

АНАЛИЗ - ПРОУЧВАНЕ ЗА НЕЗАКОННИТЕ СМЕТИЩА В ОБЩИНА ДУПНИЦА - БЪЛГАРИЯ И ОБЩИНА БЕЛА ПАЛАНКА - СЪРБИЯ

-
- *Описание на екологичните проблеми в общия район, свързани с управлението на отпадъците;*
 - *Идентифициране на местните политики за управление на отпадъците;*
 - *Локализация на съществуващите сметища;*
 - *Приложение:*
 - *Кarti на локализираните сметища – със снимки;*
-

Проектът е съфинансиран от Европейския съюз чрез Програмата за трансгранично сътрудничество Interreg-ИПП България-Сърбия 2014 — 2020 г.

Този документ е създаден с подкрепата на Европейския съюз, чрез Програмата за трансгранично сътрудничество Interreg-ИПП България-Сърбия 2014-2020, ССИ No 2014TC16I5CB007 по проект CB007.2.32.089 „Опазване на екосистемата в селските райони на Дупница и Бела Паланка“. Съдържанието на документа е отговорност единствено на община Дупница,, и по никакъв начин не трябва да се възприема като израз на становището на Европейския съюз или на Управляващия орган на Програмата.

Съдържание

Определение за битови отпадъци	4
Генерирани количества, третиране и основни източници. Основни тенденции в образуването на битови отпадъци.	5
Определение и място в йерархията за управление на отпадъците на предотвратяването на образуването на отпадъците	8
Основни участници в дейностите по предотвратяване на образуването на отпадъци	10
Европейски документи, адресиращи въпросите за ПОО	12
Описание на съществуващи/ приложени мерки за предотвратяване на образуването на отпадъци и оценка на ползите от прилагане на мерките за ПО	16
Анализ на нормативната уредба и Политиките по отношение на управлението на отпадъците. Национален план за управление на отпадъците	22
Образуване битови отпадъци в България и други европейски страни за 2018 г. (кг/жител/година)	30
Анализ и оценка на стратегическите документи, свързани с управлението на отпадъците	48
Отчет за изпълнение на планове за действие на всички програми, включени в НПУО за периода 2014-2020 г.	50
Анализ и оценка на прилагането на законодателството по управление на отпадъците на национално, регионално и местно ниво	51
Анализ на дейността на регионалните сдружения по управление на отпадъците	52
Анализ и оценка на изпълнение на контролните функции, извършвани от компетентните органи	53
Анализ и оценка на въведените схеми за управление на отпадъците на принципа на „Отговорност на производителя” и „Замърсителят плаща”	54
Анализ и оценка на инфраструктурата и техническите възможности за третиране на отпадъци	56
Анализ на финансовите потоци в управлението на отпадъците в България	60
Анализ и оценка на постъпващата информация за отпадъците в страната, получавана от оператори, общини, НСИ, ИАОС, НАП и др. институции, събиращи и анализиращи данни за отпадъците	61

Анализ относно необходимостта от въвеждане на специфични мерки за ограничаване на вноса на дадени отпадъци на национално ниво в съответствие с Регламент (ЕО) 1013/2006 г. и Регламент (ЕС) № 660/2014 г. за изменение на Регламент (ЕО) № 1013/2006 относно превози на отпадъци	62
Swot анализ на проблемите с нерегламентираните сметища в община Дупница и община Бела паланка	64
Фактори, политика и уредба	70
Програма за достигане на целите за подготовка за повторна употреба и за рециклиране на битовите отпадъци	70
Община Дупница	78
Състояние на околната среда, влияние на глобалните климатични промени, природни рискове, рискови територии и зони	81
Компоненти и фактори на околната среда	81
Национална екологична мрежа	85
Защитените зони (ЗЗ)	86
Анализ по фактори на въздействие	87
Отпадъци	87
Радиационна обстановка	91
Екологичното състояние и рисковете в община Дупница. Анализ на текущото състояние на реките и екосистемите (качество на почвите, въздуха и водата) на община Дупница	92
Почви	92
Атмосферен въздух	94
Източници на емисии	94
Качество на атмосферния въздух	95
Води	97
Точкови източници на замърсяване	97
Зауствания на промишлени отпадъчни води	100
Повърхностни води	102
Опазване на повърхностните води	104
Основни положителни констатации, проблеми и предприети мерки за намаляване на замърсяването в отпадъчните води и подобряване на състоянието на водите.	106
Канализация, отвеждане и пречистване на отпадъчни води	107
	2

Разходи за опазване на околната среда	109
Обобщени изводи от наблюдението на екологичното състояние и рисковете в община Дупница	113
Наредба за управление на отпадъците и поддържане и опазване на чистотата на територията на община Дупница	115
ИЗВОД И ОБОБЩЕНИЕ ПО ПРИЛАГАНЕ НА МЕСТНАТА НОРМАТИВНА УРЕДБА, по отношение превенция на формиране на нерегламентирани сметища в община Дупница:	122
Незаконни сметища на територията на Община Дупница	129
Община Бела Паланка	135
Население и домакинства	135
Климат, валежи, хидроложки характеристики	135
Закон за управление на отпадъците	136
Данни за степента на събиране на отпадъци	136
Описание на настоящата система за сметосъбиране в община Бела Паланка	137
Количество и морфологичен състав на битовите отпадъци	141
Местоположение и прогнозно количество отпадъци от нерегламентирани сметища в Община Бела Паланка	142

Определение за битови отпадъци

Съгласно Директива (ЕС) 2018/851 на Европейския парламент и на Съвета от 30 май 2018 година за изменение на Директива 2008/98/ЕО относно отпадъците битови отпадъци са:

- а) смесени отпадъци или разделно събирани отпадъци от домакинства, включително хартия и картон, стъкло, метали, пластмаса, биологични отпадъци, дървесина, текстил, опаковки, отпадъци от електрическо и електронно оборудване, отпадъци от батерии и акумулатори, както и обемни отпадъци, включително дюшеци и мебели;
- б) смесени отпадъци или разделно събирани отпадъци от други източници, когато тези отпадъци са сходни по естество и състав с отпадъците от домакинства;

Битовите отпадъци не включват отпадъците от производството, селското стопанство, горското стопанство, рибарството, септичните ями и канализационната система и от третирането на отпадъчните води, включително утайки от пречистване на отпадъчни води, излезли от употреба моторни превозни средства или отпадъци от строителство и разрушаване.

Генерирани количества, третиране и основни източници. Основни тенденции в образуването на битови отпадъци.

Количеството на генерираните отпадъци може да се разглежда като показател за това, колко ефективно е обществото, специално по отношение на използването на природните ресурси и за избора на най-подходящи методи за третиране на отпадъците. За периода 2008–2018 г. общото количество на образуваните битови отпадъци в страната намалява с около 36%, а количеството на директно депонираните отпадъци – с около 75%. Данните за количествата на общо образуваните битови отпадъци за разглеждания период са представени на следващата фигура:

Фигура 1. Общо образувани битови отпадъци в България (2008-2018 г.), хил.тона

Източник: НСИ

В периода на анализ образуваните в България количества битови отпадъци следват обща тенденция на намаление, която е прекъсната през 2014 и 2017 г. Относителният дял на битовите отпадъци в общото количество образувани неопасни (вкл. минерални) отпадъци от икономически дейности в страната остава около 2-4% за периода на анализ.

Цел 1: Намаляване на вредното въздействие на отпадъците чрез предотвратяване образуването им и насърчаване на повторното им използване Национална програма за предотвратяване на образуването на отпадъци (НППОО)

Управлението на отпадъците трябва да се усъвършенства непрекъснато и да се превърне в устойчиво управление на материалите с цел да се опазва, съхранява и подобрява качеството на околната среда, да се опазва човешкото здраве, да се гарантира разумното и ефективно използване на природните ресурси, да се насърчават принципите на кръговата икономика, и да се намалява зависимостта на ЕС и на държавите членки от вносни ресурси, като по този начин се осигуряват нови икономически възможности и дългосрочна конкурентоспособност. За постигането на този екологичен приоритет Директива(ЕС)2018/851 от 30 май 2018 година за изменение на Директива 2008/98/ЕО относно отпадъците отделя специално приоритетно място на политиките по предотвратяване на отпадъците, като насочва вниманието към следните основни аспекти:

- Предотвратяването на отпадъци е най-ефикасният начин за подобряване на ресурсната ефективност и за намаляване на въздействието на отпадъците върху околната среда. Поради това е важно държавите членки на ЕС да предприемат подходящи мерки за предотвратяване образуването на отпадъци, да наблюдават и оценяват напредъка в прилагането на такива мерки. Като част от тези мерки държавите членки следва да подпомагат иновативни модели на производство, търговия и потребление, които намаляват наличието на опасни вещества в материалите и продуктите, които насърчават увеличаването на продължителността на живота на продуктите и повторната им употреба, включително чрез създаване и подкрепа на мрежи за повторна употреба и за ремонт и схемите за обратно изкупуване и връщане за повторно пълнене, както и като стимулират повторното производство, обновяването и, по целесъобразност, повторната употреба на продуктите и платформите за споделяне.
- Насърчаването на устойчивостта при производството и потреблението може да допринесе съществено за предотвратяването на образуването на отпадъци (ПОО).

Държавите членки следва да предприемат мерки, за да осведомят потребителите за този принос и да ги насърчават да допринасят по-активно за подобряване на ресурсната ефективност. Като част от мерките за намаляване на образуването на отпадъци, държавите членки следва да включат постоянни комуникационни и образователни инициативи за повишаване на осведомеността по въпросите на предотвратяването на образуването на отпадъци и нерегламентираното изхвърляне на отпадъци, поставянето на количествени цели и, по целесъобразност, предоставянето на подходящи икономически стимули за производителите.

- Някои суровини са от голямо значение за икономиката на Съюза и снабдяването с тях е свързано с голям риск. С оглед на сигурността на доставките на тези суровини и в съответствие с инициативата за суровините, установена от Комисията, в нейното съобщение от 4 ноември 2008 г. относно „Инициатива за суровините: посрещане на нашите основни потребности от растеж и работни места в Европа“ и целите и целевите стойности на Европейското партньорство за иновации в областта на суровините, държавите членки следва да предприемат мерки за насърчаване на повторната употреба на продукти, съдържащи значително количество суровини от изключителна важност, с цел предотвратяване на превръщането на тези материали в отпадъци.

Целенасоченото и ефективно планиране на политиките за предотвратяване на отпадъците може да се осъществи чрез разработване на програми за предотвратяване на отпадъците на различни териториални и организационни равнища.

В България изискването за разработване на Национална програма за предотвратяване на отпадъците се въведе в Закона за управление на отпадъците, приет през 2012 г., а първата за страната програма се разработи от МОСВ и одобри от МС в края на 2014 г. като част от Националния план за управление на отпадъците 2014-2020 г.

Национална програма за предотвратяване образуването на отпадъците за периода 2021-2028 г. е втората за страната програма. Предвид високия приоритет на предотвратяването на хранителните отпадъци на глобално ниво и изискванията на Директива(ЕС)2018/851 от 30 май 2018 година за изменение на Директива 2008/98/ЕО относно отпадъците, към настоящата

програма се разработи отделна подпрограма за предотвратяване на образуването на хранителните отпадъци, която следва стъпките на разработване и философията на настоящата програма за предотвратяване на образуването на отпадъците. Ето защо специфичните предизвикателства и мерки, отнасящи се до предотвратяване на хранителните отпадъци не се разглеждат в настоящата програма.

Определение и място в йерархията за управление на отпадъците на предотвратяването на образуването на отпадъците

Рамковата директива за отпадъците 2008/98/ЕО въвежда йерархия на управлението на отпадъците. Тя е крайъгълен камък на законодателство и политиката относно отпадъците. Тази последователност определя приоритетния ред на това какво представлява най-добрата възможност за околната среда в законодателството и в политиката относно отпадъците. Спазването на йерархията на управление на отпадъците гарантира най-високо ниво на съответствие с европейските документи за ефективно използване на ресурсите и кръгова икономика, поради което следва да се насърчава по всякакъв начин. Йерархията задава пет възможни начина за институциите, бизнеса и домакинствата за справяне с отпадъците и дава приоритет на мерките в следната последователност:

- Предотвратяване на образуването на отпадъци
- Подготовка за повторна употреба
- Рециклиране
- Друго оползотворяване, напр. оползотворяване за получаване на енергия
- Обезвреждане (контролирано депониране, изгаряне без оползотворяване на енергията и др.).

При прилагането на посочената по-горе йерархия на отпадъците, държавите членки предприемат мерки за насърчаване на вариантите, които обезпечават най-благоприятните за околната среда резултати като цяло.

Предотвратяването на образуване на отпадъци е определено в Член 3, точка 12 от РДО, респективно в §1, точка 28 от ДР на ЗУО, като:

“Мерките, взети преди веществото, материалът или продуктът да стане отпадък, с което се намалява:

- количеството отпадъци, включително чрез повторната употреба на продуктите или удължаването на жизнения им цикъл;
- вредното въздействие от образуваните отпадъци върху околната среда и човешкото здраве; или
- съдържанието на вредни вещества в материалите и продуктите”.

Имайки предвид съдържанието, дадено в определението на предотвратяването на отпадъците и високите екологични цели, които се поставят, мотото на предходната и на настоящата програма за предотвратяване на образуването на отпадъците е: „Най-полезният отпадък е този, който въобще не е възникнал!“.

Един от ефективните начини за предотвратяване на отпадъците е "повторна употреба" на продуктите, за което в РДО е дадено следното определение: „Всяка дейност, посредством която продуктите или компонентите, които не са отпадъци, се използват отново за целта, за която са били предназначени“. Повторната употреба е средство за предотвратяване на отпадъците и не е дейност по третиране, тъй като се осъществява преди продуктът да е изхвърлен/предаден като отпадък. Типични действия за повторна употреба са действията на домакинствата да ремонтират домакински електрически електроуреди, дрехи, обувки, вместо да ги предадат за подготовка за повторна употреба, оползотворяване или в най-лошия случай-да ги изхвърлят с общия битов отпадък за депониране.

Повторната употреба следва да се разграничава от действието "подготовка за повторна употреба", за което определението е следното "проверка, почистване или ремонт, операции по оползотворяване, посредством които продуктите или компонентите на продукти, които вече са предадени като отпадък/излезли от употреба продукти, се подготвят, така че да могат да бъдат повторно използвани без всякаква друга предварителна обработка".

Основната разлика между "повторна употреба" и "подготовка за повторна употреба" е, че в първия случай материалът или предметът не е станал отпадък, докато в случаите на

"подготовка за повторна употреба", въпросният материал е изхвърлен/предаден като отпадък/непотребен продукт и след това се ремонтира и обработва, за да бъде пуснат на пазара като продукт втора употреба или дарен като такъв. Например, ако домакинство претapiцира мебели, а не ги изхвърли, това е действие по повторна употреба. Ако домакинството изхвърли/предаде същите мебели в център за подготовка за повторна употреба, мебелите се почистят и претapiцират с цел да се продадат/подарят за да се използват отново, това е действие за подготовка за повторна употреба.

Количества отпадъците, преминали действие за подготовка за повторна употреба се отчитат при изчисляване на целите за рециклиране на битовите отпадъци, поставени пред държавите членки, като право да отчитат тези количества за рециклирани има държавата, от които са събрани съответните отпадъци, а не в държавата, в която са преминали операцията „подготовка за повторна употреба“.

Основни участници в дейностите по предотвратяване на образуването на отпадъци

За да бъдат постигнати целите за ПОО, се изисква в най-висока степен участието на всички групи от обществения живот и на всички нива. Основните участници в тези процеси са:

Държава

Държавата чрез законодателната и изпълнителната власт трябва да създаде ефективни предпоставки и регулации за подпомагане на участниците в дейностите по предотвратяване образуването на отпадъци, за да изпълни задължението си съгласно РДО и ЗУО. За целта държавата може да предвиди в съответните нормативни актове, например, различни данъци и/или такси, които стимулират производства или потребление с по-малко отпадъци, да предвиди програми за финансово подпомагане прилагането на мерки за предотвратяване на отпадъците на всички нива, да въведе административно-регулаторни мерки, с които да се облекчи даряването на продукти, които биха се превърнали в отпадъци и др. Освен това по силата на чл. 49 и чл. 50 от ЗУО държавата трябва да прилага мерки за планиране като изготвя програма за предотвратяване на образуването на отпадъци. Въвеждането на разрешителни и

регистрационни режими също е задължение на държавата, което е регламентирано в ЗУО, чрез които мерки могат да се предписват мерки по предотвратяване на отпадъците, когато е приложимо.

Общини

Общините са отговорни за събирането на отпадъците на тяхната територия, като извършват тази дейност самостоятелно или чрез регионални сдружения. По силата на чл. 52 от ЗУО те са длъжни да изготвят програма за управление на отпадъците, чиято структура, цели и предвиждания отговарят на НПУО, включително за ПОО. Общините могат да се възползват активно от различни програми за изпълнението на проекти за ПОО, да организират и координират създаването и функционирането на местна общност, обединена около идеите за „нулеви отпадъци“, под тяхна координация да се осъществяват различни дарителски кампании и дейности, водещи до ПОО. За някои общини е наложително да се повиши човешкият ресурс в дългосрочен план.

Освен екологични, ще имат и икономически ползи от активни дейности по ПОО, тъй като съвременното управление и третиране на отпадъците изисква сериозни финансови ресурси и всеки тон предотвратени битови отпадъци е равностоен на спестени разходи от бюджета на общината за един тон третиране на битовите отпадъци.

Икономически и научни организации

За предотвратяване на образуването на отпадъци икономическите субекти, подпомагани от научните среди, могат да разработят продукти и производствени процеси, които са екологосъобразни и с ниски нива на отпадъци и да оптимизират съществуващи процеси и продукти. Предлагащите на пазара продукти трябва да бъдат с по-дълъг живот, да са лесни за поправка и да са произведени и търгувани без излишни опаковки. Тоест икономическите субекти, подпомагани от научни организации, могат да предприемат мерки, с които се отказват от производството на неекологосъобразни продукти. Засега този отказ е по-скоро добровolen и продиктуван от маркетингови или други съображения, но той може да стане и

задължителен при разработване и влизане в сила на съответни закони, наредби и стандарти, например за екодизайн на продуктите.

Неправителствени организации

Юридически лица с нестопанска цел, които подкрепят идеите за общество, стремящо се към нулеви отпадъци, могат да създадат платформи и доброволни мрежи за всички субекти, които имат желание да допринесат за реализация на тези политики, да осъществяват проекти за информационни и образователни кампании, както на национално, така и на местно ниво; да организират дарителски дейности, водещи до ПОО.

Домакинства

Всеки потребител може да ограничи купуването на стоки, които водят до образуване на много отпадъци и по този начин да принуди производителите да спрат или поне да намалят производството на такива стоки, например стоки, които имат няколко опаковки. Домакинствата могат да удължат живота на редица продукти, които ползват в ежедневието си чрез ремонтирането им. На сегашния етап това означава потребителят да има такова съзнание, че дори да е готов да понесе ограничения в своите „удобства”, да вложи повече усилия и време за намаляване на отпадъците. Освен екологичните ползи, домакинствата могат да имат и икономически ползи чрез спестени разходи за нови продукти.

Европейски документи, адресиращи въпросите за ПОО

Европейските стратегически документи от последните години променят философията и подхода към отпадъците, и по-конкретно предлагат преход от целенасочено управление на отпадъците като фактор, увреждащ околната среда, към политика на предотвратяване на тяхното образуване и ефективното им използване като ресурси. Този подход цели прекъсване на връзката между икономическия растеж и генерирането на отпадъци, вредящи на околната среда и създаващи риск за човешкото здраве. Редица са политическите и законодателни актове, които адресират въпросите с ПОО и водят до намаляване количествата образувани отпадъци, например:

- Намаляване на потреблението на тънки пластмасови торбички за пазаруване

Политиката на ЕС в тази област се въвеждат чрез Директива (ЕС) 2015/720 от 29 април 2015 година по отношение на намаляване на потреблението на тънки пластмасови торбички за пазаруване. Директивата изисква държавите членки да предприемат необходимите мерки за постигане на трайно намаление в потреблението на тънки пластмасови торбички за пазаруване на своята територия, което води до предотвратяване на отпадъците. Мерките, предприети от държавите членки, включват един от следните елементи, или и двата заедно:

- а) приемане на мерки, които да гарантират, че нивото на годишното потребление не превишава съответно 90 тънки пластмасови торбички за пазаруване на човек до 31 декември 2019 г. и 40 тънки пластмасови торбички за пазаруване на човек до 31 декември 2025 г., или равностойни цели, изразени в тегло;
- б) приемане на инструменти, с които да се гарантира, че до 31 декември 2018 г. тънките пластмасови торбички за пазаруване ще престанат да се предлагат безплатно на мястото на продажба на стоките или продуктите, освен ако не се прилагат инструменти с равностойна ефективност.

- Намаляване на потреблението на пластмасови продукти за еднократна употреба

Директива (ЕС) 2019/904 от 5 юни 2019 година относно намаляването на въздействието на определени пластмасови продукти върху околната среда, насърчава подходите на кръговата икономика, даващи приоритет на устойчивите и нетоксични продукти като се цели преди всичко да се намали количеството на образуваните пластмасови отпадъци и замърсяването на морската околна среда.

Директивата поставя редица задължения за държавите членки, в т.ч:

- а) до 2026 г. да постигнат измеримо спрямо 2022 г. количествено намаление на потреблението на някои пластмасови продукти за еднократна употреба, в т.ч: чаши за напитки и техните капаци и капачки; съдове за храна и др. До 3 юли 2021 г. държавите членки трябва да изготвят описание на всички мерки, приети от тях за изпълнение на това задължение и уведомяват Комисията за това описание и го оповестяват публично.

- b) считано от 3 юли 2021 г., държавите членки забраняват пускането на пазара на определени пластмасовите продукти за еднократна употреба и на продуктите, изработени от оксо-разградима пластмаса, в т.ч. клечки за уши, прибори за хранене, чинии, сламки, бъркалки за напитки, пръчици за балони и др.
- Специфични ключови мерки, препоръчани на държавите членки, съгласно Директива(ЕС) 2018/851 от 30 май 2018 година за изменение на Директива 2008/98/ЕО относно отпадъците:
 - a) да насърчават проектирането, производството и използването на продукти, които позволяват ефективно използване на ресурсите и които са трайни и могат да бъдат ремонтирани, повторно употребявани и актуализирани;
 - b) да набележат продукти, съдържащи суровини с критично значение за ЕС, така че да се предотврати колкото е възможно превръщането на продукти, които съдържат такива суровини в отпадъци или да се рециклират. В тази връзка Комисията изготвя и актуализира списък на тези суровини (последният списък е от 2020 г.) Този списък, обаче, не изключва възможността държавите членки да предприемат мерки по отношение на други суровини, считани за важни за съответната национална икономика. Те следва също така да включват в плановете си за управление на отпадъците целесъобразни на национално равнище мерки относно предотвратяването, събирането, сортирането и оползотворяването на отпадъци, съдържащи значително количество от тези суровини. Мерките следва да бъдат включени в плановете за управление на отпадъците при първото им актуализиране след влизането в сила на Директивата (ЕС) 2018/851 от 30 май 2018г.
 - c) да насърчава повторната употреба на продукти и създаването на системи за популяризиране на дейностите по ремонт с цел повторна употреба, включително и по-специално на електроуреди, текстил, мебели, опаковки, обувки и др.;
 - d) да разработват и провеждат информационни кампании за повишаване на осведомеността относно предотвратяването на отпадъци;

- е) да се насърчава намаляването на образуването на отпадъци, които не са пригодни за подготовка за повторна употреба или рециклиране (като например сгурия и пепел от изгарянето на дърва и въглища за битово отопление).
- Мониторинг и оценка на прилагането на мерките относно повторната употреба на отпадъците

Директива(ЕС) 2018/851 от 30 май 2018 година за изменение на Директива 2008/98/ЕО относно отпадъците изисква ЕК да приеме актове за изпълнение за определяне на показатели за измерване на общия напредък в прилагането на мерките за предотвратяване на отпадъци и да приеме акт за изпълнение за въвеждането на обща методика за докладване относно повторната употреба на продуктите. Това означава, че държавите членки следва да проектират и организират информационните си системи в областта на управление на отпадъците по начин, който да прилага общата методика за докладване.

На ниво ЕС се предвижда приемане на законодателство в изпълнение на промишлената стратегия на ЕС и плана за действие за кръговата икономика, което да доведе до намаляване образуването на отпадъци в държавите членки, като например относно:

- Превръщане на устойчивите продукти в норма в ЕС. Очаква се ЕК да предложи законодателство в областта на политиката за устойчиви продукти, за да гарантира, че продуктите на пазара на ЕС са проектирани така, че да издържат по-дълго, по-лесни са за повторна употреба, ремонт и рециклиране и включват възможно най-много рециклирани материали, а не първични суровини. Еднократната употреба ще бъде допълнително ограничена, преждевременното излизане от употреба ще бъде поставено под контрол, а унищожаването на непродадените дълготрайни стоки ще бъде забранено.
- Повече права за потребителите. Потребителите да имат достъп до надеждна информация по въпроси като възможностите за ремонт и трайността на продуктите, за да могат да взимат устойчиви от екологична гледна точка решения и да могат да се възползват от истинско „право на ремонт“.

Директива(ЕС) 2018/851 от 30 май 2018 година за изменение на Директива 2008/98/ЕО относно отпадъците предвижда до 31 декември 2024 г. ЕК да проучва данните за повторната употреба, предоставени от държавите членки в съответствие с член 37, параграф 3 от директивата, с цел да прецени дали могат да се приложат мерки за насърчаване на повторната употреба на продукти, включително определянето на количествени цели. ЕК трябва, също така, да проучи дали могат да бъдат въведени други мерки за предотвратяване на отпадъците, включително цели за намаляване на отпадъците. За тази цел ЕК ще представи на Европейския парламент и на Съвета доклад, придружен, ако е целесъобразно, от законодателно предложение.

Описание на съществуващи/ приложени мерки за предотвратяване на образуването на отпадъци и оценка на ползите от прилагане на мерките за ПО

Анализът на изпълнението на Националната програмата за предотвратяването на образуването на отпадъците 2014-2020 г. показва, че към последната година за която има налични отчетни данни, редица мерки от плана за действие към програмата са изпълнени, като по-важните от тях са:

Изготвени са препоръки относно предотвратяване образуването на отпадъци в указанията на МОСВ за изработване на общински и регионални програми за управление на отпадъците. Представени са указания за разработване на подпрограма за предотвратяване на образуването на отпадъци, тъй като досегашният опит на общините в изготвянето на такава програма липсва в сравнение с опита им при изготвяне на общи програми за управление на отпадъците.

Приета е нова Наредба за определяне на реда и размера за заплащане на продуктова такса за пластмасови торбички за пазаруване, която транспонира Директива (ЕС) 2015/720 на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2015 година за изменение на Директива 94/62/ЕО по отношение на намаляване на потреблението на тънки пластмасови торбички за пазаруване, в т.ч. въвеждане на изискване същите да не бъдат предлагани безплатно.

Фонд „Научни изследвания“ е финансирал общо 4 проекта, 1 от които в научно направление химически науки за млади учени и 3 в областта на техническите науки. Резултатите от тази изследователска дейност са използвани за нуждите на практиката и обучението на студентите.

В утвърдените нови образователни изисквания и учебни програми за началния и за прогимназиалния етап на основната степен и за първи гимназиален етап на средната степен по учебните предмети физика и астрономия, по химия и опазване на околната среда, по биология и здравно образование география и икономика и по човекът и природата са разписани очаквани резултати, свързани с опазване на околната среда и здравето на човека, които позволяват в новите учебници, в учебните часове и дейности по интереси да се обсъждат по подходящ начин въпросите за предотвратяване на отпадъците, опасните свойства на веществата и начините за тяхното обезвреждане.

Предвидена е мярка „Изготвяне на правила и обявяване на покана с включена възможност за финансиране на проекти за научни изследвания и изготвяне на предложения за намаляване на количеството на обезвреждани най-широко генерираните производствени, в т.ч. опасни отпадъци“ с общият бюджет за изпълнение от 236 млн. лв. и с източник на финансиране Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, като периодът за реализация е до 2020 г.

Голяма част от българската администрация преустанови хартиения обмен на документи, което беше основна мярка за предотвратяване на отпадъците. Повече от 700 централни, областни и общински структури преминават към изцяло електронен документооборот помежду си. Мярката, заложена в законодателството, ще доведе до 6-кратно увеличение на ефективността на административния обмен. На годишна база се спестяват повече от 100 тона хартия годишно, значително намаляват разходите за закупуването ѝ, както и за печатни консумативи, куриерски услуги и др., намаляват се административната тежест за гражданите, бизнеса и за самите администрации.

В рамките на Българо-Швейцарската програма е реализиран проект с цел насърчаване възлагането на зелени обществени поръчки в страната, в съответствие с подхода на

приложимите директиви в областта (респ. на националното законодателство) за използване на критерия „икономически най-изгодната оферта“ като водещ принцип. Целта е да се разясни потенциала на зелените поръчки и да се обясни как те могат да се използват като полезен инструмент за реализиране на мерките на държавата с екологична насоченост, вкл. чрез постигане на по-висока енергийна ефективност и насърчаване на технологии с най-ниско вредно влияние върху околната среда.

Сред зелените поръчки са и кръговите , чрез които се въвеждат инструменти и методи за възлагане и изпълнение на обществени поръчки, в които са взети предвид кръгови критерии, като изисквания за рециклиране, повторна употреба на материали, използване на рециклирани материали и др.

От МОСВ е утвърдена Методика за попълване на заявление за издаване на комплексни разрешителни съгласно §3 от Наредбата за условията и реда за издаване на комплексни разрешителни. Съгласно нея, операторите на нови инсталации следва да представят информацията за планираните мерки за предотвратяване и където това е невъзможно - за оползотворяване на образуваните отпадъци.

Министерство на икономиката, в рамките на приоритетна ос 3 на Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“ 2014-2020, обяви процедура BG16RFOP002-3.004 „Подкрепа за пилотни и демонстрационни инициативи за ефективно използване на ресурсите“. По процедурата се подкрепиха проекти, които са насочени към внедряването на технологични решения и методи, които са пилотни за България и водят до подобряване на ресурсната ефективност на предприятията и намаляване на отпадъците. Проектите са базирани на предварително изготвен одит за ресурсна ефективност.

ОПОС 2014-2020 г. отправи покана и получи 95 проектни предложения за демонстрационни проекти по приоритетна ос „Отпадъци“ от общини, НПО и юридически лица.. Сключени са общо 27 административни договора за БФП и проектите са в процес на изпълнение.

Съществена мярка, водеща до прилагането от общините на политики за намаляване образуването на отпадъците, е непрекъснато увеличаващата се в отчетния период такса за

депониране на битовите отпадъци, която представлява икономически стимул за мерки в разглежданата област.

Също така увеличаването на целите за рециклиране на МРО имаше ефект и за предотвратяване на образуването на отпадъците, тъй като управлението на тези отпадъци се основа на бизнес модели. Например все по-високите изисквания за разделно събиране и рециклиране на пластмасовите бутилки за еднократна употреба за безалкохолни напитки и нарастващите разходи за целта на производителите доведе до масово намаляване на теглото на този вид опаковка и/или използване на стъклени бутилки за многократна употреба – и оттам до предотвратяване образуването на този вид пластмасови отпадъци.

Част от мерките от Плана за действие не бяха изпълнени или липсва информация, чрез която да се отчете степента на изпълнението на някои от мерките.

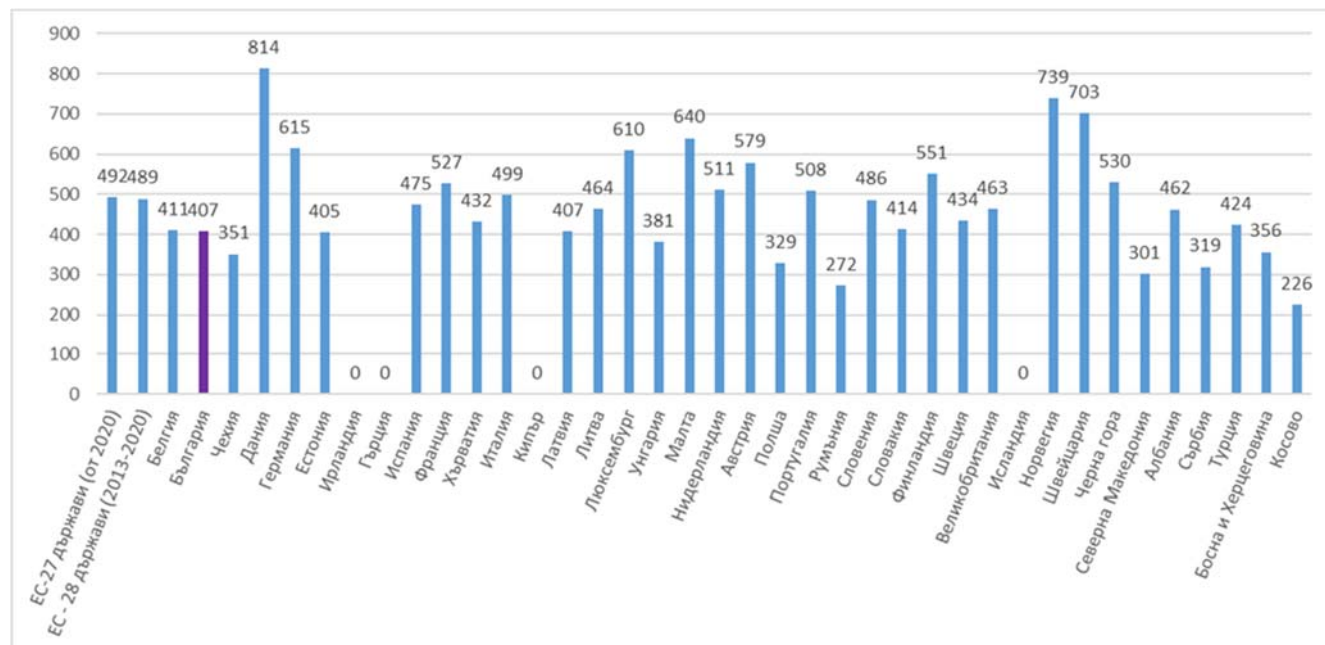
В резултат на изпълнените целенасочени мерки, включени в програмата, както и прилагани икономически инструменти и бизнес модели доведоха до редица ползи и резултати.

За периода 2014-2018 г. общото количество на образуваните битови отпадъци в страната намалява от 3193 хил. тона на 2862 хил. тона или общото намаление е 331 хил. тона.

Важен показател за управление на отпадъците е нормата на натрупване на отпадъците, представена като количеството на образуваните битови отпадъци за година на човек от населението. Данните на Евростат през 2018 г. показват съществени различия в държавите членки на ЕС, като нормата на натрупване варира от 226 кг/жител/година в Косово до 814 кг/жител/година в Дания и 729 кг/жител/година в Норвегия.

Сравнението на нормата на натрупване на битовите отпадъци за 2018 г. в България с този показател за другите страни в Европа е представено на следващата диаграма.

Образуван битови отпадъци в България и други европейски страни за 2018 г. (кг/жител/година)

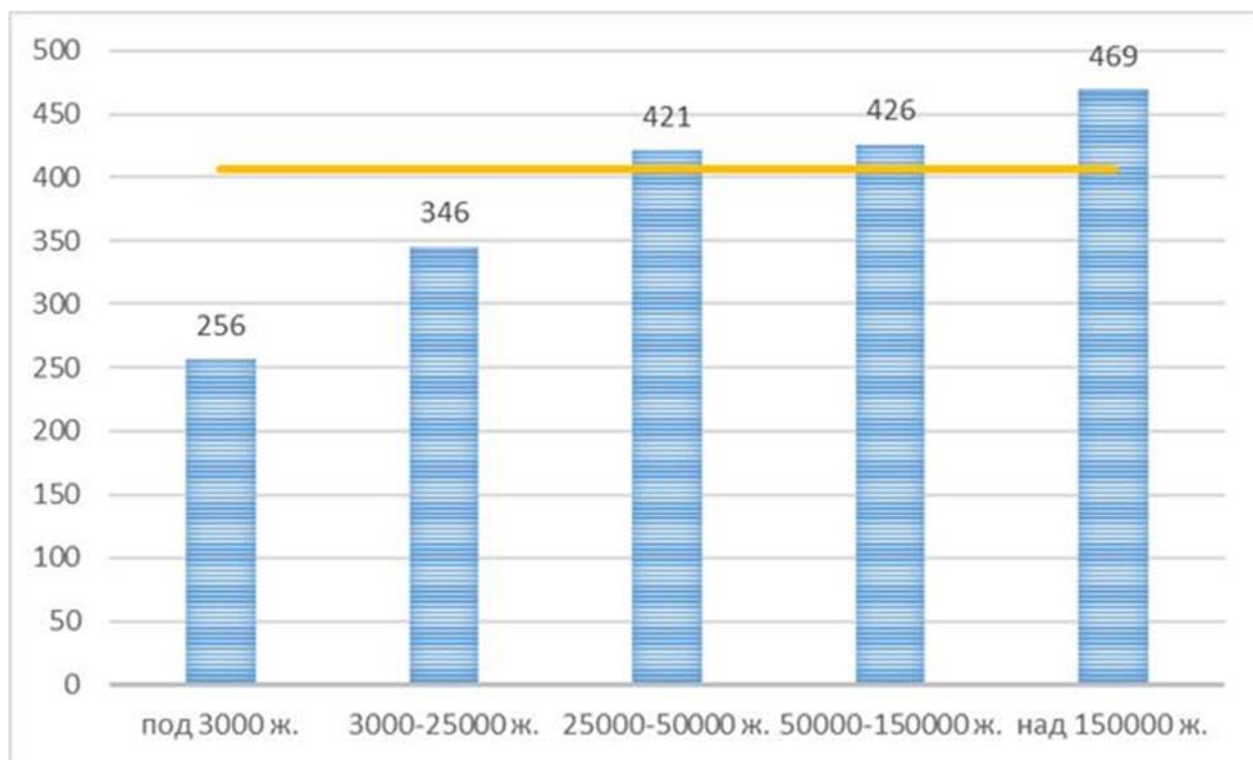

Източник: Евростат

Докато в България количествата образуван битови отпадъци стабилно намаляват, други страни са постигнали стабилизиране на количествата образуван отпадъци (Франция, Австрия, Швейцария и др.). В някои от страните се запазва тенденция на постоянно увеличение - Дания, Естония, Литва и др. и независимо, че в някои от тези държави нивото на оползотворяване на отпадъците е високо, не съответства на най-високото ниво от йерархията на отпадъците.

Съществуват значителни различия в отчетените абсолютни количества образуван и събрани битови отпадъци между различните общини, което е обяснимо поради различния брой население, доходи и ниво на развитие на икономическите дейности.

Норма на натрупване по вид общини според размера на населените места (2018 г.), кг/жител/г.

Източник: НСИ и собствени изчисления

Очаквано с нарастване на броя на жителите на населените места нарастват образуваните битови отпадъци на жител, което е пряко свързано с нивото на доходите на населението в големите и малките населени места., съответно по-високите доходи се свързват по-голямо потребление, водещо до по-голяма норма на натрупване на битовите отпадъци в големите населени места.

Като цяло в периода 2008-2018 г. се наблюдава неблагоприятна тенденция на увеличаване на количеството на образуваните производствени отпадъци въпреки колебанията в някои от годините, като нарастването през 2018 г. спрямо 2008 г. е с 35%. С най-голям дял са образуваните от икономическа дейност „Производство и разпределение на енергия и горива“ поради спецификата на отрасъла – 56,7% от общо образуваните производствени отпадъци за периода. Най-голямо увеличение на количествата производствени отпадъци е регистрирано при

икономическа дейност „Доставяне на води канализационни услуги управление на отпадъци“ като в периода 2013-2018 г. те се увеличават три пъти, като най-голям принос имат дейностите по събиране и обезвреждане на отпадъци и рециклиране на материали. Най-висок спад на образуваните производствени отпадъци през 2018 г. спрямо 2013 г. имат икономическите дейности „Строителство“, което във висока степен се дължи на въвеждането на национални цели за рециклиране и оползотворяване на отпадъците от строителство и разрушаване на сгради и увеличаващите се екологични такси за депониране на строителни отпадъци.

В резултат на целенасочени дейности и изпълнение на мерки, както и в резултат на икономически стимули и причини към 2018 г. (за която са налични отчетни данни на национално ниво) са изпълнени първите поставени цели за предотвратяване на отпадъците в страната, а именно:

- Образуваните битови отпадъци на жител да са по-малко от образуваните битови отпадъци на жител през 2014 г. (последна година с информация от НСИ за отчитане на целта към 2018 г.)
- Образуваните производствени отпадъци на единица БВП да са по-малко от образуваните производствени отпадъци на единица БВП през 2014 г. (последна година с информация от Евростат за отчитане на целта - 2016г.)

Анализ на нормативната уредба и Политиките по отношение на управлението на отпадъците. Национален план за управление на отпадаците

Националният план за управление на отпадъците (НПУО) има ключова роля за ефективното и ефикасно управление на отпадъците в Р България. С плана се цели намаляване на вредното въздействие на отпадъците върху околната среда и здравето на населението, както и постигане на максимално ефективно използване на ресурсите, разкриване на нови пазари и създаване на нови работни места. Важна част от Плана е създаването на максимални условия за предотвратяване образуването на отпадъци.

НПУО се основава на следните основни принципи:

- *“Предотвратяване”* - образуването на отпадъци трябва да бъде намалено и избегнато, където това е възможно.
- *“Разширена отговорност на производителя”* и *“замърсителят плаща”* – лицата, които образуват или допринасят за образуването на отпадъци или замърсяват околната среда или сегашните притежатели на отпадъците трябва да покрият пълните разходи за третиране на отпадъците и да ги управляват по начин, който гарантира висока степен на защита на околната среда и човешкото здраве.
- *“Превантивност”* – потенциалните проблеми с отпадъците трябва да бъдат предвиждани и избягвани на възможно най-ранен етап.
- *“Близост”* и *“самодостатъчност”* – отпадъците трябва да бъдат обезвреждани възможно най-близко до мястото на тяхното образуване, като отпадъците, генерирани в ЕС, трябва да бъдат третирани в рамките на Съюза.
- *„Участие на обществеността“* – съответните заинтересовани страни и органи, както и широката общественост, имат възможност да участват в разработването на планове за управление на отпадъците и на програмите за предотвратяване на отпадъците и имат достъп до тях след разработването им.

НПУО е план на прехода от управление на отпадъците към ефективно използване на отпадъците като ресурс и устойчиво развитие чрез предотвратяване на образуването им.

Планът ще подпомага централните и местните власти за концентрация на ограничените ресурси към приоритетни за финансиране проекти в сферата на управление на отпадъците от национални и европейски източници на финансиране.

Географски, демографски и социално-икономически характеристики на Република България

- Територия: 110,9 хил. кв.км.
- Население към 31.12.2019 г.: 6 951 482 души
- Средна гъстота на населението към 31.12.2019 г.: 62,7 души/кв.км.
- Население в градовете към 31.12.2019 г.: 5 125 407 души (73,7% от общото население на страната) □ Административни области: 28 бр.

- Общини: 265 бр.
- От 1.01.2007 г. България е член на Европейския съюз

Основание и подход за изработване на НПУО

НПУО е разработен в съответствие с чл. 28 и чл.29 от РДО и чл. 49 и чл.50 от ЗУО. При разработването на НПУО са взети предвид, освен законовите изисквания, и редица европейски и национални програмни и методически документи, в т.ч:

- Методологичните бележки на ЕК, ГД"Околна среда": „Изготвяне на план за управление на отпадъците“, 2012 г.
- Методология за стратегическо планиране в Р.България, април 2010 г., Съвет за административна реформа
- Подходът за разработване на НПУО е съобразен и с изискването такъв вид документ да е достъпен за разбиране от страна на неспециалисти и на широката общественост и същевременно да предоставя възможност на тесните специалисти да получат по-подробна информация чрез приложения към основния текст на аналитичната част.

Съдържание на НПУО

Предвид представения подход при разработването, НПУО има следната структура и съдържание:

Основен документ, който съдържа:

- Основни изводи от анализа на състоянието на управлението на отпадъците
- SWOT анализ (анализ на силните и слабите страни, възможностите и заплахите)
- Цели и подцели
- План за действие с Програми от мерки за постигане на целите
- Координация с други планове и програми
- Система за контрол на изпълнението, оценка на резултатите, отчети актуализация на НПУО
- Приложения, в които са представени - Подробните анализи за състоянието на управлението на отпадъците

Географско покритие

НПУО и Националната програма за предотвратяване образуването на отпадъци (НППОО) като неразделна негова част се отнасят за цялата територия на Република България. НПУО предоставя рамка за местните власти при разработването на политика за управление на дейностите по отпадъците на регионално и местно ниво. ЗУО изисква местните власти да разработят общинските програми в съответствие със структурата, целите и предвижданията на Националния план за управление на отпадъците и насърчава общините да разработят и регионални планове за управление на отпадъците в териториален обхват на регионалните сдружения за управление на отпадъците (РСУО). Списък на регионите и регионалните сдружения за управление на отпадъците е представен в Приложение № 4.

Времеви хоризонт

НПУО и НППОО като неразделна негова част са разработени за периода 2021–2028 г. Периодът отговаря на изискването на ЗУО, според който НПУО се изготвя за период най-малко 6 години.

Отпадъци в обхвата на НПУО

НПУО включва в обхвата си отпадъците, които са в приложното поле на РДО, съответно на ЗУО:

- битови отпадъци
- производствени отпадъци
- строителни отпадъци
- опасни отпадъци

Отпадъците, които са извън обхват на НПУО, респективно на РДО и ЗУО, са представени в Приложение №5 към Плана.

Връзка с други национални планове и програми

НПУО е част от цялостната национална система за планиране. При разработване на плана са взети предвид основните постановки за развитието на България с хоризонт към 2030: Национална програма за развитие (НПР БЪЛГАРИЯ 2030), Национална програма за подобряване качеството на атмосферния въздух (2018-2024), Национална програма за контрол на замърсяването на въздуха (2020-2030), Трети национален план за действие по изменение на климата за периода 2013-2020 г. и др.

Процес на обществени консултации

Процесът на обществено обсъждане стартира на 13.02.2021 г. с публикуване на разработените материали на интернет страницата на МОСВ. В съобщението бе посочено, че срока на получаване на становища, коментари и предложения е до 15.03. 2021 г.

В най-ранния етап на разработване бяха осъществени консултации с ключови заинтересовани страни чрез:

- проведено анкетно проучване сред общините в страната;
- проведено анкетно проучване с РСУО;
- проведени проучване с РИОСВ

Важен етап бе и процесът на съгласуване с всички министерства преди внасянето на Националният план за управление на отпадъците за приемане от Министерски съвет.

Консултации с обществеността бяха проведени и в рамките на процедурата за екологична оценка на НПУО, в съответствие с изискванията на ЗООС.

Консултации с обществеността бяха проведени и в рамките на процедурата за екологична оценка на НПУО, в съответствие с изискванията на ЗООС.

Процедура на екологична оценка

Проведена е процедура за екологична оценка на проекта на Национален план за управление на отпадъците на Република България за периода 2021-2028 г. в съответствие с изискванията

на Закона за опазване на околната среда и Наредбата за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми, приета с Постановление № 139 на Министерския съвет от 2004 г. (обн., ДВ, бр. 57 от 2004 г., посл. изм., бр. 70 от 2020 г.). Издадено е становище по екологична оценка №1-1/2021 от 15.03.2021г. на проекта на НПУО. Становището е качено на интернет страницата на МОСВ.

Органи за разработване и одобрение

НПУО и НППОО бяха разработени от МОСВ, с водеща дирекция „Управление на отпадъците и опазване на почвите” в процеса на разработване, консултации и одобрение. НПУО и НППОО бяха разработени в рамките на бюджетна линия № BG16M1OP002-6.002-0012 „Разработване на стратегически документи за програмен период 2021-2027 г.“ по Приоритетна ос 6 “Техническа помощ” на оперативна програма „Околна среда 2014- 2020 г.“. След процедурата на обществени консултации и процедурата на екологична оценка, проведена по реда на ЗООС, НПУО и НППОО бяха одобрени с Решение № 459 на МС от 17.06.2021г.

Основни изводи от анализа на състоянието и управлението на отпадъците

Битови отпадъци

- Общото количеството на образуваните битови отпадъци следва тенденция към трайно намаление, като за периода 2008-2018 г. намалението е с около 36%. Съществено намаляват и количествата на депонираните битови отпадъци и на директно депонираните битови отпадъци.

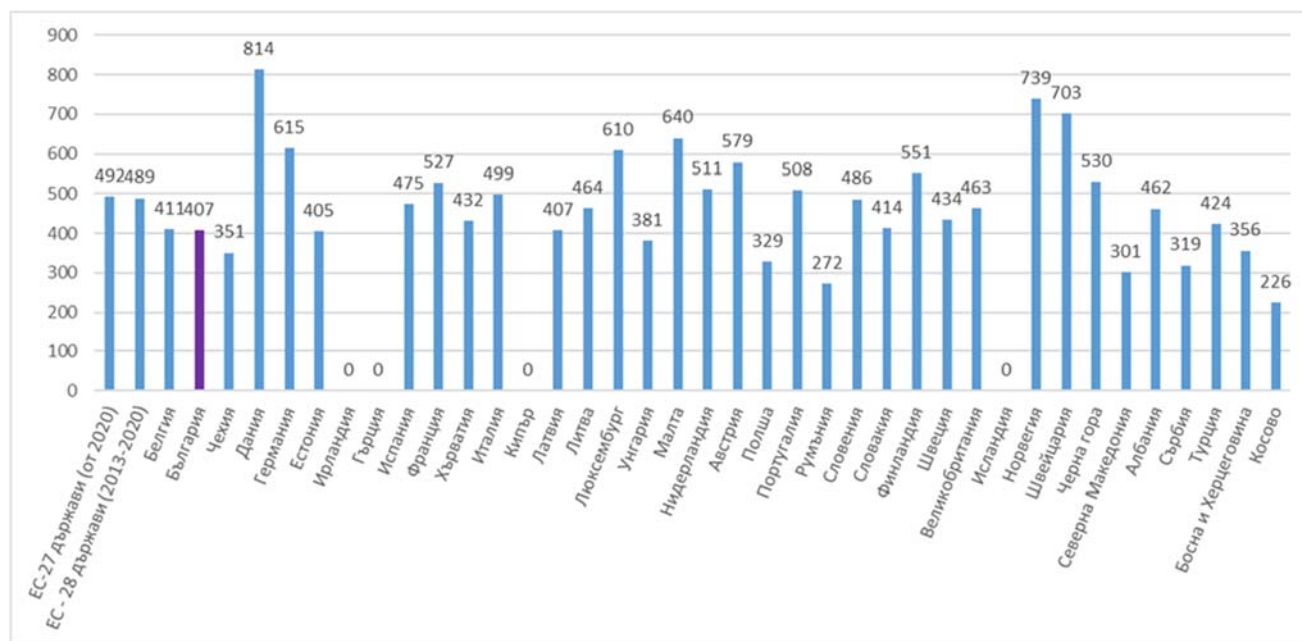
Образуван и депонирани битови отпадъци в България – хил. тона

Източник: НСИ и Евростат

- Делът на битовите отпадъци в общото количество на образуваните отпадъци за периода 2008-2018 г. е намалял до 2-4%.
- Същата тенденция се проследява и при количествата образуван битови отпадъци на човек от населението - намаление за периода 2008-2018 г. от 590 на 407 кг/ж/г.
- В сравнителен план с ЕС-27, България е под средното ниво на образуване на битови отпадъци на жител на година за 2018 г. - 489 кг/жител за ЕС-28 и 407 кг/жител за България.

Образуване битови отпадъци в България и други европейски страни за 2018 г. (кг/жител/година)

Източник: Евростат

- Основен източник на битовите отпадъци са домакинствата – около 90% от битовите и приравнените на тях отпадъци.
- Най-големи количества отпадъци се образуват в Югозападния район (над 1/3 от битовите отпадъци в страната и с постоянно нарастващ дял), а в Южна България се генерират над 66% от битовите отпадъци в страната.
- Значителни различия има между общините по показателя образувани битови отпадъци на жител на година, което освен от различията в икономическите и социалните показатели се дължи и на неточното измерване на отпадъците поради липса на измерващи везни на депата, които все още не са приведени в съответствие с нормативните изисквания.

- Депонирането, като метод за обезвреждане на отпадъците, е с най-голям относителен дял в третирането на битовите отпадъци, независимо че намалява през последните 10 години.
- През последните години България е с по-ниско ниво на рециклиране на битови отпадъци от средното за държавите членки на ЕС, но се отчита тенденция на постоянен ръст на дела на рециклираните битови отпадъци от 19,4% през 2008 г. до 31,5% през 2018 г. По показателя компостирани битови отпадъци на жител България е на едно от последните места.

Равнище на рециклиране на битовите отпадъци, %

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Средно за ЕС- 27	36,5	37,3	38	38,9	40,9	41,5	43,4	44,9	46,3	46,9	47,4
България	19,4	19,9	24,5	26,2	25	28,5	23,1	29,4	31,8	34,6	31,5

Източник: Евростат

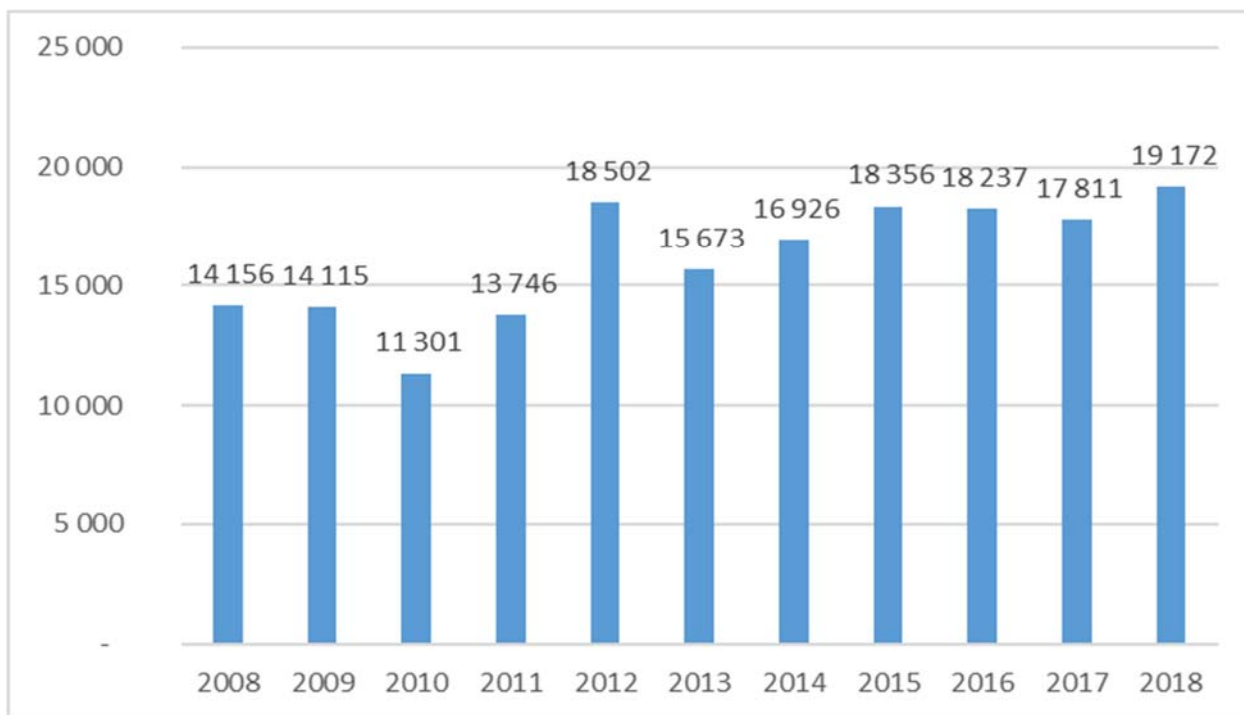
- В състава на образуваните битови отпадъци биоразградимите представляват 36%, биологичните са 25%, а рециклируемите фракции от хартия и картон, пластмаса, стъкло и метали – 27,5%.
- Делът на населението, обхванато от системите за организирано сметосъбиране и транспортиране на битовите отпадъци, нараства постоянно и през 2018 г. достига 99,8%.

Производствени отпадъци

- За периода 2008-2018 г. в България общото количество на образуваните производствени отпадъци по данни на НСИ е 177 995 хил. тона.
- В периода 2008-2018 г. се наблюдава тенденция на увеличаване на количеството на образуваните производствени отпадъци въпреки колебанията в някои от годините, като нарастването през 2018 г. спрямо 2008 г. е с 35%.

•

Количества на образуваните производствени отпадъци в страната за периода 2008 – 2018 г., хил. тона

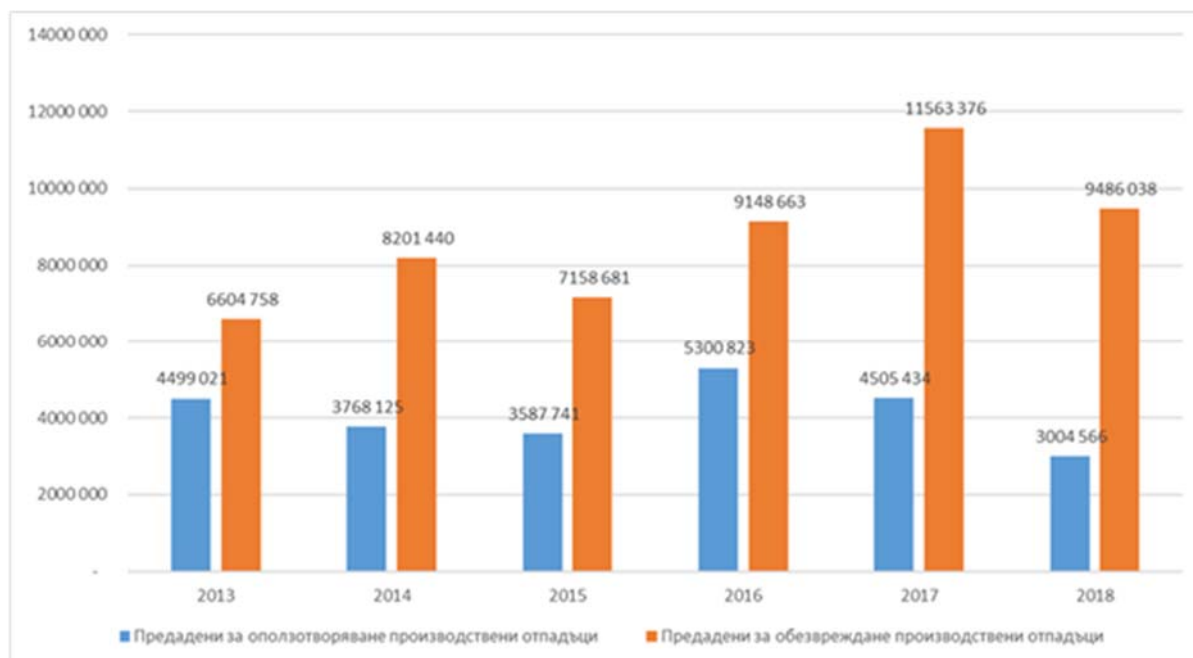

Източник: НСИ

- Подреждането на образуваните производствени отпадъци по икономически дейности показва, че на първо място е „Производство и разпределение на енергия и горива“, чийто дял съставлява 56,7% от общо образуваните производствени отпадъци за периода 2013-2018 г.
- За периода 2013-2018 г. предадените за оползотворяване производствени отпадъци представляват 23,2% от общо образуваните производствени отпадъци

за периода, а отпадъците, предадени за обезвреждане – 49,1% от образуваните производствени отпадъци за периода. За разлика от предадените за оползотворяване производствени отпадъци, чиито количества намаляват в разглеждания период, количествата на предадените за обезвреждане производствени отпадъци се увеличават с близо 50% от 2013 г. до 2018 г.

Предадени за оползотворяване и предадени за обезвреждане производствени отпадъци за периода 2013–2018 г.

Източник: НСИ

- За периода 2013-2018 г. са изнесени от страната общо 477 538 тона производствени отпадъци.
- България продължава да е вторият най-голям генератор на отпадъци на единица БВП, след Естония, като стойностите на показателя са няколко пъти повисоки от средните за ЕС.
- По отношение на показателя образувани производствени и строителни отпадъци на жител, стойностите на показателя и тенденциите са по-благоприятни от средноевропейските показатели.

•

Производствени отпадъци - кг/ж/г

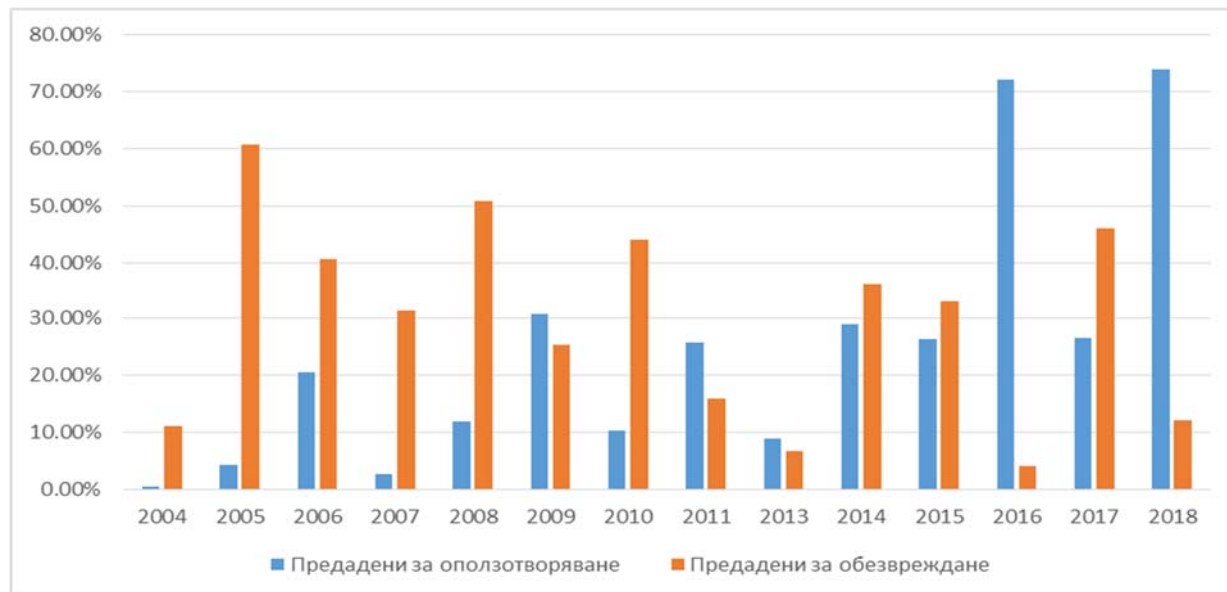
	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016
Средно за ЕС- 27	715	670	663	512	500	505	510
България	666	467	360	367	397	429	471

Източник: Евростат

Строителни отпадъци

- Налично е общо и специфично законодателство, а също така и стратегически план за управление на строителните отпадъци, като са поставени конкретни количествени цели за поетапно достигане до 2020 г. на подготовка за повторна употреба, рециклиране и оползотворяване.
- Строителните отпадъци са със сравнително малък относителен дял от образуваните производствени отпадъци – около 6,6%.
- В последните години на анализирания период се наблюдават положителни тенденции за нарастване на относителния дял на оползотворените спрямо обезвредените строителни отпадъци.

Строителни отпадъци, предадени за оползотворяване и обезвреждане, 2008-2018 г.

Източник: НСИ

- Преобладаващата част от строителните отпадъци имат висок потенциал за рециклиране и оползотворяване, има достъпни технологии за рециклиране, но няма достатъчен капацитет за рециклиране на строителни отпадъци.
- Все още не е изградена национална информационна система за образуваните, рециклираните, оползотворените и депонираните строителни отпадъци, поради което данните за отпадъците от строителство и разрушаване от наличните източници са непълни.
- В аспекта на европейските сравнения, България е с многократно по-ниски стойности на показателя СО/жител/г. от средното за ЕС-27.

Строителни отпадъци - кг/ж/г

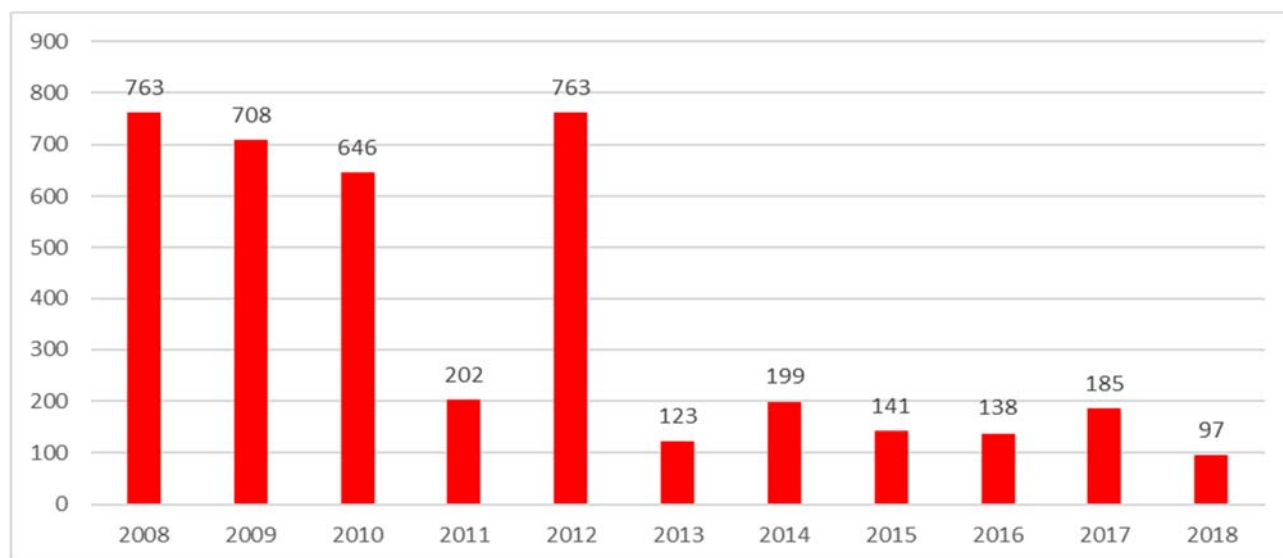
	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016
Средно за ЕС- 27	1509	1623	1697	1682	1621	1634	1730
България	388	135	244	11	141	186	293

Източник: Евростат

Опасни отпадъци

- За периода 2008-2018 г. в Република България общото количество на образуваните опасни отпадъци по данни на НСИ е 3965 хил. тона или средногодишно около 360 хил. тона¹.
- За периода 2008-2018 г. количествата на образуваните опасни отпадъци бележат значителен спад.

Образуваните опасни отпадъци за периода 2008-2018 г., хил. тона

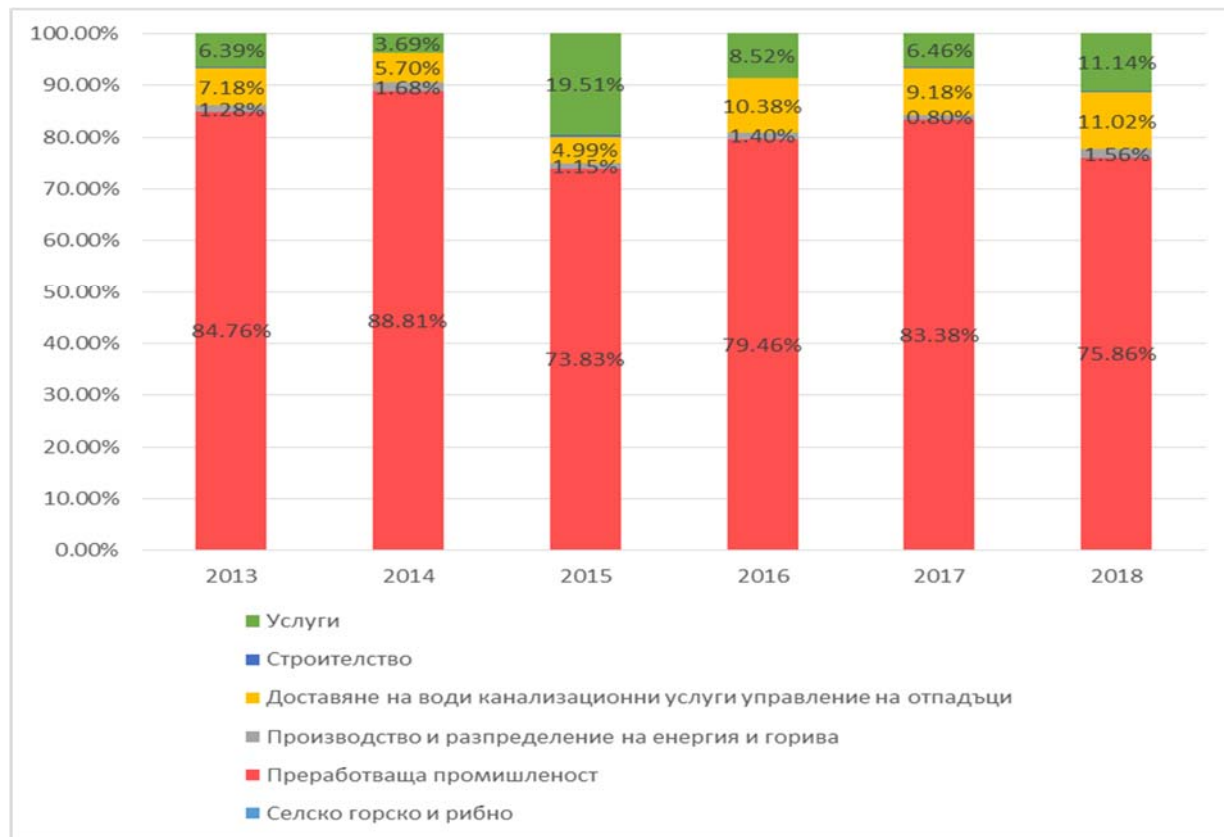

Източник: НСИ

- От образуваните опасни отпадъци за 2018 г., с най-голям дял (75.9%) са образуваните опасни отпадъци от преработващата промишленост.

¹ Отпадъците, образувани от Добивната промишленост са изключени.

Дял на опасните отпадъци по видове дейности за периода 2013-2018 г.

Източник: НСИ

- За периода 2013-2018 г. са предадени за оползотворяване над 11% от образуваните опасни отпадъци, като над 50% от предадените за оползотворяване опасни отпадъци са с източник преработващата промишленост.
- Относителният дял на внесените в страната опасни отпадъци спрямо образуваните опасни отпадъци за периода 2010-2017 г. е нараснал до 12,53%, а на изнесените – 2,38%.
- Износът на опасни отпадъци за периода 2010-2018 г. е основно към държави от ЕС - Германия, Австрия и Румъния. За същия период внесените опасни отпадъци в страната са основно от Румъния, Нидерландия, Гърция, Сърбия и Северна Македония.
- В България през последните години има известен ръст на БВП, но с по-бързи темпове намаляват опасните отпадъци.

Опасни отпадъци и БВП за периода 2013-2018 г.

Източник: Евростат

- Инвентаризацията на УОЗ, различни от пестицидите, показва, че на територията на България се спазват забраните за производство, внос, износ на УОЗ, съгласно разпоредбите на Стокхолмската конвенция и Регламента за УОЗ.
- Създаването и акредитирането на аналитична лаборатория за определяне съдържанието на УОЗ в изделия и отпадъци е необходимо с оглед поддържането на статистика за съдържание на УОЗ в отпадъците.

Специфични отпадъчни потоци

- Потреблението на опаковки в страната нараства през периода 2008-2018 г. Найсериозен ръст в количеството на използваните опаковки се наблюдава при категориите дърво и метал – съответно 9 пъти за дърво и над 2 пъти при метал през 2018 г. спрямо 2008 г. В края на периода над 1/3 от пуснатите на пазара опаковки са от хартия и картон, следвани от опаковки от пластмаса - около 1/4 от опаковките, и стъкло – около 1/5 от опаковките.

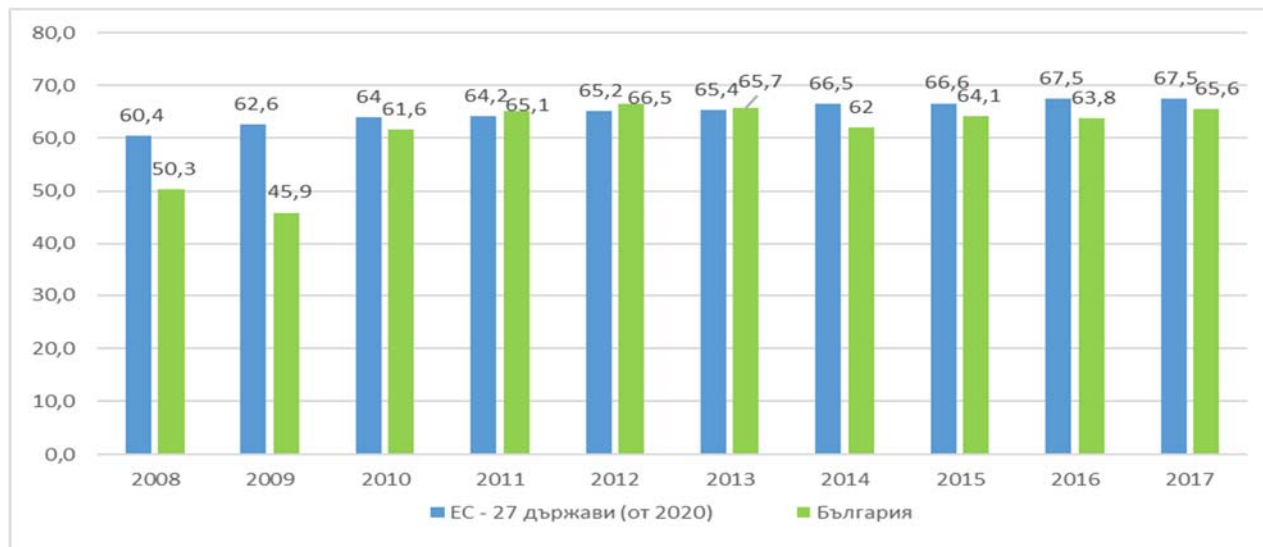
Потребление на опаковки, по години

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Пластмаси	77 682	95 457	81 978	94 963	96 123	96 547	102 093	99 532	108 247	119 962	131 359
Хартия/картон (вкл. композит.)	87 077	97 015	138 716	110 270	122 270	134 270	129 580	135 642	148 229	153 212	168 840
Метал	18 127	13 155	15 744	13 414	14 587	15 887	15 998	25 147	31 890	33 594	37 625
Дърво	6 964	18 905	18 741	21 444	20 121	24 725	48 725	45 612	51 400	59 589	65 011
Стъкло	109 362	76 038	63 962	69 374	70 521	74 017	78 251	82 017	77 421	83 517	90 950
Други	2 997	3 313	2 055	5 174	5 174	4 597	4 021	4 597	3 958	3 320	3 708
Общо	302 208	303 883	321 197	314 639	328 797	350 043	378 668	392 547	421 145	453 194	497 493

Източник: НСИ

- Страната изпълнява общите национални цели по рециклиране и оползотворяване на отпадъци от опаковки, както и целите за рециклиране на отпадъците от опаковки, по материали.
- Процентът на рециклирани опаковки в България е близък до средния за ЕС.

Процент на рециклирани отпадъци в ЕС и България (2017 г.)

Източник: Евростат

- В рамките на ЕС нарастват както цените на реализираните на европейските пазари рециклируеми материали, така и търгуваните обеми. Може да се предположи, че пазарът на рециклируеми материали ще продължава да се развива както на ниво ЕС, така и на територията на страната, като това развитие се основава на влизането в експлоатация на нови инсталации за предварително третиране, изградени със средства по ОПОС.
- Организациите по оползотворяване са постигнали заложените цели по оползотворяване/ рециклиране на ИУЕЕО.
- България е изпълнила целите си по събиране на ИУЕЕО, образувано от бита и извън бита, както и целите си по оползотворяване и рециклиране на ИУЕЕО.
- За разглеждания период количеството на събраното ИУЕЕО е нараснало два пъти.

Събрано ИУЕЕО, тон

2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
22166	40374	33423	45056	38228	38431	35162	42310	61987	61481	54493

Източник: Евростат

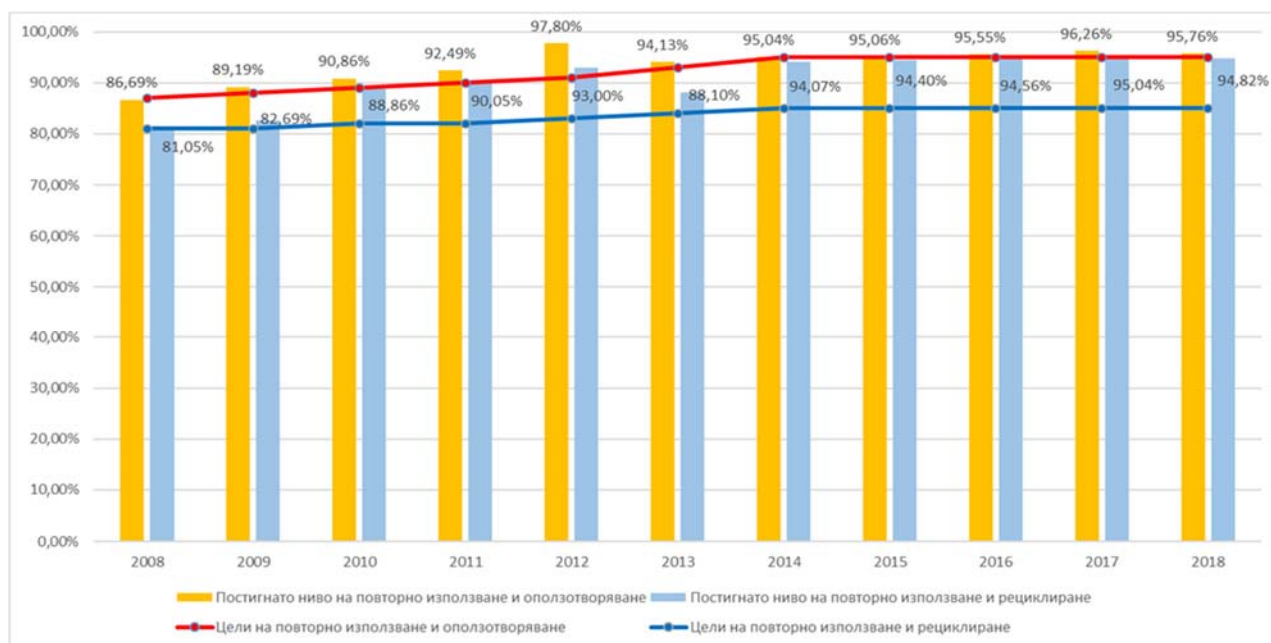
- За десетгодишния период се наблюдават положителни тенденции по отношение събраните ИУМПС, като количествата оползотворени материали и рециклирани материали са нараснали повече от три пъти

Излезли от употреба моторни превозни средства (ИУМПС)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Събрани ИУМПС, тон	38 600	63 027	74 422	65 428	59 191	62 723	82 258	88 066	92 111	104 457
Оползотворени материали от ИУМПС (в т.ч. рециклирани), тон	32 294	55 594	65 913	59 981	53 456	57 957	76 420	81 479	85 738	99 771
Рециклирани материали от ИУМПС, тон	30 094	51 497	65 644	58 381	52 392	57 362	75 621	80 900	84 823	98 494
Предадени материали от ИУМПС за повторна употреба, тон	1 170	617	492	535	584	1 089	1 760	2 234	2 278	3 465

Източник: Евростат

- България е постигнала заложените национални цели за повторно използване и оползотворяване и повторно използване и рециклиране на ИУМПС.

Източник: ИАОС

- В България е въведена работеща схема за разширена отговорност на производителя за отпадъците от НУБА.
- През 2017 г., 2016 г., 2015 г., 2014 г., 2013 г. страната е събрала НУПБА, НУАБА и НУИБА, в количества, отговарящи на нормативно заложените коефициенти на събираемост
- За последните анализирани години:
 - Всички събрани НУБА, включително и тези отделени в резултат на предварително третиране на ИУЕЕО и на разкомплектоване на ИУМПС са предадени за предварително третиране, рециклиране и/или оползотворяване.
 - България е изпълнила целта за рециклиране на материалите, съдържащи се в оловно-киселите батерии и акумулатори.
 - Постигната е възможно най-висока степен на рециклиране на оловото, което се съдържа в оловно-киселите батерии и акумулатори.
 - Постигната е степента на рециклиране на материалите, съдържащи се в другите НУБА.

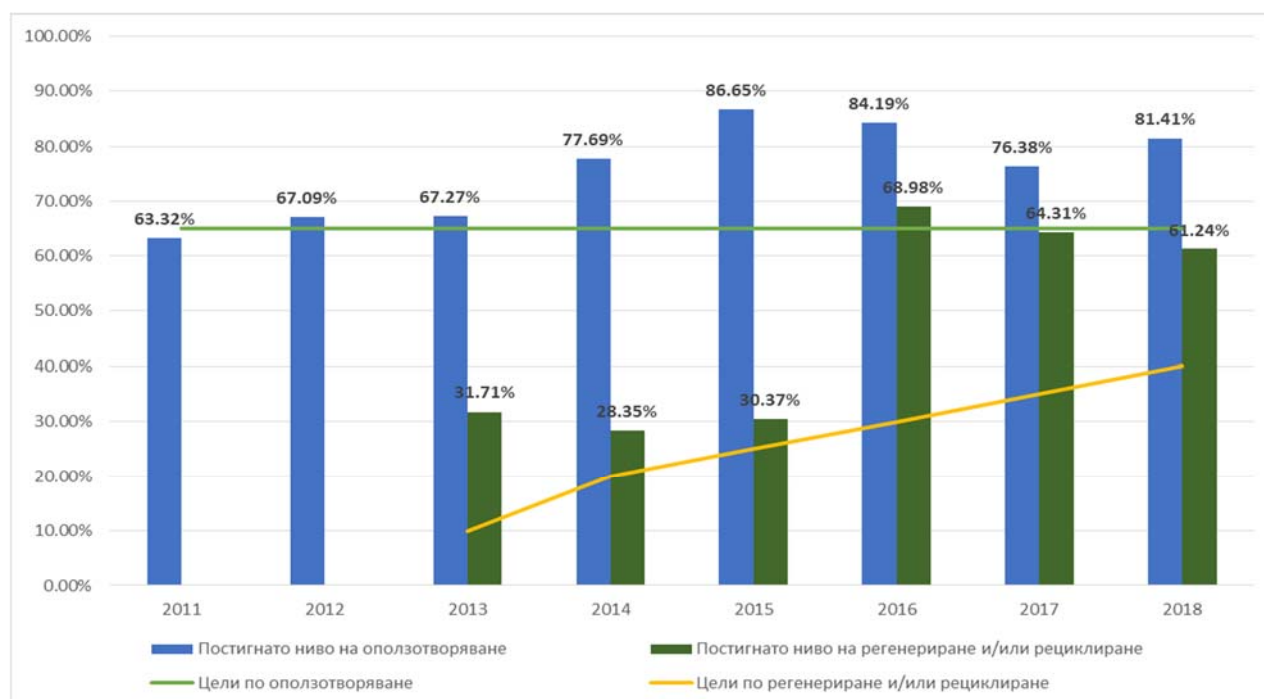
Степен на рециклиране на НУБА

	2014	2015	2016	2017
Средна постигната степен на рециклиране на оловото в оловно-киселите НУБА	70%	69%	65%	97%
Степен на рециклиране на материалите, съдържащи се в оловно-киселите НУБА	98%	98%	98%	94%

Източник: ИАОС

- Схемата „Разширена отговорност на производителя“ за гуми показва много добри резултати.
- Постигнати са целите за ИУГ по оползотворяване, по рециклиране и/или регенериране на национално ниво.

Изпълнение на целите по оползотворяване и рециклиране на ИУГ

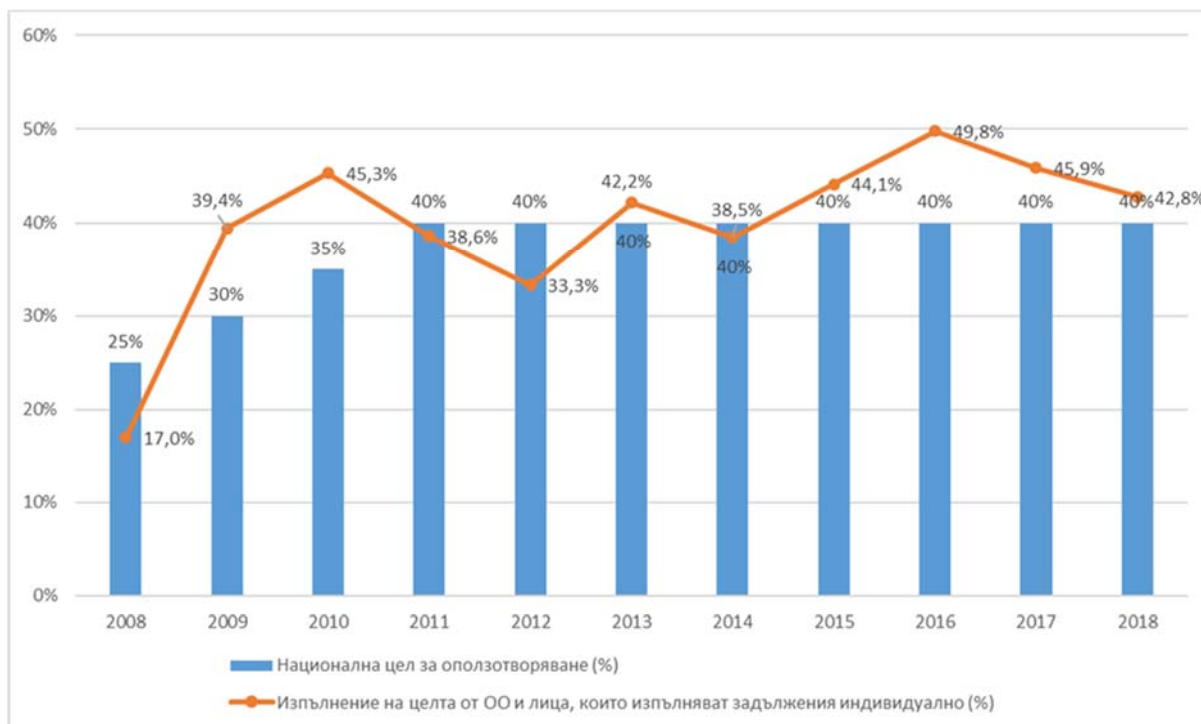
Източник: ИАОС

- ☐ На национално ниво се постигат целите по оползотворяване на отработени масла.

Всички лица изпълняващи задълженията си индивидуално, както и организациите по

оползотворяване на ОМ са доказали изпълнение на задълженията си по оползотворяване на ОМ и са постигнали заложените в Наредбата цели.

Изпълнение на целите по оползотворяване на отработени масла на национално ниво

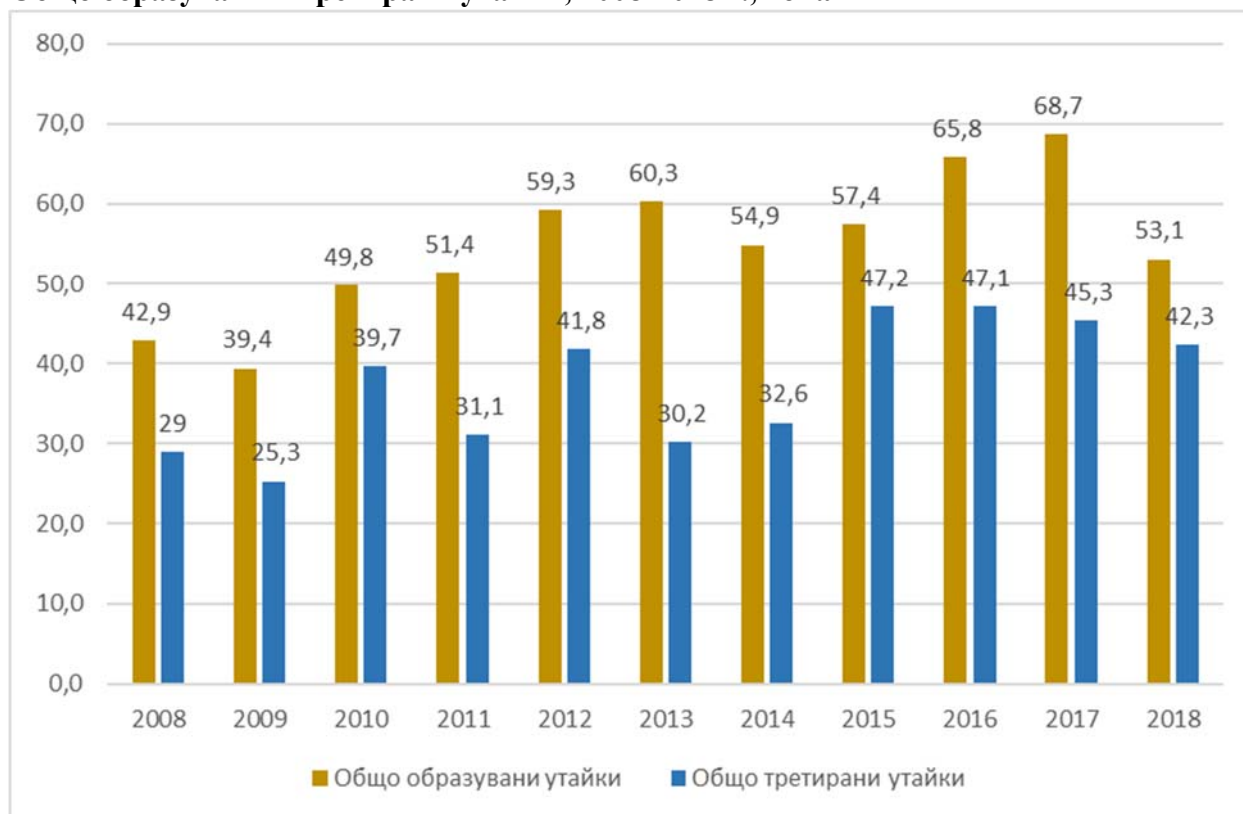
Източник: ИАОС

- Постигнато е добро ниво в управление в йерархията на управление на отработените масла.

Утайки от ПСОВ

- В периода 2008-2018 г. има увеличаване на количествата на образуваните утайки от ПСОВ.

Общо образувани и третираны утайки, 2008-2018 г., тона

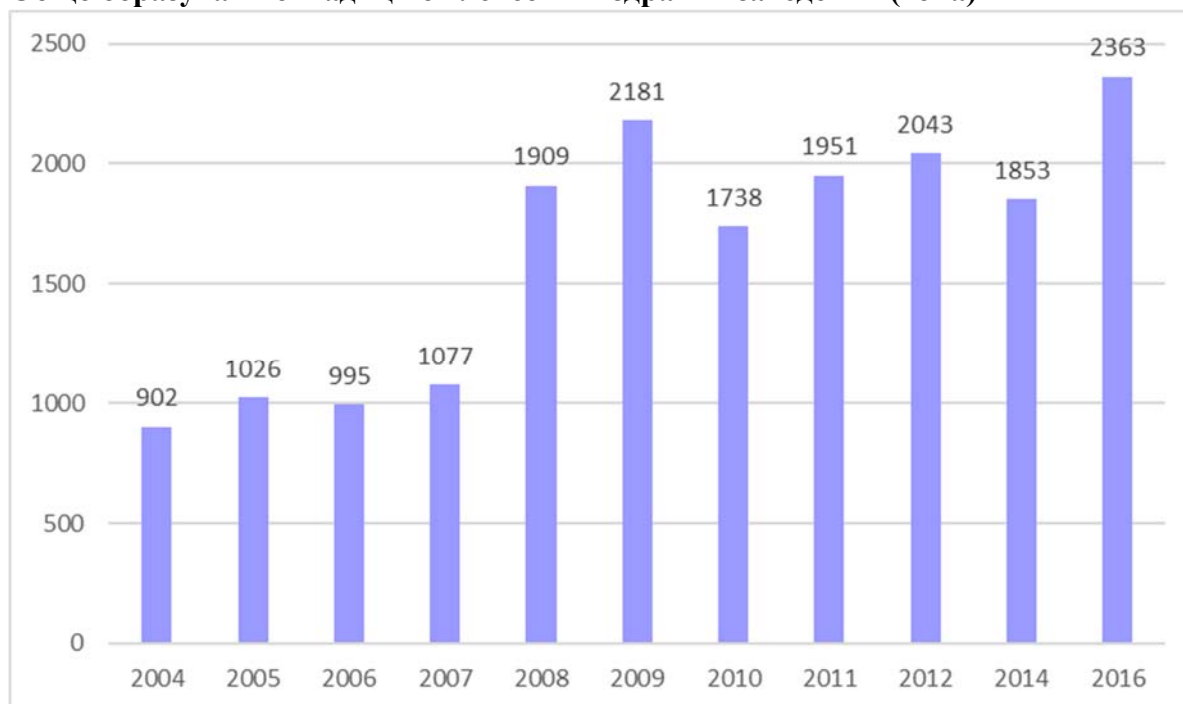

Източник: Евростат

- Образованите годишни утайки от ПСОВ на жител в страната са едни от най-ниските в ЕС.
- Изпълняват се заложените цели за рециклиране и материално оползотворяване на утайките в Плана за действие на Националния стратегически план за управление на утайки от пречиствателни станции за отпадъчни води в България.
- Не се изпълняват поставените цели в Националния стратегически план по отношение енергийно оползотворяване на утайките за 2018 г.

Отпадъци от лечебни и здравни заведения

- В рамките на анализирания период се регистрира увеличаване на количествата на образуваните отпадъци от лечебни и здравни заведения.

Общо образувани отпадъци от лечебни и здравни заведения (тона)

Източник: НСИ, Евростат

Програмата за намаляване на количествата и на риска от депонираните битови отпадъци и други включва мерки за достигане на Цел 3: Намаляване на количествата и на риска от депонираните битови отпадъци и други от НПУО 2020-2028 г.

Предвидените мерки са както инвестиционни, така и "меки" мерки. Инвестиционните мерки са насочени основно към изграждане на площадкова инфраструктура за битови отпадъци, закриване и рекултивация на общински депа, третиране на утайки от ПСОВ, устойчиво управление на излезли от употреба препарати за растителна защита и др.

„Меките” мерки са насочени към реализация на публични, бизнес и научни проекти за разработване/внедряване на различни иновативни методи за намаляване на количествата и на риска от депонираните битови отпадъци. Предвидени са мерки за повишаване на капацитета на публичната администрация по отношение трансграничния превоз на отпадъци и др.

Посочените в НПУО 2021-2028 г. мерки ще бъдат изпълнявани в рамките на утвърдените бюджети на съответните отговорни министерства съобразно възможностите на държавния бюджет за съответната година.

В резултат на изпълнението на програмата за намаляване на количествата и на риска от депонираните битови отпадъци се очаква до 2040 г. количеството на депонираните битови отпадъци да се намали до 10% или по-малко от общото количество образувани битови отпадъци. По-конкретно:

- ✓ ще бъде осигурен капацитет за депониране на остатъчните битови отпадъци и на друга площадкова инфраструктура
- ✓ ще бъдат рекултивирани и закрити всички общински депа
- ✓ ще бъде осигурена инфраструктура за стабилизиране на биоразградимата фракция на отпадъците
- ✓ ще бъде осигурена инфраструктура за оползотворяване на утайките от ГПСОВ, намаляване на емисиите на парникови газове и ще бъде изградена и функционираща електронна система за предлаганите продукти от третирани утайки от ПСОВ за употреба в земеделието и за рекултивация на нарушени терени
- ✓ ще бъдат разработени иновативни продукти и технологии, чрез които се подобрява йерархията на управление на отпадъците
- ✓ ще бъдат изготвени практически решения за проблемите с най-широко генерираните производствени опасни отпадъци
- ✓ ще бъде повишен капацитетът на институциите да осъществяват контрол и трансграничен превоз на отпадъци, вкл. за откриване на незаконни превози на отпадъци.

С цел осигуряване на капацитет в страната ни за изгаряне с оползотворяване на енергията на отпадъци, генерирани в България, които не могат да се рециклират и същевременно следва максимално да се ограничи депонирането им с оглед изпълнение на целите за депониране на отпадъци, въвеждането/вносът на такива отпадъци ще се ограничи максимално.

Въвеждането/вносът ще се разрешава по изключение само в случаите, в които количествата генерирани в страната отпадъци не са достатъчни за капацитета на инсталациите с издадени комплексни разрешителни за изгаряне на отпадъци с оползотворяване на енергията. За целта, обаче, е необходимо адекватно периодично информационно осигуряване и изготвяне на доклади.

Управлението на утайки от ПСОВ и намаляване на депонираните отпадъци от утайки от ПСОВ се разглежда в разработваните Регионални прединвестиционни проучвания (РПИП) за ВиК за териториите на консолидираните ВиК оператори. Анализите се базират на поставените цели в Националния стратегически план за управление на утайките от градските пречиствателни станции за отпадъчни води на територията на Р България за периода 2014-2020 г.

Анализ и оценка на стратегическите документи, свързани с управлението на отпадъците

- Европейските стратегически документи от последните години променят философията и подхода към отпадъците, и по-конкретно предлагат преход от екологосъобразно управление на отпадъците като ключов фактор за опазване на околната среда и човешкото здраве, към политика на предотвратяване на тяхното образуване и включването им в икономическия цикъл, основан на „кръгова икономика“. Този подход цели прекъсване на връзката между икономическия растеж и генерирането на отпадъци, вредящи на околната среда и създаващи риск за човешкото здраве.
- Очаква се в следващите 5-10 години на основата на приетите стратегически и политически документи ЕК да продължава да развива законодателството в сектор „управление на отпадъците“, което да въведе в още по-висока степен изискванията за превенция чрез нови правила за екодизайн и устойчивост на продуктите в целия им жизнен цикъл.
- Националните програми с финансиране от ЕС за периода 2021-2027 г. следва да осъществяват процеса на програмиране, като вземат предвид европейските политически и стратегически документи от последните години, по-конкретно относно

„кръговата икономика“, както и националните стратегически документи, определящи визията за развитие на България, включително и НПУО за периода 2021-2028 г. и Стратегията и плана за действие за прехода към кръгова икономика на Република България за периода 2021-2027 г.

- Компетентните национални институции в България са предприели действия и са разработили национални програмни документи за управление на отпадъците, които като съдържание, обхват и структура са в съответствие с европейските законодателни и методически указания (Национален план за управление на отпадъците 2014-2020 г., Национален стратегически план за поетапно намаляване на биоразградимите отпадъци, предназначени за депониране 2010-2020 г., Национален стратегически план за управление на отпадъците от строителството и разрушаване на територията на Р.България за периода 2011-2020 г.).
- Националният стратегически план за управление на отпадъците от строителството и разрушаване на територията на Р.България следва да се актуализира за продължителността на новия програмен период, включително да се направи анализ на прилагането на плана за периода 2011-2020 г.
- В два документа на ЕК от 2017 и 2019 г. относно „Преглед на изпълнението на политиките за околна среда 2019“ се констатира, че в страната все още не е приета всеобхватна програма относно политиката в областта на кръговата икономика и следва да се приеме такава програма, която тясно да кореспондира с националния план за управление на отпадъците.
- Общинските власти са разработили и прилагат програмни документи на местно ниво за управление на отпадъците. За да се разработят навреме общинските програми за периода 2021-2028 г. е препоръчително МОСВ да актуализира методическите указания към местните власти за разработване на програмите веднага след одобрението на НПУО.
- В случай че има подходящи финансиращи програми, е препоръчително на национално ниво, например от НСОРБ, да се организират обучения на всички общини във връзка с

най-новите изисквания за управление на отпадъците, вкл. разработване на програмите за новия програмен период.

- НПУО е разработен в съответствие с изискванията на законодателството и изпълнението на мерките, заложи в него води до изпълнение на почти всички конкретни цели за устойчиво управление на отпадъците, заложи в него.
- Анализите, визията, целите и приоритетите, разработени във връзка с Националната програма за развитие България 2030, адресират специално въпросите по управление на отпадъците и са взети предвид напълно при разработването на НПУО 2021-2028 г.
- България следва да се подготви и да прилага актуалните насоки за промени на европейско ниво по отношение на трансграничния превоз на отпадъци във връзка с оттеглянето на Великобритания от ЕС и във връзка с прегледа на Регламент (ЕО) №1013/2006 относно превози до края на 2020 г., извършван от ЕК и евентуалните законодателни промени, които могат да произтекат от доклада на ЕК от оценката.

Отчет за изпълнение на плановете за действие на всички програми, включени в НПУО за периода 2014-2020 г.

- Използваните към момента на изготвяне на доклада данни показват, че поставените специфични цели в програмите на НПУО са изпълнени към 2018 г., с изключение на непълното изпълнение на целта за рециклиране на битовите отпадъци (постигнат е 31% вместо 40% рециклирани отпадъци). Степента на изпълнение на целите на плана в най-висока степен са показателни за ефективността на планираните и изпълнени мерки.
- За периода на плана се изгради и продължава да се изгражда мащабна инфраструктура за екологосъобразно третиране на битовите отпадъци и на други потоци отпадъци, и РСУО и в общините са осигурени с модерна техническа инфраструктура, финансирана основно от ОПОС, националния бюджет, бюджета на общините и ПУДООС.
- Закриването на депата, които не отговарят на нормативните изисквания, се осъществи съгласно предварително заявления и одобрен от Европейската Комисия график, като само 2 РСУО все още изграждат своите системи, но са осигурили като междинен вариант условия за правилното третиране на отпадъците. Рекултивацията на депата,

които не отговарят на нормативните изисквания се осъществява със средства от ПУДООС, ОПОС и общинските бюджети, в т.ч. натрупаните от общините обезпечения по чл. 60 от Закона за управление на отпадъците.

Анализ и оценка на прилагането на законодателството по управление на отпадъците на национално, регионално и местно ниво

- България има значителен напредък по отношение на управление на специфичните потоци МРО, строителните отпадъци, както и битовите отпадъци като положителна тенденция.
- Целите за МРО се изпълняват и преизпълняват, което показва, че въведените системи за „разширена отговорност на производителя“ са ефективни и е препоръчително да се приложат и за други потоци отпадъци, като напр. отпадъци от текстил и кожа, както по-горе е мотивирано. Очаква се след въвеждане на изискванията към системите за разширена отговорност на производителя и въвеждането им в националното законодателство да се подобри още повече ефективността им.
- Необходимо е да се въведат допълнителни нормативни изисквания към общините с оглед подобряване на системите им за разделно събиране и третиране на битовите отпадъци, както по-горе е описано. Едновременно с това трябва да продължи финансирането на общинските регионалните системи за управление на битовите отпадъци както с национални, така и с европейски средства за целия период на настоящия план.
- За да се намалят депонираните отпадъци, отчисленията за депониране на общински отпадъци трябва да продължат да се прилагат. Предвид ниските резултати в редица общини по отношение постигане целите за рециклиране е необходимо да се въведе поэтапно нарастване на размера на тези отчисления и въвеждане на по-строги ограничения за използването – единствено за подобряване на резултатите по рециклиране и оползотворяване на битовите отпадъци и за предотвратяване на отпадъците. Трябва да продължат да се прилагат и отчисленията за строителните отпадъци с оглед постигнатия ефект от прилагането им.

- Направените препоръки за подобряване управлението на отпадъците следва да се заложат на законодателно ниво, едновременно с въвеждането в законодателството на европейското законодателство от пакета „кръгова икономика“ и да се адресират по подходящ начин в програмите, финансирани от ЕС за програмния период 2021-2027 г.
- Предвид практиката на ЕК и на Съда на ЕС при наказателните процедури в сектор отпадъци и произтичащите за държавите членки последици, е необходимо навременно планиране, финансиране и прилагане на подходящи механизми за практическото прилагане на законодателството. Освен, че ще спести национален финансов ресурс, навременното изпълнение на законодателството ще осигури ползи за околната среда и здравето на хората.

Анализ на дейността на регионалните сдружения по управление на отпадъците

- Регионалните депа се експлоатират преобладаващо от изпълнители, избрани по Закона за обществени поръчки.
- Освен регионалните депа, операторите им в повечето случаи експлоатират и сепариращи инсталации и инсталации за компостиране на зелени и др. биоразградими отпадъци.
- Активността на участие на общините в заседанията на Общите събрания на РСУО е много висока, като почти всички общини участват редовно в заседанията.
- Наблюдава се висока степен на единомислие на общините при вземането на решения от РСУО. Въпросите, по които са възниквали разногласия, са свързани с вземането на решения за бъдещи проекти и съоръжения, които да обслужват РСУО и с определянето на цените и тарифите за услугите за ползване на общи съоръжения от общините от РСУО.
- Мнозинството от общините оценяват положително резултатите от дейността на РСУО, като под 4% от всички общини, участвали в проучването, считат, че са необходими промени в организацията на дейността и подобряване на работата на РСУО.

Анализ и оценка на изпълнение на контролните функции, извършвани от компетентните органи

- Националното законодателство ясно разграничава и регламентира отговорностите на институциите на централно и местно ниво по отношение извършването на инспекции и контрол на дейностите с отпадъци.
- За подобряване на капацитета на общинските служители трябва да се провеждат обучителни програми, в т.ч. по отношение на контролните им функции. Например, НСОРБ и АСЕКОБ биха могли да бъдат бенефициенти по различни програми за разработване и осъществяване на обучителни програми на всички общини, каквито успешни обучения са провеждани от тези две национални организации на общините през изминалия период.
- МОСВ е разработило и РИОСВ прилагат ръководство и инструкция за прилагане на единен подход за осъществяване на инспекции и контрол, съобразени с общоевропейските изисквания за инспекции в областта на околната среда. Необходимо е тези документи да се актуализират във връзка с настъпили промени в нормативната уредба.
- Необходимо е общините да изготвят годишен план и годишен отчет за контролната дейност по отпадъците, които да се одобряват от ръководството на общината, а резултатите от контролната дейност да се публикуват периодично на интернет страницата за осведомяване на обществеността;
- За повишаване капацитета на общините и РИОСВ за изпълнение на функциите с отпадъци и особено за подобряване на контрола е необходимо:
 - a. Назначаване на допълнителни служители, вкл. служители, занимаващи се основно с управление на отпадъците в общинските администрации
 - b. Непрекъснати обучения на общинските служители, включително на новопостъпващи в сектор отпадъци, като за целта МОСВ може да разработи проекти по различни финансиращи програми
 - c. Запазване високото ниво на квалификация на служителите в РИОСВ, чрез система на обучение в рамките на МОСВ и различни проекти

- d. Осигуряване на достатъчно автомобили с цел повишаване мобилността и възможност за извършване на планирани и внезапни проверки в общинските администрации и в РИОСВ.

Анализ и оценка на въведените схеми за управление на отпадъците на принципа на „Отговорност на производителя” и „Замърсителят плаща”

- В България се прилагат успешно няколко основни схеми за управление на отпадъците в съответствие с националното законодателство в т.ч.: отговорност на причинителя и притежателя за образуваните отпадъци при производството на стоки и услуги; разширена отговорност на производителя относно 6 групи масово разпространени отпадъци; и схема за отговорност на домакинствата и на другите лица, които генерират подобни на битовите отпадъци.
- Схемата за отговорност на причинителя и притежателя за образуваните отпадъци при производството на стоки и услуги се прилага за производствени отпадъци, вкл. производствени опасни отпадъци, болнични отпадъци, ПСБ/ПСТ, утайки от ПСОВ, отпадъци от строителството и от разрушаване на сгради (с изключение на строителните отпадъци от ремонтни дейности на домакинствата и разрушаване на сгради в малки количества по критерии, определени в ЗУО). Създадени са публични регистри на: лицата подлежащи на инспекция и контрол; лицата, притежаващи разрешителни и регистрационни документи за извършване на дейности с отпадъци; търговците и брокерите на отпадъци; депата за отпадъци и инсталациите за преработка на отпадъци; лицата с комплексно разрешително по ЗООС и регистър на лицата с рециклиращи съоръжения по потоци отпадъци. Цените на услугите, свързани със съхранение, транспортиране и третиране на отпадъци се формират изцяло на пазарен принцип при наличната конкуренция на национално ниво, в рамките на ЕС и Световната търговска организация (СТО). Всички лица, получили разрешително/регистрационен документ за дейност с отпадъци или комплексно разрешително за инсталация за третиране на отпадъци подлежат на планови или извънпланови (ad hoc) проверки. Процесът на контрол е обезпечен с всички необходими нормативни документи.

- Схемата за разширена отговорност на производителя (РОП) се прилага успешно по отношение на 6 групи масово разпространени отпадъци (МРО): опаковки (от 2004 г.); ИУМПС (от 2005 г.); ИУЕЕО (от 2006 г.); отпадъчни масла и нефтопродукти (от 2006 г.); батерии и акумулатори (от 2006 г.); и гуми (от 2011 г.). При тази схема, лицата, пускащи на пазара продукти, които се превръщат в МРО, са задължени по силата на ЗУО и специфичните наредби за постигане на количествени цели за подготовка за повторна употреба, рециклиране и оползотворяване на МРО, определени в Наредбите за всеки вид МРО. Създадени са и се поддържат съответните публични регистри на задължените по схемата лица. Цените на услугите, свързани с подготовка за повторна употреба, рециклиране и оползотворяване на МРО се формират изцяло на пазарен принцип при наличната конкуренция на национално ниво, в рамките на ЕС и СТО за предоставяне на такива услуги. Анализът на отпадъците показва, че най-добри постижения от гледна точка на йерархията на управление на отпадъците са постигнати за МРО. Това дава основание добрите резултати от прилагане на схемата за 6-те групи МРО схемата да се разшири и за други продукти. С оглед на новите европейски цели по отношение на текстилните отпадъци за 2025 г., е необходимо в схемата да бъдат включен и този отпадъчен поток.

Схема за отговорност на домакинствата и на другите лица, които генерират подобни на битовите отпадъци. Схемата се прилага за битовите отпадъци от домакинствата (с изключение на 6 групи МРО) и за отпадъци, подобни на битовите, които по своя характер и състав са сравними с отпадъците от домакинствата, но образувани от други източници. Задължени лица са домакинствата и лицата, които образуват битови отпадъци и подобни на битовите отпадъци. Задължените лица заплащат такса-битови отпадъци, с приходите от която се финансира функционирането на схемата. Понастоящем размерът на таксата се определя масово като промил от данъчната оценка/отчетната стойност на имотите на гражданите, фирмите и институциите, което води до неспазване на принципа „замърсителят плаща“. През 2017 г. бе приет ЗИД на ЗМДТ, с който бяха въведени нови основи за определяне на такса за битови

отпадъци. След няколко отлагания, към настоящия момент за стартова година на новия механизъм за определяне на такса-битови отпадъци е приета 1.01.2022 г.

Анализ и оценка на инфраструктурата и техническите възможности за третиране на отпадъци

- Към 2020 г. са изградени и функционират всички депа за управление на отпадъците на регионален принцип (52 броя), с изключение на един регион (Кюстендил), в който депото е в процес на изпълнение и който е намерил временно решение за третиране на отпадъците в съответствие с изискванията. Регион Провадия е намерил решение за третиране на отпадъците в частна инсталация.
- В страната към разглеждания период са в експлоатация 22 Инсталации за оползотворяване на биоотпадъци, 46 са в процес на изпълнение и една в процес на оценка; от инсталациите за сепариране/ предварително третиране - 25 са в експлоатация, 21 са в процес на изпълнение, 2 са на етап работен проект, 1 е в процес на оценка и за 1 има инвестиционно намерение.
- След завършване на инсталациите, които са в процес на изпълнение 41 регионални системи разполагат със съоръжения в експлоатация, които покриват дейностите по депониране, сепариране/ предварително третиране и оползотворяване на биоотпадъци; пет регионални системи разполагат със съоръжения в експлоатация, които покриват само дейностите по депониране и оползотворяване на биоотпадъци; три регионални системи разполагат със съоръжения в експлоатация, които покриват само дейностите по депониране, сепариране/ предварително третиране; три регионални системи покриват само дейностите по депониране и една има договор с частна инсталация за третиране на ТБО и в момента не изгражда собствена инфраструктура.
- В РСУО с изградени сепариращи инсталации не се извършва стабилизиране на фракцията (0-50 мм), съдържаща основно инертна и биологична компонента и отделена под формата на подситова фракция. Към настоящия момент, подситовата фракция в тези инсталации не се третира, а директно се насочва за депониране. Окомплектоването на съоръженията за сепариране на смесени битови отпадъци с втори модул –

инсталация за стабилизиране на подситова био-фракция ще подпомогне постигането на целите по чл.31 ал.1 от ЗУО, и годишно ще бъде предотвратено депонирането на около 100 000 тона отпадък. Освен това има редица косвени ползи както за самите съоръжения, така и за опазване на околната среда.

- В страната има изградени 10 претоварни станции, като част от 6 регионални системи. Общият им капацитет възлиза на приблизително 122 000 тона годишно.
- Към 2018 г. 41 общини изпълняват заложените цели по чл. 31, ал. 1 от ЗУО.
- Голяма част от общините са добре обезпечени със съдове за смесени битови отпадъци. Съдовете за разделно събиране на отпадъци почти изцяло са собственост на организациите по оползотворяване и към момента липсва достатъчна за анализ информация за техния брой и обем.
- Общото количество образувани неопасни утайки в страната за 2018 г. по данни на ИАОС, образувани от 45 бр. ВиК оператори и 13 бр. локални пречиствателни станции за отпадъчни води, е 53082.62 тона/сухо вещество.
- Опасни утайки по смисъла на Наредба №2/2014 г. за класификация на отпадъците към настоящият момент се генерират от ГПСОВ на градовете Разград, Перник и Дупница. Не се допуска оползотворяването на опасни утайки в земеделието, поради което тяхното обезвреждане би могло да се извърши чрез изгаряне в подходящи съоръжения или в краен случай да се депонират на депа за опасни отпадъци и/или на регионални депа за битови отпадъци, на които има изградена клетка за депониране на опасни отпадъци.
- Все още е голям делът на депонираните отпадъци, което обуславя необходимост от изграждане на допълнителни клетки на депата.
- От страна на общините не се предприемат навреме действия за осигуряване на достатъчен капацитет за депониране на отпадъците.
- Общините от регион Дупница следва да предприемат спешни мерки за изграждане на планираното регионално депо за неопасни отпадъци.
- Общините от регион Провадия е необходимо да вземат решение дали в настоящия програмен период предвиждат действия по осигуряване на собствено депо и дали е

необходимо да бъдат обособени като отделен регион за управление на отпадъците или ще се присъединят към регион за управление на отпадъците Варна, чиято инфраструктура използват към настоящия момент.

- Общините своевременно да осигуряват необходимите средства за рекултивация в съответствие с нормативните изисквания, заложи в Закона за управление на отпадъците с цел своевременно стартиране на дейностите по рекултивация.
- С цел спазване изискванията на чл. 21, ал. 1 от Закона за управление на отпадъците, кметовете на общините от регионалните сдружения трябва своевременно да предприемат действия по възлагане и извършване на прединвестиционни проучвания за изграждане на ново съоръжение/я за третиране на битовите отпадъци най-малко три години преди изчерпване обема на депото за битови отпадъци или изтичането на експлоатационния срок на инсталацията.
- Проектите за рекултивация на депата да се извършват при възможно най-съкратени срокове в частта на техническата рекултивация, с което ще се предотвратят негативните последици върху околната среда от евентуално самозапалване и други инциденти.

Икономически инструменти и стимули в сектора на управлението на отпадъците:

- Обезпеченията по чл.60 и отчисленията по чл.64 от ЗУО са икономически инструменти, насочени към намаляване на количествата на директно депонираните отпадъци и акумулиране на финансови ресурси за закриване и рекултивация на депата за отпадъци след изчерпването на техния капацитет. Размерът на отчисленията по чл.64 на 1 тон отпадък нараства с всяка изминала година. Анализът на данните за постъпленията от отчисленията показва доказаната ефективност на този инструмент.
- Такса за битови отпадъци е икономически инструмент, който трябва да материализира прилагането на принципа „замърсителят плаща“ по отношение на домакинствата и фирмите, генериращи битови отпадъци. Понастоящем, обаче, тя се определя като промил върху данъчната/отчетната стойност на имотите и не е обвързана с количеството на генерираните от лицата отпадъци. Анализът и оценката показват, че бизнесът заплаща в пъти повече на 1 тон генериран отпадък спрямо населението т.е.

такса-битови отпадъци понастоящем не изпълнява ролята си на икономически инструмент. През 2017 г. със ЗИД на ЗМДТ влизат в сила нови изисквания по отношение определянето на размера на такса-битови отпадъци с цел превръщането на таксата в истински икономически инструмент. Поради липсата на информационна осигуреност и капацитет от страна на общините да въведат новите промени, стартовата дата на новите изисквания беше отлагана няколко пъти. В Държавен вестник, бр. № 14/17.02.2021 г. се обнародваха промени в Закона за местните данъци и такси, съгласно които новите основи за изчисляване на таксата ще се прилагат от началото на втората година след публикуване на резултатите от преброяването на населението и жилищния фонд в Република България през 2021 г.

Преглед на съществуващи практики по предотвратяване образуването на отпадъците

- Намаляването на използването на продукти за еднократна употреба от пластмаса е широко застъпена практика в България и нейното прилагане трябва да продължи, а обхватът ѝ да се разшири. Особено силен ефект би имало ако тази мярка се прилага масово в детските градини и училищата.
- Продажбата на стоки в насипно състояние или в контейнери/буркани/кутии за многократна употреба, напр. стъклени, е добра практика, която може да се организира съвместно както с търговски вериги, така и с отделни магазини и производители.
- С развитието на модела т.нар. „бърза мода (fast fashion)“, което води до големи щети на околната среда както от гледна точка на производството, така от гледна точка на третирането на образуваните текстилни отпадъци, увеличаването броя на контейнери/пунктове за отпадъци от текстил с цел повторната им употреба е адекватна добра практика.

Необходими са действия в посока повишаване капацитета на институциите, най-вече общинските администрации, по отношение на нормативните изисквания, процесите и практиките по предотвратяване образуването на отпадъци.

- Необходимо е повишаване на информираността на населението за ползите от предотвратяване на образуването на отпадъците чрез разпространяване на интересна, полезна и достъпна информация.
- Създаването на партньорства между институциите, бизнеса и научните среди за минимизиране на отпадъците и ресурсна ефективност е добра практика, която е подходящо да се насърчава.

Анализ на финансовите потоци в управлението на отпадъците в България

- Разходите за управление на отпадъците имат най-висок дял в общите разходи за опазване на околната среда в България като този дял непрекъснато нараства и изпреварват всички останали сектори на околната среда.
- Основните сектори, в които се извършват разходи по управлението на отпадъците са индустрията и публичния сектор (за управление на битовите отпадъци от общините).

Главните източници за финансиране на оперативните разходи за управление на битовите отпадъци са собствените средства на организациите за оползотворяване на отпадъците и постъпления от такса за битови отпадъци, реализирани от общините.

Водещият източник за финансиране на инвестиционните разходи за управление на МРО са собствените средства на организациите по оползотворяване.

Останалите средства за третиране на битовите отпадъци се осигуряват от целеви средства по линия на държавен бюджет, собствени средства на общините и безвъзмездно финансиране (по линия на ОПОС и ПУДООС, в т.ч. от ДБ).

ОПОС е водещият източник за финансиране на публична инфраструктура в управлението на битовите отпадъци. През програмен период 2007-2013 г. по програмата са финансирани инвестиционни проекти в 20 РСУО в т.ч.: клетки на депа за битови отпадъци с общ капацитет 6 408 887 тона; инсталации за предварително третиране на смесени битови отпадъци с общ капацитет 387 065 тона/год.; инсталации за компостиране на зелени отпадъци с общ капацитет 200 667 тона/год.; инсталации за анаеробно разграждане с общ капацитет 20 000 тона/год. и

др. През програмен период 2014-2020 г. са финансирани инвестиционни проекти в 24 РСУО в т.ч.: за изграждане на инсталации за предварително третиране на отпадъци; инсталации за компостиране на зелени отпадъци и инсталации за анаеробно разграждане.

Анализ и оценка на постъпващата информация за отпадъците в страната, получавана от оператори, общини, НСИ, ИАОС, НАП и др. институции, събиращи и анализиращи данни за отпадъците

- Много и различни институции събират информация във връзка с управлението на отпадъците, като в националната информационна система за отпадъци не се обхваща цялата налична информация.
- Ефективното управление на отпадъците и контрол се възпрепятства от факта, че наличната информация в една институция не е достъпна (е трудно достъпна) за ползване от други заинтересовани институции.
- Получаваната информация в различните звена на отговорните институции не е достъпна за лицата, които впоследствие ще я използват за изпълнение на възложените им функции.
- Наличната информация в различните институции често е организирана по начин, който не позволява сравнителен анализ на данните - обхващат различен времеви диапазон, представена е в различни разбивки.
- За осигуряване на по-пълна информационна обезпеченост на изготвянето на НПУО 2020-2028 г. е обработена и анализирана информация от общините, РСУО и РИОСВ, набрана чрез въпросници.

Анализ относно необходимостта от въвеждане на специфични мерки за ограничаване на вноса на дадени отпадъци на национално ниво в съответствие с Регламент (ЕО) 1013/2006 г. и Регламент (ЕС) № 660/2014 г. за изменение на Регламент (ЕО) № 1013/2006 относно превози на отпадъци

- България се възползва от изградените инсталации и съоръжения в други държави членки чрез износ в тези страни за третиране на генерирани в страната опасни отпадъци.
- България е забранила вноса на отпадъци за депониране и е единствената държава членка, въвела ограничения за внос на отпадъци за изгаряне/съвместно изгаряне на отпадъци. Препоръчва се ограничения за внос на отпадъци да се прилагат и за периода на настоящия Национален план за управление на отпадъците 2021-2028 г. В допълнение към това ограничение е целесъобразно да продължи да се извършва както и досега стриктен контрол, включително преди разрешаване на вноса на отпадъци за изгаряне с оползотворяване на енергията да продължават да се извършват проверки за практическото изпълнение от конкретната инсталация, за която е предназначен вноса.
- В случай на необходимост от оползотворяване с получаване на енергия на по-големи количества местни отпадъци да се въведе допълнително ограничение за внос на отпадъци първо да се изгарят отпадъци, образувани от територията на страната, след което да бъде разрешаван внос.
- Нараства рискът от незаконен трафик на отпадъци в рамките на ЕС, в т.ч. и в България, в резултат на въвеждане на ограничения за износ на отпадъци в трети страни, които доскоро са приемали за третиране големи количества отпадъци.
- Контролните органи в страната, компетентни да осъществяват контрол при трансграничен превоз, са много на брой и трябва да се осигурят интегрирани и координирани действия, обединяващи различните правоприлагащи органи и административните органи с цел изграждане и по-нататъшно укрепване на ефективна система за борба с незаконните дейности, свързани с трансграничните превози на отпадъци.

Необходимо е да се:

- създадат електронни бази данни, които да осигуряват възможност за осъществяване на съответната комуникация между компетентния орган и нотификаторите на превозите с отпадъци, както и комуникацията на местния компетентен орган със заинтересованите компетентни органи на други държави /на местоназначение, изпращане, транзит/, участващи в процеса по разрешаване на съответния превоз, като се има предвид чл. 26, параграф 4 от Регламент (ЕО) № 1013/2006, съдържащ технически и организационни изисквания за практическото осъществяване на общоевропейска електронна система за обмен на данни за предаване на документи и информация. Като част от създаването на електронните бази данни да се цифровизират задължителните формуляри за превози на отпадъци и се осигури автоматизиран анализ на тези формуляри и възможност за споделяне на операционната система с всички органи, участващи в контрола на трансграничния превоз и борбата с незаконния трафик на отпадъци.
- предприемат мерки за подобряване на сътрудничеството с държавите на произход на отпадъците, в т.ч. вътресъюзното движение на отпадъците, както и с третите държави, които са пряко засегнати от трафика на отпадъци, с цел да се улесни връщането в тези държави, когато е предвидено в Регламента, като например организиране на допълнителен обмен на информация относно срещани трудности и препятствия при връщането на отпадъци и прилагани практики за отстраняване на възникнали проблеми, работни експертни срещи за обмен на добри практики и др.
- независимо че Регламент (ЕО) № 1013/2006 се прилага повече от десет години, е препоръчително да продължи да се укрепва капацитетът чрез непрекъснати обучения на всички органи, участващи в контрола и инспекциите на трансграничния превоз на отпадъци и да се осигури достатъчен брой инспектори във всички организации и структури, осъществяващи контрол в целия процес. На базата на ежегоден анализ на конкретните потребности от обучение във всяка институция с компетенции за контрол на трансграничния превоз, в годишните планове на съответната администрация за обучения на служителите да се включват и изпълняват обучителни програми,

включително за новоназначени служители. Компетентният орган МОСВ ще извършва обучения на служители от контролните органи веднъж годишно, в т.ч. при промени в Регламент (ЕО) № 1013/2006 относно превозите на отпадъци. Специфични обучения на контролните органи, посочени в член 116 от ЗУО, следва да се инициират и осъществяват от администрациите на съответните контролни органи, съобразно ежегодния анализ на нуждите от обучение, направен в съответната администрация.

- Да се поддържа и засили сътрудничеството с държавите членки, включително със съседни страни чрез участие на национални експерти във всички работните срещи, обучителни семинари и конференции и други форуми и дейности, организирани в рамките на Базелската конвенция и Регламент 1013/2006.

Swot анализ на проблемите с нерегламентираните сметища в община Дупница и община Бела паланка

SWOT анализът изхожда от идеята за разделянето на обекта на стратегическия анализ от средата, в която той функционира. Обектът на стратегически анализ се разглежда откъм неговите “силни страни” и “слаби страни”. Средата, в която функционира обектът на стратегически анализ, се диференцира на “възможности” и “заплахи”.

Силни страни. Силните страни са ресурс, умение или друго преимущество, което притежава секторът. Силната страна е отличителна компетенция, която дава сравнително предимство.

Слаби страни. Слабите страни представляват ограниченията или недостигът на ресурси, умения и способности, които сериозно възпрепятстват развитието на сектора.

Възможности. Възможностите представляват най-благоприятните елементи на външната среда. Това са благоприятни външни фактори, от които секторът се възползва или би могъл да се възползва.

Заплахи. Заплахите са най-неблагоприятните сегменти на външната среда. Те поставят най-големи бариери пред настоящото или бъдещото (желаното) състояние.

1. Достижения и силни страни

- Достиженията на правото на ЕС своевременно се транспонират в българското законодателство и нормативната база.
- Разработени са планове и стратегии, които се изпълняват в много висока степен.
- Съществува значителен административен капацитет на различните нива на управление на отпадъците – национален, регионален и местен.
- Обществеността участва активно при идентифициране на проблеми в сектора, чрез публични обсъждания и чрез различни медии и интернет.
- Двете общини са под средното европейско равнище по генерирани отпадъци на 1 жител.
- Регионалният принцип за управление на битовите отпадъци в страната намира все по широко поле на действие.
- Достигнато е високо ниво на рециклиране и оползотворяване на МРО.
- Изградени са значителни брой инфраструктурни обекти за третиране на отпадъците.

2. Проблеми и слаби страни

- Недостатъчно стратегическо управление и координация между компетентния орган за управление на отпадъците и институциите с функции при управление на отпадъците, включително контролните функции по трансграничния превоз на отпадъци по Регламент (ЕО) № 1013/2006 и Закона за управление на отпадъците.
- Силен обществен отзвук на проблемите, свързани с превозите на отпадъци от други страни, към община Дупница и община Бела Паланка, както и неекологосъобразното съхранение и третиране на отпадъци от други държави членки и такива генерирани на територията на страната.
- Изградената инфраструктура няма достатъчен капацитет за достигане целите за рециклиране и оползотворяване на прогнозните количества битови отпадъци, съобразно новите цели на двете общини.
- Недостатъчен капацитет за обезвреждане на опасни отпадъци.

- Високо ниво на депониране на различните видове отпадъци.
- Недостатъчно добро ниво на информационно обезпечаване на процесите, свързани с вземането на информирани управленски решения и изготвяне на стратегически документи.
- Липса на целенасочени мерки и стимули, които да допринесат за предотвратяване образуването на отпадъци.
- Малък брой информационни кампании за информиране на обществеността и насочване на вниманието към високите нива в йерархията за управление на отпадъците – предотвратяване образуването и рециклиране на отпадъците.
- Няма изградена мониторингова система, която да отчита удовлетвореността на обществеността и заинтересованите лица от резултатите, свързани с дейности по управление на отпадъците.

3. Възможности

- Използване на финансовите инструменти на община Дупница и община Бела Паланка за решаване на проблемите, свързани с ефективното управление на отпадъците.
- Значителна промяна на обществените нагласи в полза на екологосъобразното и ефективно управление на отпадъците.
- Разрастване на пазара на суровини от рециклируеми отпадъци както в рамките на двете общини, така и в региона.
- Създаден капацитет и наличие на нормативна основа за изграждането на единна интегрирана информационна система за управление на отпадъците.
- Нови ефективни технологии, позволяващи рециклиране и оползотворяване на отпадъците.

4. Заплахи

- Слаба покупателна способност на домакинствата и трудност на нискодоходните групи да отделят допълнителни средства за услуги и дейности, свързани с управление на отпадъците.
- Необходимите публични инвестиции за управление на отпадъците съобразно нормативните изисквания и достигане на набелязаните нови цели са значителни.

- Значително увеличение на разходите за управление на битови отпадъци и необходимостта за повишаване на такса за битови отпадъци за населението.
- Неприемане на предложението на двете общини за дерогация на новите цели, свързани с рециклиране и депониране на отпадъците.
- Налагане на санкции от двете общини за неспазване сроковете по ангажименти, поети от страната.

Изготвеният SWOT анализ е основа за формулирането на стратегическите цели при управлението на отпадъците в двете общини.

Генералната стратегическа цел, която двете общини си поставят в сферата на управление на отпадъците е:

Общество и бизнес, които подобряват прилагането на йерархията на управление на отпадъците във всички процеси и нива

Стратегическите цели, гарантиращи постигането на генералната стратегическа цел и съответстващите на тях програми от мерки, са:

Цел	Програма
Цел 1: Намаляване на вредното въздействие на отпадъците чрез предотвратяване образуването им и насърчаване на повторното им използване	Национална програма за предотвратяване образуването на отпадъци с Подпрограма за предотвратяване на образуването на хранителни отпадъци
Цел 2: Увеличаване на количествата на рециклираните и оползотворени отпадъци	Програма за достигане на целите за подготовка за повторна употреба и за рециклиране на битовите отпадъци Програма за достигане на целите за рециклиране и оползотворяване на строителни отпадъци и отпадъци от разрушаване на сгради Програма за достигане на целите за рециклиране и оползотворяване на МРО с Подпрограма за управление на опаковките и отпадъците от опаковки
Цел 3: Намаляване на количествата и на риска от депонираните битови отпадъци и други	Програма за намаляване на количествата и на риска от депонираните битови отпадъци и други

В рамките на НПУО 2021-2028 г. са разработени пет програми, които чрез своите дейности водят до постигане на изпълнението на конкретните програмни цели.

Изборът на конкретни мерки и тяхната комбинация във времето представляват различни алтернативи за достигане на набелязаните цели.

За да се избере една алтернатива, която да залегне в основата на НПУО 2021-2028 г., бяха използвани различни подходи, а именно:

- за предложените в програмите „меки“ (неинвестиционни) мерки бе оценявана тяхната адекватност относно постигането на очаквания резултат с най-малко разходи и за оптимално време, като се отчита технологията на събждане на събитията свързани с предлаганите мерки. Така например, фактори като стартирането на програмите за следващия програмен период 2021-2027 г. и тяхната насоченост бяха взети предвид при предлагането и времевото подреждане на различните „меки“ мерки.
- Оценката на инвестиционните мерки бе осъществена на основата на финансово-икономически анализи. Обект на анализ бяха разработените три сценария, а именно:
 - Вариант 1. „Инвестиране в изграждането на съоръжения за третиране“
 - Вариант 2. „Развитие на мерки свързани с предотвратяване образуването на отпадъци и стимулиране повторната употреба“
 - Вариант 3. „Рязко ускоряване на процесите по разделно събиране на рециклируемите отпадъци“.

За постигане на набелязаните цели с фокус върху краткосрочните такива, бе избран сценарият „Рязко ускоряване на процесите по разделно събиране на рециклируемите отпадъци“. Този сценарий бе оценен чрез инструментариума на анализа разходи-ползи (АРП) съгласно Указанията за подготовка на Анализ на разходите и ползите за инвестиционни проекти – инструмент за икономическа оценка на Кохезионната политика за периода 2014-2020 г.

Програмите съдържат както инвестиционни мерки, така и неинвестиционни- "меки" мерки.

Инвестиционните мерки включват основно изграждането на инфраструктура. Инвестиционните мерки за различните видове инсталации са остойностени на базата на капацитета на инсталациите в съответствие с избора от МОСВ сценарий за бъдещото развитие на политиката по управление на отпадъците в следващия програмен период и средни инвестиции на тон/капацитет от сключените договори по ОПОС 2014-2020 г. за изграждане на регионални системи за управление на отпадъците. Инвестиционните мерки за съдове, транспортни средства, компостери и др. са остойностени на базата на съответния брой съдове/транспортни средства и др., идентифициран в резултат на анализите и прогнозите и съответните средни цени в резултат на пазарно проучване.

"Меките" мерки включват разнообразна палитра от дейности в т.ч.: нормативни промени; назначаване на служители; обучение на служители; подготовка на покани за подаване на проекти; подготовка на проекти; разработване на методики, инструкции и др. административни актове; изпълнение на контролни дейности; провеждане на информационни кампании; разработване и внедряване на информационни системи и др. Част от тях са остойностени на базата на информация за изпълнението на сходни дейности и експертни допускания. Другата част от "меките" мерки не са остойностени. Такива са мерките, влизащи в обхвата на дейностите, изпълнявани от съответните институции, отговарящи за изпълнението на съответната мярка напр. МОСВ, РИОСВ, общините и др. и са финансирани от бюджета на дейността на съответната институция.

Фактори, политика и уредба

Цел 2: Увеличаване на количествата на рециклираните и оползотворени отпадъци

Постигането на Цел 2 ще се осъществи чрез три програми:

- Програма за достигане на целите за подготовка за повторна употреба и за рециклиране на битовите отпадъци
- Програма за достигане на целите за рециклиране и оползотворяване на строителни отпадъци и отпадъци от разрушаване на сгради
- Програма за достигане на целите за рециклиране и оползотворяване на МРО

Програма за достигане на целите за подготовка за повторна употреба и за рециклиране на битовите отпадъци

- Целите за рециклиране на битовите отпадъци, които страната си е поставила да постигне поетапно до 2035 г., са както следва:
 - до 1 януари 2020 - най-малко 50 на сто от общото им тегло
 - до 1 януари 2025 - най-малко 55 на сто от общото им тегло
 - до 1 януари 2030 - най-малко 60 на сто от общото им тегло
 - до 1 януари 2035 - най-малко 65 на сто от общото им тегло

Целите се изпълняват от общините в РСУО, в съответствие с решението, взето от Общото събрание на съответната регионална система.

Важна предпоставка за постигане на целите за намаляване количествата на депонираните отпадъци и увеличаване на количествата на рециклираните и оползотворени отпадъци са и част от действията, предприети през последните години в това направление, а именно:

- ясно определената отговорност на общините за управление на битовите отпадъци, включително поставените цели за рециклиране
- определянето на задължителни количествени цели за подготовка за повторна употреба и рециклиране на отпадъчни материали, включващи най-малко хартия и картон, метал, пластмаса и стъкло
- въведеното законово изискване към административните, стопанските, образователните, търговските и други подобни обекти, които генерират битови отпадъци, да събират разделно отпадъците от хартия и картон, пластмаса, стъкло и метал и да сключват договори за предаването им на оторизирани за такава дейност фирми и организации
- въвеждането на икономически инструменти, стимулиращи общините да подобрят показателите за рециклиране и оползотворяване на битовите отпадъци (отчисления за депониране на всеки тон битови отпадъци), като тези от тях, които изпълнят посочените цели за рециклиране на битовите отпадъци се освобождават от 50% от дължимите отчисления за депониране
- друг икономически стимул по отношение на осигуряване от общините на площадки за предаване на разделно събрани отпадъци от гражданите и фирми е освобождаването на общините от допълнително заплащане с 15% завишение на дължимите отчисления за депониране, за общини, които не изпълнят задължението си за осигуряване на посочената инфраструктура

- нормативно осигурената възможност общините да използват натрупаните суми от заплатените от тях отчисления за депониране за финансиране на инвестиционни разходи за рециклиране и друго оползотворяване на битовите отпадъци
- вече функционират инсталации за отделяне на полезните компоненти от битовите отпадъци като резултат от изграждането им посредством публично-частно партньорство между организациите по оползотворяване за отпадъци от опаковки, както и финансово подпомагане чрез ПУДООС, на някои от тях.
- Разработени, одобрени и финансирани проекти по ОПОС в рамките на последните два програмни периода. С реализацията на проектите за регионални системи по ОПОС 2007-2013 г. са изградени и 11 сепариращи, 18 инсталации за компостиране на зелени отпадъци и 1 инсталация за анаеробно разграждане на хранителни отпадъци. По ОПОС 2014-2020 г. са подписани договори и в процес на изграждане са 35 инсталации за компостиране на зелени отпадъци и 3 броя анаеробни инсталации. След тяхното изграждане и въвеждане в експлоатация в страната ще функционират 53 инсталации за компостиране за зелени отпадъци и 4 инсталации за анаеробно разграждане.
- Над 6 млн. жители на страната са обхванати от системите за разделно събиране на отпадъците от опаковки от хартия и метал, пластмаса и стъкло. Това е важна предпоставка за изпълнение не само на националните цели за рециклиране и оползотворяване на отпадъците от опаковки, но е принос за изпълнение на общинските и националните цели по настоящата програма за рециклиране на поне 50% от битовите отпадъци до 2020 г. Към настоящия момент в системите за разделно събиране на отпадъци от опаковки са обхванати 207 общини.
- Проведени са обучителни програми за общините за запознаването им с нормативната уредба относно изискванията за рециклиране на битовите отпадъци и представяне на добри общински практики и препоръки в тази област.

В Програмата за достигане на целите за подготовка за повторна употреба и за рециклиране на битовите отпадъци са предвидени мерки, които условно могат да бъдат класифицирани като инвестиционни мерки и неинвестиционни (меки) мерки.

Инвестиционните мерки са насочени основно към реализация на проекти за изграждане на инсталации за предварително третиране на битови отпадъци, инсталации за рециклиране, инсталации за компостиране, създаване на центрове за подготовка за повторна употреба и др.

„Меките” мерки са насочени към осъществяването на различни тематични проверки, провеждане на информационни и разяснителни кампании и обучения, различни нормативни промени и др.

Посочените в НПУО 2021-2028 г. мерки ще бъдат изпълнявани в рамките на утвърдените бюджети на съответните отговорни министерства съобразно възможностите на държавния бюджет за съответната година.

В резултат от изпълнението на мерките от програмата до 2030 г. минимум 55% от общото тегло на битовите отпадъци ще бъдат подготвени за повторна употреба и рециклиране.

Индикативен списък на РСУО, в които могат да се изградят допълнителни модули за стабилизиране на биоразградимата фракцията към инсталациите за сепариране, е представен в Приложение 6.

Индикативен списък на РСУО, в които могат да се изградят инсталации за предварително третиране на отпадъци, е представен в Приложение 7.

Индикативен списък на РСУО, в които е необходимо да се осигурят инсталации за третиране на биоразградими отпадъци във връзка със задълженията за разделно събиране на хранително отпадъци, е представен в Приложение 8.

Приемането и прилагането на Национален стратегически план за поетапно намаляване на количествата на биоразградимите отпадъци, предназначени за депониране 2010/2020 г., изигра съществена роля за прилагане на нов подход към биоразградимите отпадъци, увеличаване на количествата на рециклираните биоразградими отпадъци чрез създаване и постепенно

разширяване на системите за разделно събиране и изграждане на инфраструктура за рециклиране на зелени, а в последните години - и за рециклиране на хранителни отпадъци, които до приемането на Плана почти изцяло се депонираха. Планът анализира и адресира и мерки за намаляване на депонирането на други потоци биоразградими отпадъци – основно хартия и картон, като количествата депонирани отпадъци от този вид също се намалиха чрез развитие на системите за разделно събиране и инфраструктурата за рециклиране и особено на отпадъците от опаковки от хартия и картон.

Приемането и прилагането на Национален стратегически план за поетапно намаляване на количествата на биоразградимите отпадъци, предназначени за депониране 2010-2020 г., има значителен принос и към изпълнение на националните политики и планове в областта на климата, тъй като намаляването на количествата на депонираните биоразградими отпадъци е ключова мярка за смекчаване на измененията на климата чрез намаляване емисиите на парникови газове (метан) от сектор „отпадъци“.

Приложения – национални цели по отношение на управление на отпадъците

Стратегическа цел	Дейности (мерки)	Бюджет (млн. лв.)	Източници на финансиране	Срок за реализация (месец и година)	Очаквани резултати	Индикатори за изпълнение		Отговорни институции	
						Текущи	Целеви	Водеща	Партньор
	Включване в общинските програми за управление на отпадъците на мерки и изпълнение на мерките за ежегодно провеждане на поне две кампании за разделно събиране на отпадъци от стара хартия и други материали (напр. в края и в началото на учебната година)	5	Общински бюджети, отчисления по чл. 64 от ЗУО	Ежегодно до 2028 г.	Допълнителни количества разделно събрани отпадъци от общините	Брой общини, провели ежегодни кампании за разделно събиране на стара хартия и други отпадъци	Всички общини провеждат ежегодни информационни кампании за разделно събиране на стара хартия и други отпадъци	Общини	Училища, НПО, ОО
	Осъществяване на ежегодни регулярни обучения на служителите от РИОСВ във връзка с осъществяваната от тях контролна дейност върху дейността на общините по рециклиране и подготовка за повторна употреба на битовите отпадъци	0,5	Бюджет на МОСВ ²	Ежегодно до 2028 г.	Служителите от РИОСВ са обучени относно осъществяваната от тях контролна дейност върху дейността на общините по рециклиране и подготовка за повторна употреба на битовите отпадъци	Брой проведени обучения; брой обучени служители; брой РИОСВ, в които е проведено обучение	Планираните годишни работни срещи и семинари с РИОСВ, организирани от МОСВ, са осъществени и отчетени	МОСВ	РИОСВ

Стратегическа цел	Дейности (мерки)	Бюджет (млн. лв.)	Източници на финансиране	Срок за реализация (месец и година)	Очаквани резултати	Индикатори за изпълнение		Отговорни институции	
						Текущи	Целеви	Водеща	Партньор
	Ежегодно събиране на информация от МОСВ относно изпълнените мерки/напредъка по изпълнението чрез изпращане на въпросник до институциите/организациите, определени за водещи по мерките в настоящата програма	0,4	Бюджет на МОСВ	Ежегодно и след изтичане на периода на програмата обобщаващата информация за крайното изпълнение на мерките	Налична е информация за отчет на изпълнението на мерките по програмата	Изпратен ежегодно въпросник за събиране на информация до водещите институции за изпълнение на мерките; ежегодно за всяка мярка е отчетен напредък по изпълнението	След изтичане срока на програмата е налична информация за изпълнението на мерките от програмата	МОСВ	Всички институции, посочени като водещи за изпълнение на мерките от настоящата програма
	Изпълнение на демонстрационни проекти за предотвратяване на хранителните отпадъци	30	InvestEU	01/2022-12/2026	Изпълнени проекти за предотвратяване на хранителни отпадъци от бита, ресторантьорство и туризъм, и реализирани и разпространени добри практики	Обявена процедура; брой подадени проектни предложения; брой сключени договори с бенефициенти	Брой изпълнени проекти	МОСВ	Общини, юридически лица със стопанска цел
	Изготвяне на детайлни ръководства и информационни материали за предотвратяване образуването на хранителни отпадъци, адресирани към различни отрасли и към обществеността	0,5	Бюджет на МЗХГ	01/2022-12/2023	Генераторите на хранителни отпадъци разполагат с практическа информация за прилагане на практики за ПО на хранителни отпадъци	Изготвено задание, проведена процедура и сключен договор за изпълнение на задачата	Изготвени ръководства и информационни материали за предотвратяване образуването на хранителни отпадъци, адресирани към различни отрасли и към обществеността	МЗХ	

Проектът е съфинансиран от Европейския съюз чрез Програмата за трансгранично сътрудничество Interreg-ИПП България-Сърбия 2014 — 2020 г.

Този документ е създаден с подкрепата на Европейския съюз, чрез Програмата за трансгранично сътрудничество Interreg-ИПП България-Сърбия 2014-2020, ССИ No 2014ТС1615СВ007. Съдържанието на документа е отговорност единствено на община Дупница, и по никакъв начин не трябва да се възприема като израз на становището на Европейския съюз или на Управляващия орган на Програмата.

Стратегическа цел	Дейности (мерки)	Бюджет (млн. лв.)	Източници на финансиране	Срок за реализация (месец и година)	Очаквани резултати	Индикатори за изпълнение		Отговорни институции	
						Текущи	Целеви	Водеща	Партньор
	Изготвяне на годишни планове и годишни отчети за осъществяване на контрол от общините за изпълнение на изискванията на общинските наредби за управление на отпадъците относно разделното събиране и подготовката за повторна употреба на битовите отпадъци	0,85	Общински бюджети	Ежегодно до 2028 г.	Одобрени годишни планове и годишни отчети за контрол по нормативната уредба за управление на отпадъците	Брой одобрени общински годишни планове и годишни отчети за контрол по нормативната уредба за управление на отпадъците	Всички общини осъществяват контролната дейност по управление на отпадъците на основата на детайлно разработен план и отчитат изпълнението на годишните цели за контролната дейност на основата на годишния план	Общини	
	Осигуряване на необходимото техническо оборудване за общинските администрации, с което служителите отговарящи за отпадъците да извършват проверки	2	Общински бюджети	12/2023	Повишена ефективност и възможност за извършване на планови и извънпланови проверки	Брой предоставено оборудване	Техническото оборудване е повече спрямо 2020 г.	Общини	
	Разработване на Национална комуникационна стратегия за обществеността по въпросите за рециклиране, подготовка за повторна употреба и рециклиране с петгодишен план за действие	0,5	Бюджет на МОСВ	01/2022 - 12/2022	Разработена Национална комуникационна стратегия	Етапи на възлагане и изпълнение на поръчката	Предвидени са адекватни мерки за повишаване на информираността на населението и бизнеса по въпросите на управлението на отпадъците	МОСВ	
	Изпълнение на мерките от Националната комуникационна стратегия за управление на отпадъците	3	Бюджет на МОСВ	06/2023 - 12/2028	Повишена информираност на населението и бизнеса по въпросите на управлението на отпадъците	Мерките се изпълняват съгласно Плана за действие към стратегията	Превръщане на обществеността в ключов фактор при управлението на отпадъците	МОСВ	Общини; НПО; медии

Проектът е съфинансиран от Европейския съюз чрез Програмата за трансгранично сътрудничество Interreg-ИПП България-Сърбия 2014 — 2020 г.

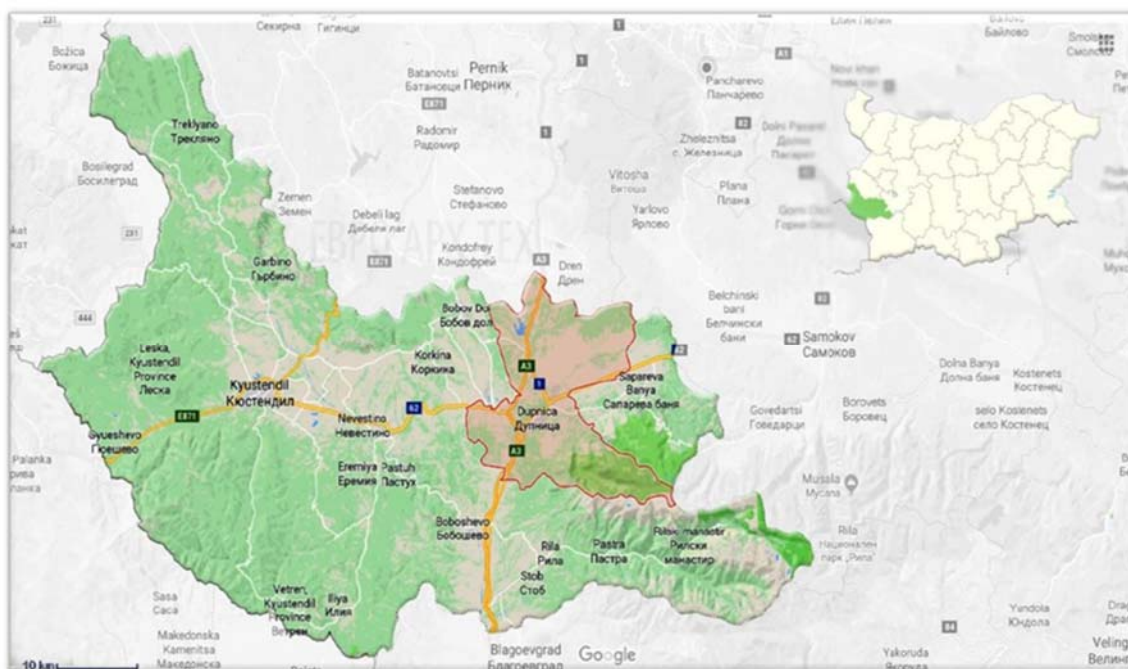
Този документ е създаден с подкрепата на Европейския съюз, чрез Програмата за трансгранично сътрудничество Interreg-ИПП България-Сърбия 2014-2020, ССИ No 2014TC1615CB007. Съдържанието на документа е отговорност единствено на община Дупница, и по никакъв начин не трябва да се възприема като израз на становището на Европейския съюз или на Управляващия орган на Програмата.

Община Дупница

Географско положение, граници и големина на община Дупница

Община Дупница е разположена в Югозападна България. Общината е част от област Кюстендил и Югозападен район за планиране. Територията на община Дупница е 329,1 km² или 0,29 % от територията на Република България. Средната надморска височина е 946,3 m. Географските характеристики на община Дупница са благоприятни физически предпоставки за икономическото и социалното ѝ развитие. Разположението на общината е ключово за нейната транспортна достъпност от страната, Западните Балкани и Гърция, достъпа до Близкия Изток и Средиземноморието. Територията на Общината се характеризира със сравнително слаба гъстота на речната мрежа и неравномерно разпределение на водните ресурси. В летния период съществува недостиг на питейна вода. Не са изследвани и не се експлоатират минералните води в района. Общото състояние на почвите в Община Дупница е добро. Почвената покривка е подходяща за развитие на агротехнически и мелиоративни мероприятия, за отглеждане на тютюн, зърнено-фуражни култури, зеленчуци и други. Във високите части на Общината и по поречията на реките основният проблем на почвите е свързан с ерозията и излужването. В района на Община Дупница компонентите на природната среда са относително запазени и може да бъде причислена към екологично чистите.

Фигура 1. Разположение на Община Дупница и област Кюстендил, Общ устройствен план на община Дупница 2017-2040г.

На изток община Дупница граничи с общините Сапарева баня и Самоков (Софийска област), на запад с община Бобов дол, на север с община Радомир (Пернишка област) и на юг с общините Рила и Бобошево. Община Дупница е близко разположена до границите на Република България с Република Северна Македония (приблизително 65 км. до най-близкия контролно-пропускателен пункт от градския център) и Република Сърбия (приблизително 70 км. до най-близкия контролно-пропускателен пункт от градския център).

Населени места и баланс на територията на общината

Община Дупница обхваща землищата на 17 населени места: гр. Дупница и 16 села, от които:

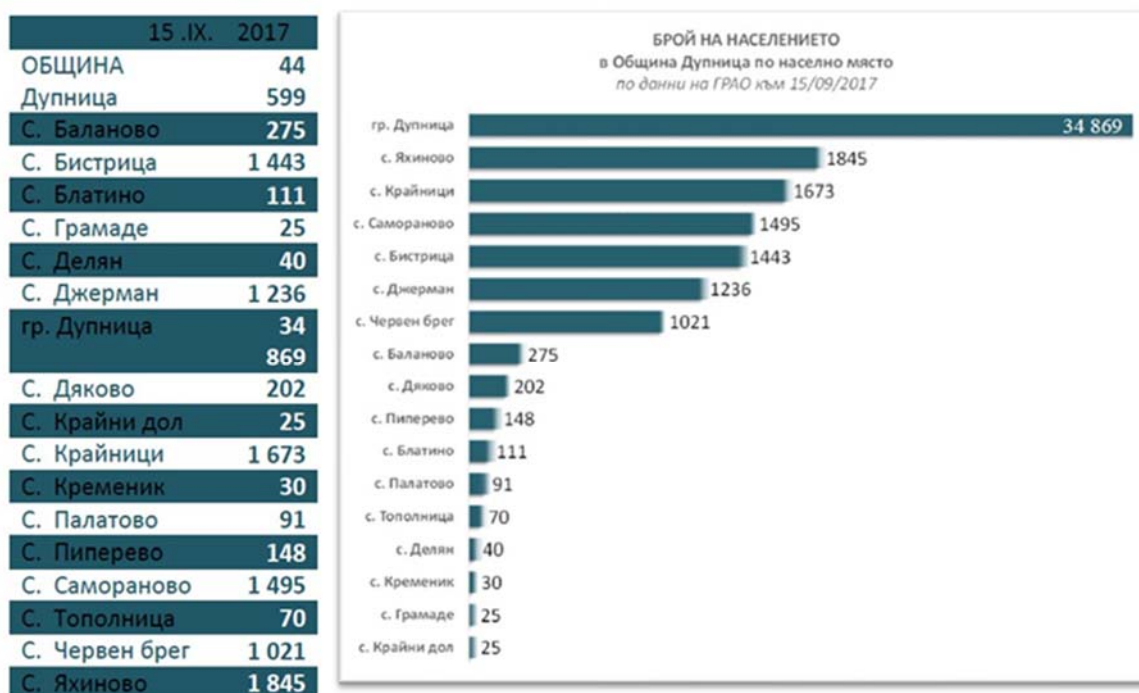
- 7 кметства: с. Баланово, с. Бистрица, с. Джерман, с. Крайници, с. Самораново, с. Червен брег и с. Яхиново;

- 9 кметски наместничества: с. Блатино, с. Грамаде, с. Делян, с. Дяково, с. Крайни дол, с. Кременик, с. Палатово, с. Пиперево, с. Тополница, с. Яхиново.

Брой и динамика на населението

Съгласно предоставените данни от Националния статистически институт (НСИ) в края на 2016 г. (31.12.2016) на територията на община Дупница живеят 40 789 души. Към същата дата по данни на ГРАО лицата с постоянен и настоящ адрес в населеното място на територията на общината са 44 709 души. Разликата от 3 920 души се дължи на факта, че тези лица поддържат своята адресна регистрация на територията на общината, но в по-голямата част от годината не живеят тук. Това са собственици на имоти или членове на домакинства със собствени имоти. Община Дупница е с висока степен на гъстота на населението – 2 пъти над средната за страната и 3 пъти по-висока от тази в Област Кюстендил.

Таблица 1. Брой на населението в община Дупница по данни от ГРАО към 15 септември 2017 г.- Жители с постоянен и настоящ адрес в населеното място, · Общ устройствен план на община Дупница 2017-2040

Общината се характеризира с висока степен на урбанизация, като през 2017 г. 78 % от населението живее в общинския център – гр. Дупница, а едва 22% в селата разположени на територията на общината. Броят на населението на община Дупница по населени места дава възможност те да бъдат отнесени в следните групи по отношение на градоустройствената класификация на селата.

Таблица 2. Класификация на населените места в община Дупница, Общ устройствен план на община Дупница 2017-2040

средни градове (от 30 хил. до 100 хил. д.)	1 град	Дупница
средни села (от 1000 до 2000 д.)	6 села	С. Яхиново С. Крайници С. Самораново С. Бистрица С. Джерман С. Червен брег
малки села (от 251 до 1000 д.)	1 село	С. Баланово
много малки села (до 250 д.)	9 села	С. Дяково С. Пиперево С. Блатино С. Палатово С. Тополница С. Делян С. Кременик С. Грамаде С. Крайни дол

Състояние на околната среда, влияние на глобалните климатични промени, природни рискове, рискови територии и зони

Компоненти и фактори на околната среда

Рамковата директива 96/62/ЕС за управление на качеството на въздуха в градовете е ключов елемент от стратегията на ЕС за подобряване качеството на въздуха като цяло. Това налага стриктни изисквания относно извършвания мониторинг за вида и броя на контролираните замърсители, с оглед изготвяне на планове за действие за подобряване качеството на въздуха в

средносрочен и дългосрочен аспект. От друга страна информирането на обществеността е основно изискване в Директивата. Качеството на въздуха е последица от комбинираното действие на много изразнообразни фактори. Метеорологичните характеристики въздействат пряко върху разпространението на замърсителите в атмосферния въздух. Нивото на замърсяване на въздуха се определя както от количеството емисии от различни източници, така и от характера на разсейването им в атмосферата. Качеството на атмосферния въздух в град Дупница се влияе от редица фактори, като основните са: - климатичните условия; - локалните горивни съоръжения с твърди и течни горива; - състоянието и вида на пътната настилка; - организацията и плътността на автомобилния поток; - строителни и ремонтни дейности в различни райони на града; В община Дупница няма действащ постоянен пункт за мониторинг на качеството на атмосферния въздух. Състоянието на атмосферния въздух се контролира като се извършват контролни измервания от мобилна автоматична станция на ИАОС Регионална лаборатория- гр. София съгласно предварително утвърден график за нейната работа. През последните години не са регистрирани превишения на максимално еднократните, средноденонощните и средногодишните пределно допустими концентрации на азотен и серен диоксид при извършените измервания. Регистрирани са само две превишения на средноденонощната норма от $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$ от извършените 13 бр. измервания. Средната концентрация за периода е $31.1 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

Програмата за намаляване на нивата на ФПЧ10 и достигане на установените норми за съдържанието им в атмосферния въздух в община Дупница за периода 2019-2023 г. анализира ситуацията и набелязва мерки за подобряването ѝ. Извършено е дисперсионно моделиране на замърсяването с ФПЧ10 за 2017 г. като е разграничена сезонност на замърсяването въз основа на количеството използвани твърди горива за отопление в периода октомври – март, съответно неизползването им в периода април – септември. Комбинацията от наличието на неблагоприятни метеорологични условия за разсейването на атмосферните замърсители, в частност на ФПЧ10, в определени дни и повишените емисии от източниците на замърсяване през месец март, които са свързани основно с изгарянето на твърди горива за отопление, води до наличието на отделни превишения на средноденонощната норма и значително по-висока

средна концентрация на ФПЧ10 през месец март. Липсата на данни от измервания и през останалите месеци в годината не позволява точна оценка на концентрациите в годишен аспект, но резултатите от така проведените измервания и данните от измерванията на ФПЧ10 във всички стационарни пунктове за мониторинг на КАВ от НАСЕМ позволяват да се направи заключението, че концентрациите на ФПЧ10 са още по-високи през зимните месеци, когато се регистрират и най-високите средноденонощни стойности. В резултат на моделирането се наблюдават повече несъответствия по отношение на броя превишения, при 35 допустими съгласно действащото законодателство, но тези превишения се ограничават до максимум 42 броя годишно за точката от рецепторната мрежа с най-висока концентрация и много превишения или 7 превишения над нормата. Общинското ръководство и администрация са предприели изпълнението на комплекс от мерки в централната градска зона, включваща жк „Дупница”, жк „Развесена върба”, Минчов площад, както и допълнителни обекти за интервенция. В централната градска част е концентрирано над 60% от населението на града, а също така са разположени по-голямата част от публичните институции, търговските и обслужващи обекти, учебни заведения, банки и др. Мерките включват рехабилитация и възстановяване на градската среда, като: благоустрояване на зелени площи и детски площадки; рехабилитация на пешеходните алеи, тротоари, пешеходни зони; рехабилитация и реконструкция на велосипедни алеи; рехабилитация и реконструкция на прилежаща уличната мрежа, както и изграждане на обществени паркинги встрани от главните улици; поставяне на енергоспестяващо улично осветление; създаване на достъпна архитектурна среда във всички обекти на интервенция по проекта. За съжаление, по отношение на мерките, които изискват допълнително финансиране не са постигнати необходимите резултати. Това се отнася най-вече за мерките за намаляване на замърсяването от изгарянето на твърди горива за битово отопление и транспорта. Нарастването на броя на газифицираните домакинства е едва с няколко домакинства годишно, което е крайно недостатъчно за решаване на проблема със замърсяването на въздуха от изгарянето на твърди горива за битово отопление, което е констатирано в Програмата като основен източник на емисии. Причина за това е липсата на въведени финансови стимули за населението за използването на алтернативни източници за отопление и същевременно лесният и евтин достъп до твърди горива за отопление,

включително чрез предоставянето на помощите за отопление за социално-слабите домакинства.

Основни изводи и препоръки за подобряване на КАВ – по отношение на ФПЧ10

Като цяло качеството на въздуха в община Дупница отговаря на нормативните изисквания по отношение на замърсяването с ФПЧ10. Независимо от това, проблем остават констатираните над 35 броя превишения на средноденонощната норма в конкретни части на града и определената средногодишна концентрация близка до нормативно установената стойност и незначително надвишаваща тази стойност в определени случаи, които при по-неблагоприятни метеорологични условия (напр. по-студена зима) през следващите години могат да се увеличат допълнително до по-голяма степен на превишения на нормите. По тази причина, с оглед по-нататъшното трайно поддържане на задоволителни нива на емисиите и съответно на концентрациите на ФПЧ10, се налага предприемането на допълнителни мерки за намаляване на емисиите, които са основно насочени към битовото отопление и транспортните средства. Вторият тип мерки следва да бъдат насочени към поддържане добро състояние на пътна мрежа и намаляване образуването на нанос по пътните платна. Емисиите от промишлените източници на територията на община Дупница на този етап не са заплаха по отношение на замърсяването, в частност с ФПЧ10, което не предполага да се предприемат допълнителни мерки за намаляване на емисиите, при отчитане на строгите европейски изисквания за опазване на околната среда за пускане в експлоатация на нови инсталации и продължаването на тенденцията за извършване на добър контрол на действащите инсталации, източници на емисии на ФПЧ10 в община Дупница от страна на РИОСВ- София. За снижаване нивата на ФПЧ10 към 2020г. е необходимо преди всичко намаляване емисиите на фини прахови частици (ФПЧ10) от битовото отопление чрез прилагане на мерките, заложи в Програмата:

- Поетапна газификация на община Дупница
- Поетапно увеличаване на използването на природния газ за отопление на домакинствата
- Замяна на стари, неефективни съоръжения за отопление на твърдо гориво с нови, екологосъобразни модели

- Първоначален и текущ контрол за състоянието на МПС
- Ремонт и почистване на уличната мрежа
- И не на последно място – провеждане на информационна кампания сред населението за необходимостта и възможностите за подобряване на средата на живот.

Национална екологична мрежа

Националната екологична мрежа се състои от защитени територии, обявени според изискванията на Закона за защитените територии, и защитени зони, които се обявяват според изискванията на Директива 92/43/ЕИО на Съвета за опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна и Директива 2009/147/ЕИО на Съвета относно опазването на дивите птици.

Защитените територии са основен инструмент за опазване на биологичното разнообразие в екосистемите и на естествените процеси, протичащи в тях, както и на характерни или забележителни обекти на неживата природа и пейзажи. Към настоящия момент България има развита мрежа от защитени територии (ЗТ) в европейски план, включваща 973 ЗТ с обща площ 583 876.3 ха, което представлява около 5,3% от територията и акваторията на страната. В системата от ЗТ се включват резерватите, националните паркове, природни забележителности, природни паркове и защитени местности.

На територията на Община Дупница попада част от Национален парк РИЛА с обща площ от 81046 ха. Национален парк Рила е една от най-значимите за фауната защитени територии в България и Европа. Територията му представлява изключително богата мозайка от различни по тип местообитания, повечето от които са практически непроменени от човешката дейност и съхраняват образци на разнообразни и естествени животински съобщества. Паркът е сертифициран от фондация „Пан Паркс“ за добро управление на дивата природа и устойчиво развитие на туризма. Той е един от трите национални парка, които функционират на територията на Югозападния район. Обхваща планинските части от землищата на селата Самораново и Бистрица за територията на община Дупница.

Фигура 21: Национален парк Рила на територията на община Дупница

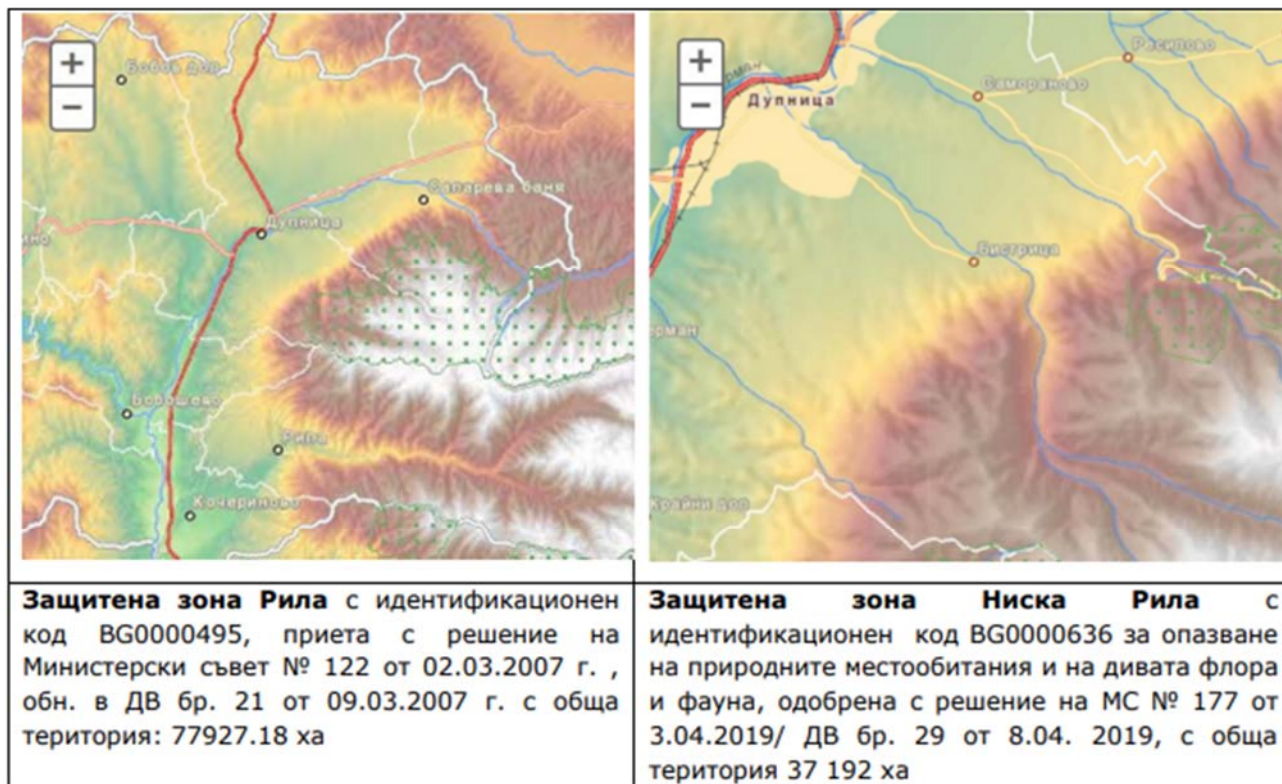
Най- близко разположеният резерват до гр. Дупница е “Скакавица” (в землището на гр. Сапарева баня), отличаващ се с вековен беломуров горски масив.

Защитените зони (ЗЗ)

С цел осигуряване на дългосрочното оцеляване на ценните и застрашени видове и местообитания и в съответствие с международните договорености в областта на опазването на околната среда и биоразнообразието, в Република България са обявени защитени зони, които са част от общоевропейската мрежа НАТУРА 2000. Това са места от територията на страната, които отговарят на изискванията на двете основни за опазването на околната среда директиви: Директива 92/43/ЕИО за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна и Директива 2009/147/ЕО на Европейския парламент и на Съвета, относно опазване на дивите птици. България е на второ място в ЕС с процент от територията, която е в Натура 2000 (34.3% или 3 905 989 ха обща площ). На територията на община Дупница попадат следните защитени зони по данни на

Информационната мрежа за защитени зони по екологичната мрежа НАТУРА 2000:

Фигура 22: Защитени зони НАТУРА 2000 по Директивата за местообитанията

Анализ по фактори на въздействие

Отпадъци

Всички населени места в Община Дупница са включени в организирана система за сметосъбиране и транспортиране на битовите отпадъци. По данни на Регионалната инспекция за околна среда и води – гр.Перник 100% от населението на общината е осигурено със сметосъбиране и сметоизвозване.

Въведена е система за разделно събиране на отпадъците от опаковки: хартия, картон, пластмаса, метали и стъкло. Смесените битови и строителни отпадъци се депонират на общинското депо на гр. Дупница, което се намира на 5,0 км. от града в местност „Злево“ и заема площ от 60 декара с разчет за 30 годишно ползване. Депото не отговаря на съвременните

екологични изисквания. Понастоящем община Дупница изпълнява проект „Проектиране, изпълнение на строителство и авторски надзор за „Рекултивация на общинско депо за неопасни отпадъци, м. „Злево“, гр. Дупница“.

До 2015 г. поетапно са закрити неконтролираните и нерегламентирани сметища в населените места на територията на общината и картотекирани стари замърсявания.

В процес на изпълнение е проект на инвестиционно намерение за изграждане на Регионален център за третиране на неопасни отпадъци (РЦТНО) - Регион Дупница. Проектът предвижда центърът да се намира на територията на община Дупница в землищата на с.Джерман и с.Грамаде, а в с.Радловци, община Кюстендил, да се изгради претоварна станция. След изграждането на РЦТНО е предвидено рекултивиране на общинското депо в местност „Злево“.

До май 2021 се предвижда да се изпълни „Комбинирана процедура за проектиране и изграждане на компостиращи инсталации и на инсталации за предварително третиране на битови отпадъци“, финансиран от ОП „Околна среда“ 2014-2020 г. Цел на проекта е да се намали количеството депонирани отпадъци в общините Дупница, Сапарева баня и Бобов дол чрез изграждане на инфраструктура за разделно събиране и оползотворяване на зелените битови отпадъци и предварително третиране на смесените битови отпадъци, поетапно намаляване на количествата на биоразградимите битови отпадъци за депониране и увеличаване на дела на рециклираните и оползотворените отпадъци. Ще бъдат изградени инсталация за предварително третиране на смесените битови отпадъци преди депониране от територията на трите общини с капацитет 14 342 т/г. и инсталация за компостиране на зелени и/или биоразградими отпадъци, генерирани на територията на трите общини с капацитет 4173 т/г. Двете инсталации ще обслужват трите общини и ще са разположени на територията на община Дупница в границите на проектирания Регионален център за третиране на отпадъците, включващ и регионално депо за общините от Регионално сдружение „Рила Еко“. Инвестицията за проекта ще допринесе за подобряване на ресурсната ефективност, тъй като в резултат отпадъците ще се превръщат в ресурс - на компостиращата инсталация ще се произвежда висококачествен компост, а в сепариращата инсталация ще се отделят полезните компоненти и ще се предават за рециклиране. Ще бъдат закупени и съдове за разделно

събиране на зелените отпадъци на територията на трите общини и сметосъбиращ камион, с цел въвеждане на система за разделно събиране на биоразградими отпадъци в общините. Социално-икономическите ползи от изпълнение на проекта са подобряване на качеството на околната среда за жителите в трите общини чрез намаляване на вредни емисии от депонирането на отпадъци; предоставяне на нова услуга относно отпадъците за жителите и бизнеса; разкриване на нови работни места, необходими за обслужване на въведената система за разделно събиране на зелените отпадъци и за експлоатация на двете изградени инсталации.

Община Дупница има изготвена Програма за управление на отпадъците за периода 2015-2020 г. В програмата е съобразен и приложен изискуемият приоритетен ред при управлението на отпадъците: - предотвратяване на образуването им; - подготовка за повторна употреба; - рециклиране; - друго оползотворяване, например оползотворяване за получаване на енергия; - обезвреждане, като се вземат предвид общите принципи за опазване на околната среда като предпазни мерки и устойчивост, техническата осъществимост и икономическата приложимост, опазването на ресурсите, както и цялостното въздействие върху околната среда, човешкото здраве, икономиката и обществото.

Направеният анализ на управлението на отпадъците позволява обобщаването на следните изводи:

- Всички населени места в община Дупница са включени в организирана система за сметосъбиране и транспортиране на битовите отпадъци. Във всички села са поставени съвременни съдове тип „Бобър“ и „Мева“ за събиране на битови отпадъци;
- Най- голяма част от отпадъците са хранителни, хартия, пластмаса, градински и инертни (отпадъци от строителство, от домашен ремонт) – над 71% от всички отпадъци. Делът на отпадъците, които могат да се рециклират и ползват повторно (хартия, картон, стъкло, метали, пластмаси), е 41,46%;
- Въведена е система за разделно събиране на отпадъците от опаковки, но високият дял на присъствието на опаковки от хартия, картон, метали, стъкло и пластмаса в морфологичния състав показва неспазването на наредбата за изхвърлянето на тези отпадъци в контейнерите със смесени отпадъци и налага мерки за правилното ѝ

- прилагане; Не е въведена система за разделно събиране на биоразградими битови отпадъци;
- Постигнатите резултати относно изпълнението на заложените цели за подготовка за повторна употреба и рециклиране на отпадъчни материали от хартия и картон, метал, пластмаса и стъкло от домакинствата са недостатъчни и поставят в риск изпълнението на целите за 2020 г. Препоръчва се спешно предприемане на действия и мерки от общината, за да се преодолеят пропуските и да се достигнат целите за рециклиране и оползотворяване на отпадъците;
 - Анализът на строителните отпадъци показва значителното им нарастване в последните години;
 - Налични са пестициди и други препарати за растителна защита, които са пакетирани в ББ – кубове от “Балбок Инженеринг” АД.
 - Тъй като населението на гр. Дупница е над 10 000 жители и с оглед чл.19, ал.3, т.9 и т. 11 от ЗУО не е осигурена площадка за безвъзмездно предаване на разделно събрани битови отпадъци от домакинствата, в т.ч. едрогабаритни отпадъци, опасни отпадъци и други;

В Доклада на РИОСВ Перник от 2018г се отбелязва, че съгласно чл.33 от Закона за управление на отпадъците, община Дупница има сключен договор с организация по оползотворяване на отпадъци от опаковки. През 2018 г. няма промяна по отношение на установената система в предходната 2017 г. Има сключен договор с „Екопак България“ АД за РСО от опаковки. Системата включва 99 точки с общо 297 трицветни контейнери, разположени на територията на града и шест населени места.

През 2019 г. община Дупница разработва и кандидатства с проект, свързан с управлението на отпадъците по откритата процедура от ОПОС 2014-2020 г. за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ за изпълнение на демонстрационни проекти в областта на управлението на отпадъците.

Статистиката показва, че депата за битови отпадъци намаляват значително през годините, поради прилагането на нова политика и насоки за третиране на отпадъцитев страната.

Първоначалните стъпки са със закриване на всички образувани сметища в малките населени места в общините, въвеждане на организирана система за извозване на отпадъците в населените места и депонирането на всички образувани отпадъци на регламентирано депо, отговарящо на всички изисквания на законодателството.

На по-късен етап е въведена и система за Регионално ползване на едно депо от няколко общини с Националната програма за управление на дейностите по отпадъците 2009-2013г. /НПУДО/. Целта на тази мярка е ограничаване на площите, заети от депа за отпадъци, с което да се намали замърсяването на околната среда и да се понижат разходите по експлоатацията, а също и да се насърчат общините към използване на други методи за третиране на отпадъците.

Съгласно Директива 2008/98/ЕО на Европейския парламент и въведената с нея йерархия за управление на отпадъците се очаква намаляване на депонираните отпадъци и увеличаване количеството на оползотворените и рециклирани такива. С въведените Национални цели за намаляване на депонираните отпадъци се цели най-късно до 2020 година количествата на депонираните отпадъци в страната да намаляват. Капацитетите на депата за отпадъци са почти запълнени, а заетите площи от тях са хиляди декари, което крие сериозен риск за замърсяване на околната среда.

Основно предизвикателство по отношение управлението на отпадъците в община Дупница е прилагането на ефективно и дългосрочно решение за тяхното събиране и обработка, което да позволи пълноценното им оползотворяване като източник на ресурси и суровини за местната икономика. Изграждането на модерно съоръжение за третиране и преработка на отпадъци ще реши много от изложените по-горе проблеми. Той има отношение и към въпроса с рециклираните отпадъци на територията като един от ключовите екологични индикатори на местното развитие през новия планов период.

Радиационна обстановка

Радиационната обстановка в Р. България основно се обуславя от дейността на уранодобивната и уранопереработвателната промишленост, функционирането на атомната електроцентрала —

Козлодуй, дейността на топлоелектроцентралите с твърдо гориво, производството и употребата на фосфорни торове.

В РИОСВ–Перник, закрита началото на 2020 г., не се извършва радиационен контрол. По данни от годишните доклади за състоянието на околната среда в региона, в община Дупница не съществуват реални и потенциални производствени единици, които да провокират опасни за здравето на хората количества йонизиращи лъчения. Не съществуват и военни обекти с такова предназначение. Несъществени единични повишения в пределно допустимите норми се регистрират от активиране на естествения радиационен гама-фон от слънчеви и атмосферни електромагнитни явления.

Екологичното състояние и рисковете в община Дупница. Анализ на текущото състояние на реките и екосистемите (качество на почвите, въздуха и водата) на община Дупница

Почви

Разнообразният релеф, климат, растителност и скална подложка обуславят наличието на разнородна почвена покривка на територията на общината. Мониторинг на почвите в община Дупница се извършва от пункт на Регионалната инспекция по околна среда и води в с. Яхиново. РИОСВ–Перник не извършва наблюдение на процесите на засоляване на почвите, тъй като не разполага с такива пунктове. Показателите за наблюдение в пунктовете на агенцията са рН (H₂O), тежки метали и металоиди (мед, цинк, олово, кадмий и арсен), органичен и общ въглерод, общ азот и фосфор. Допълнителни показатели са включени в програмата за 2005 г. – хром, никел, живак, 16 полициклични ароматни въглеводороди, полихлорни бифенили и хлорорганични пестициди. В рамките на мониторинговата мрежа на Изпълнителната агенция по околна среда, резултатите от изпитванията на почвените проби на територията на област Кюстендил, включително община Дупница, не показват превишения на референтните стойности за пределно допустими концентрации. Няма данни за замърсяване на почвите в община Дупница с тежки метали и металоиди.

Проверките на РИОСВ не са регистрирали случаи на замърсяване на площи в резултат употребата на разрешени пестицид. В общината се намира склад за съхраняване препарати за растителна защита (ПРЗ) и токсични химични вещества в местността „Керемидарница“, землището на с. Пиперево. Няма случаи на негативно влияние от негова страна върху почвите в района. Доброто състояние и качества на почвите в община Дупница е предимство за местните производители и ангажирани в селското стопанство предприемачи. То е фактор, който може да влияе върху развитието на конкурентно местно стопанство. Разширяване на системата от пунктове за наблюдение, както и честотата на вземане на проби е важен механизъм за контрол върху качеството на почвите, който от своя страна подкрепя усилията на животновъдите и земеделските производители за конкурентно производство. В този смисъл, местната и държавните власти трябва да намерят необходимата координация и ресурс за осигуряване на надежден мониторинг и достъпни данни от неговото осъществяване.

На територията на РИОСВ Перник има 1 пункт-в Дупница за вкисляване на почвата, от който пункт се взема проба веднъж годишно – през месец септември. При пункта в гр. Дупница и в горния 0-20 cm хоризонт $V_3=99,64\%$, и в по-долулежащия 20-40 cm / $V_3=99,5\%$ хоризонт има висока степен на наситеност с бази. Пункта в Дупница е силно вкислен само в горния 0-20 cm почвен хоризонт. От всеки опорен пункт се вземат 8 броя проби от 4 точки в две дълбочини- 0 -20 cm. и 20 - 40 cm. Наблюдението се извършва по следните параметри: - вкисляване, вредна киселинност- pH (KCl), обменни йони- H^+ , Al, Mn^{2+} , Ca^{2+} , Mg^{2+} степен на наситеност на почвите с бази $V_3\%$ (изчислява се). За ограничаване на развитието на процеса на вкисляване при обработваемите почви е необходимо прилагане на подходящи модели на торене. При изоставените терени се налага ограничаване на процесите на ерозия, прилагане на стопански решения за увеличаване на почвеното плодородие и извършване на варуване съобразно конкретните условия на засегнатите площи.

Атмосферен въздух

Източници на емисии

В близост до териториалните граници на община Дупница се експлоатират две Големи Горивни Инсталации-ТЕЦ Република към „Топлофикация Перник” АД и ТЕЦ Бобов дол към „ТЕЦ Бобов дол” ЕАД. В двете ГГИ се изгаря твърдо гориво – въглища, като в атмосферата се емитират следните замърсители подлежащи на контрол: прах, серни оксиди, азотни оксиди, въглероден оксид, амоняк и живак. Влияние върху качеството на атмосферния въздух на територията на община Дупница е възможно да указва експлоатацията на „ТЕЦ Бобов дол” ЕАД поради близостта на инсталацията до границите на общината (под 400 м). „ТЕЦ Бобов дол” ЕАД експлоатира Инсталация за производство на водород и Инсталация за производство на електрическа енергия в съответствие с условията на комплексно разрешително № 45-НЗ/2015 г.. Димните газове от котлите преминават през няколко степени на пречистване:

- намаляване емисиите на азотни оксиди чрез първични и вторични методи - нискоемисионна горелка със стационарен въздух (първичен метод) и селективно некаталитично редуциране (SNCR) на азотни оксиди (вторичен метод);
- намаляване емисиите на прах - на всеки котел са инсталирани по два електрофилтъра с максимална степен на почистване 99,9%, които рядко достигат проектната ефективност поради влошените характеристики на въглищата. Допълнително димните газове се подлагат на пречистване от прах чрез сероочистващите инсталации по мокър способ с ефективност над 90%;
- намаляване емисиите на серни оксиди чрез сероочистващи инсталации – експлоатират се СОИ 1 към изпускателно устройство 2 и СОИ 2 към изпускателно устройство 4.

„ТЕЦ Бобов дол” ЕАД извършва собствени непрекъснати измервания (СНИ) на емисиите на вредни вещества в отпадъчните газове. Операторът представя месечни доклади от извършените СНИ, според които при експлоатацията на инсталацията са спазени определените в КР норми за SO₂, прах, NO_x и CO. Качеството на атмосферния въздух обикновено се нарушава по показатели фини прахови частици и серен диоксид. За това се налагат санкции и се спират производствени инсталации. Селищата от община Дупница в

непосредствена близост - с. Баланово, с. Палатово, с. Грамаде, попадат извън зоната с максимални концентрации от работата на горивната инсталация, но независимо от това при посока на вятъра от запад или север има разсейване на замърсители (основно прах, серни и азотни оксиди) в посока към общината. Класифициран е като “предприятие с нисък рисков потенциал”.

Като предприятие с разрешително за емисии за парникови газове на територията на общината функционира „Балканфарма – Дупница“ АД. В близост до община Дупница е разположено и депо за неопасни отпадъци „Каменик“ на „ТЕЦ Бобов дол“ ЕАД. Депото представлява площен неорганизиран източник на прах, но поради характера на релефа, който в случая е изключително благоприятен за избора на местоположение на депото, не се очаква да има пренос на прах до територията на община Дупница. През територията на община Дупница минава гумено транспортна лента от закрит тип с дължина $\approx 3,8$ км. Най-близкото населено място е с. Палатово. Закритият тип транспорт на неопасните отпадъци от горивната инсталация до площадката на депото предотвратява вероятността от влошаване качеството на атмосферния въздух в общината.

Качество на атмосферния въздух

На територията на община Дупница няма изградени стационарни пунктове за постоянно измерване на показателите, определящи качество на атмосферния въздух. Такива замервания се осъществяват съгласно утвърден график от министъра на околната среда и водите с мобилна автоматична станция по показатели: фини прахови частици, серен диоксид, азотни оксиди, сероводород, озон, въглероден оксид, амониак, метан и метеорологични параметри. През 2010 г. по утвърдения график за работа на мобилните автоматични станции (МАС) за извършване на допълнителни измервания в райони, в които липсват или е ограничен броя на стационарните пунктове, са направени измервания през 11-те месеца през годината или общо 12 пъти, в течение 4 до 5 дни всеки месец (вместо м.декември има 2 измервания за м. ноември: в началото и края на месеца). От проведените замервания и извършените анализи е видно, че средно-дневните концентрации на фини прахови частици (ФПЧ10) в някои от месеците и за сероводород (H₂S) за месеците от август до ноември превишават средно-денонощната норма

(СДН) за тях. Източник на прахово замърсяване на въздуха, замърсявания със серен и въглероден диоксид през зимата е ползването в града и общината твърдо гориво и нефтени продукти, както и автомобилния транспорт. По същият начин, отчетените при това замерване, както и при извършено при ГУМ – Дупница замерване през 2012 г., превишаване нормите на ФПЧ10 през лятото се дължи на усилен автомобилен транспорт, недобро състояние на уличната настилка и обща запрашеност. Влияние върху качеството на атмосферния въздух оказва котловинно-планинският релеф, който не позволява бързото разсейване на замърсителите от приземния слой, особено за района на Горно поле.

Включването на община Дупница в националната система за контрол на качеството на въздуха е обективно възможният механизъм, който да осигури постоянни и проверими данни за качеството на този компонент на околната среда, както и възможностите за дефиниране на адекватни местни политики в тази посока. Община Дупница е разработила Програма за намаляване нивата на замърсителите на атмосферния въздух 2012 – 2016 г. На база на резултатите от измерванията и съгласно изискванията на чл.27 от Закона за чистотата на атмосферния въздух, Община Дупница е изготвила Програмата за намаляване на нивата на замърсителите на атмосферния въздух на Община Дупница 2013-2018 г. Програмата е приета с Решение № 138/28.06.2013 г. на общински съвет Дупница. Град Дупница е включен в утвърдения от Министъра на околната среда и водите график за 2015 г. на мобилната автоматична станция към ИАОС за извършване на контрол на качеството на атмосферния въздух. След получаване на резултатите от измерванията са установени превишения по показател ФПЧ10, като е отчетена най-висока стойност от 85 мкг/м³, при СДН от 50 мкг/м³/. Във връзка със задълженията произтичащи от Закона за чистотата на атмосферния въздух, през 2018 г. РИОСВ-Перник е осъществила контрол на общините Перник, Дупница и Кюстендил, във връзка с изпълнение на заложените мерки в Планове за действие към общинските програми за КАВ по чл.27 от него.

Основен дял за допуснатото влошеното качество на въздуха в общините са битовото отопление, състоянието на уличната мрежа и автомобилния парк, за което отговорност носят общинските администрации. Община Дупница е изготвила проект на нова програма за намаляване на нивата на ФПЧ10 и достигане на установените норми за съдържанието им в

атмосферния въздух в община Дупница за периода 2019 г. - 2023 г. Общината актуализира програмата действащата за периода 2013 г – 2016 г. поради факта, че в този период не е постигнато съответствие на нормите по показател ФПЧ10. В новата програма е изготвен анализ и оценка на източниците на замърсяване и актуалният им принос към нивата на ФПЧ10, както и мерки за намаляване на замърсяването.

Води

Точкови източници на замърсяване

Като точкови източници на замърсяване в Западнобеломорски район са идентифицирани:

- Градски пречиствателни станции за отпадъчни води (ГПСОВ) на населени места (агломерации) с над и под 2000 еквивалент жители (е.ж.).
- Градски канализационни мрежи (ГКМ) на населени места (агломерации) с над и под 2000 е.ж.

Зауствания на промишлени отпадъчни води с:

- Разрешително по Закона за водите (ЗВ).
- Комплексно разрешително (КР), съгласно Закона за опазване на околната среда (ЗООС).

Като битови отпадъчни води се разглеждат формираните потоци от потребление на вода от жилищните и обществените сгради, както и от битовите помещения на индустриалните предприятия. Еквивалентният брой жители е показателят, който показва замърсяването от агломерацията с органичен биоразградим товар. Той се формира от населението (постоянно и приходящо), от обществено-обслужващи сгради (ресторанти, заведения и т.н.), както и от предприятия, които формират промишлени отпадъчни води с битово-фекален характер. При идентифицирането на тези точкови източници са използвани издадените разрешителни за заустване на отпадъчни води в повърхностни водни обекти в териториалния обхват на ЗБР, Доклад за прилагане на изискванията на Директива 91/271/ЕЕС, относно пречистване на отпадъчни води от населени места над 2000 е.ж.). Изискванията на Директива 91/271/ЕЕС са за:

- изграждане на канализационна мрежа и осигуряване на биологично пречистване за всички агломерации с над 2000 е. ж.;
- осигуряване на по-строго пречистване на отпадъчните води от всички агломерации с над 10000 еквивалентни жители, които зауват в чувствителна зона или във водосбор на чувствителна зона.

Те са транспонирани в разпоредбите на Наредба № 6 от 9 ноември 2000г., с които се определя необходимата степен на пречистване на битовите отпадъчни води, с цел предпазване на водоприемниците/повърхностните водни тела от замърсяване с органичен, неорганичен и биологичен произход.

Община Дупница попада в територията на Басейнова дирекция Западнобеломорски район. Контролът върху състоянието на повърхностните и подземните води е организиран в рамките на националната система за екологичен мониторинг (НАСЕМ). Честотата на пробовземане и схемата на анализи е в зависимост от вида на пункта. Основните показатели, които се анализират, са: температура оС, рН, разтворен кислород, наситеност с кислород, електропроводимост, перм. окисляемост, БПК5, ХПК, разтворени и неразтворени вещества, азотни показатели, фосфати, хлориди, сулфати, нефтопродукти, тежки метали.

Само една от действащите 7 бр. ГПСОВ за агломерации над 2000 е.ж. са с осигурено пречистване в съответствие с изискванията на Директивата - ГПСОВ гр. Кюстендил с осигурено по-строго пречистване на отпадъчните води като агломерация с над 10000 еквивалентни жители, която зауства в чувствителна зона или във водосбор на чувствителна зона.

Таблица 6. Зауствания на ГПСОВ над 10000 е.ж. са едни от най-значителните точкови източници на замърсяване в териториалния обхват на ЗБР.

ГПСОВ над 10000 е.ж.	Брой е.ж.	Констатирани превишения на праговите стойности от Приложение №1 на подхода за провеждане на анализа на натиска и въздействието	Код на засегнато повърхностно водно тяло	Име на водно тяло
ГПСОВ гр.Батановци	81889	Разтворен O ₂ , Общ N, Общ P	BG4ST900R006	р.Струма от вливане на р.Конска до яз.Пчелина
ГПСОВ гр.Кюстендил	48 052	Разтворен O ₂ , Общ N, Общ P	BG4ST700R022	р.Глогошка (Банщица) от кота 1160 м. до вливане в р.Струма
ГПСОВ гр.Радомир	14 513	Общ P	BG4ST900R006	р.Струма от вливане на р.Конска до яз.Пчелина
ГПСОВ гр.Дупница	36 683	Разтворен O ₂	BG4ST600R1036	р.Джерман от вливането на р.Отовица до вливане в р.Струма

При 3 броя повърхностни водни тела, подробно изброени в таблица № 6 са констатирани превишения на праговите стойности за този вид натиск. Поради тази причина съответните повърхностни водни тела са идентифицирани като подложени на значим натиск от този източник. Това са повърхностни водни тела, в които заустват агломерациите Дупница,

Радомир и Перник (ПСОВ Батановци), с осигурено пречистване на битовите ОВ, което не е в съответствие с изискванията на Наредба № 6 от 9 ноември 2000 г.

Заустванията от непречистени градски отпадъчни води на населени места над 2000 е.ж. (разгледани в категориите между 2000 и 10000 е. ж. и над 10000 е.ж.) се явяват източник, оказващ значим натиск за 32 бр. повърхностни водни тела. За тези тела по данни от проведен мониторинг е установено „влошено състояние”. Като резултат от този натиск се наблюдава повишаване на концентрацията на биогенните вещества в повърхностните води – общ азот, амоняк, нитрати, нитрити, общ фосфор, фосфати и влошаване на биологичните елементи за качество.

Заустванията от непречистени градски отпадъчни води на населени места под 2000 е.ж. за ЗБР са идентифицирани като водещи, тъй като оказват значим натиск по елемента за качество, възпрепятстващ постигането на екологичните цели. Причините за това могат да се търсят в големия брой слабо населени места под 2000 е.ж., които са с частично изградена или с неизградена канализационна мрежа. Общото им натрупване като няколко на брой зауствания в съответното водно тяло оказва кумулативен ефект. Идентифицирани като подложени на значим натиск са 22 броя водни тела, по критерия „влошено състояние”.

Като подложени на значим натиск от точковите източници – зауствания на ГПСОВ под 2000 е.ж. са определени три броя повърхностни водни тела. Това са водните тела, в които заустват 4 броя агломерации под 2000 е.ж., с осигурено пречистване, но въпреки това за тях е установено влошаване на състоянието по биогенните елементи азот и фосфор. Два броя повърхностни тела са подложени на значим натиск от зауствания на ЛПСОВ.

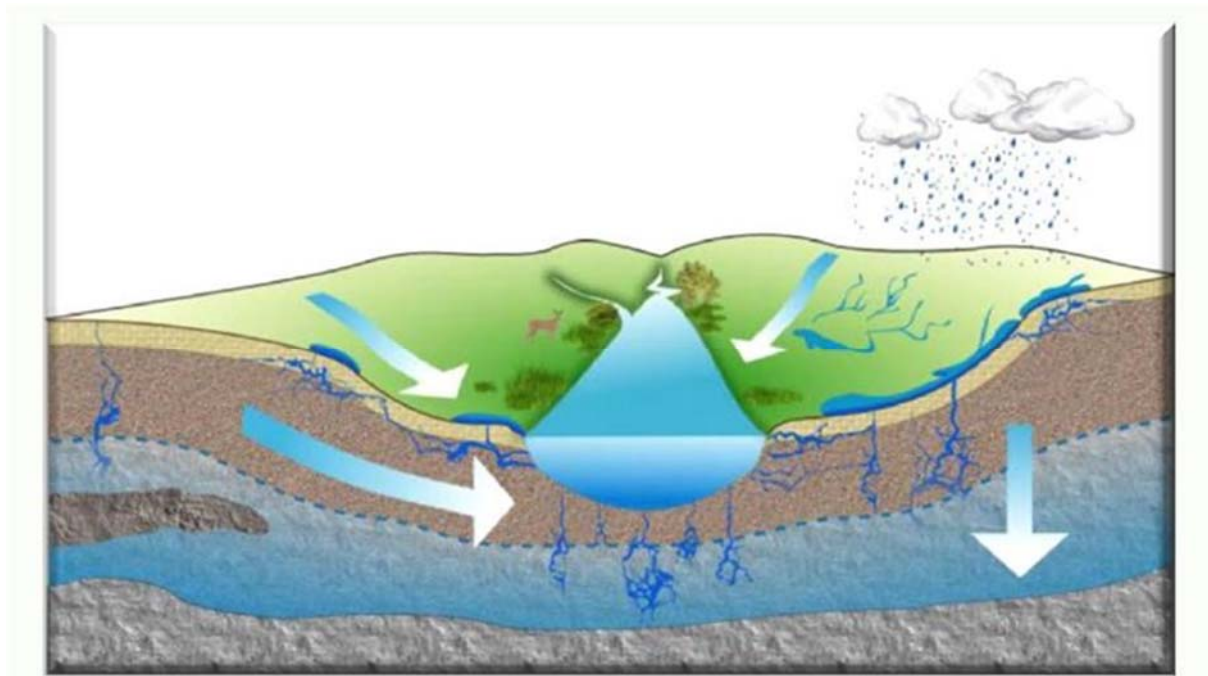
Зауствания на промишлени отпадъчни води

При определянето на тези точкови източници са използвани издадени разрешителни за заустване в повърхностни води от всички обекти, формиращи отпадъчни води в резултат на производствена дейност и издадените от ИАОС комплексни разрешителни. Индустриални източници на натиск са зауствания на промишлени отпадъчни води от всички обекти от

100

Приложение № 5 на Наредба № 6/2000 г. за емисионни норми за допустимото съдържание на вредни и опасни вещества в отпадъчните води, зауствани във водни обекти в териториалния обхват на ЗБР. Анализът показва, че за териториалния обхват на ЗБР заустванията от ГКМ под и над 2000 е.ж. са основният точков източник на замърсяване. Между всички идентифицирани като точкови източници на значим натиск, най-висок е процентът на заустванията на битови отпадъчни води от ГКМ на населени места (агломерации) с над и под 2000 е.ж., съответно 13.7 % и 12.0 %. Най-малък процент от видовете точкови източници на замърсяване със значим натиск е зает от заустванията на битови-отпадъчни води от ГПСОВ между 2000 и 10000 е.ж. и от заустванията на ЛПСОВ, съответно 0.5% и 1.1%. Като най-значим индустриален източник от ИПРС са идентифицирани отраслите черна металургия и Енергийно стопанство – термични електроцентрали. Като най-значим индустриален източник от не-ИПРС са идентифицирани отраслите: производство на строителни материали, хранително-вкусова промишленост и текстилна промишленост. Заустванията от животновъдство и риборазвъждане не се явяват значими точкови източници на замърсяване в териториалния обхват на ЗБР.

Подземни води

Всички 17 подземни водни тела на територията на РИОСВ Перник са оценени в добро химично състояние през 2018г., с изключение на едно - Каптаж "Царичина", "ВиК Дупница" ЕООД, оценен в лошо химично състояние.

Повърхностни води

Повърхностните води на реките в община Дупница са втора категория по екологични показатели след преминаването си през населените места, което означава добро или умерено състояние, според съотношението на индикаторите. Наблюдението на качеството на повърхностните води в община Дупница се извършва от пунктове на р. Тополница, преди Дупница и след вливането на р. Джубрена, р. Бистрица, след с. Бистрица и преди гр. Дупница, р. Джубрена, при с. Яхиново, р. Джерман преди и след град Дупница, р. Разметаница преди устието ѝ в р. Джерман, както и на язовир „Дяково“. Общата оценка за състоянието/потенциала на реките въз основа на данните от тези пунктове е както следва:

- Незадоволително за р. Джерман с левите ѝ притоци р. Отовица и р. Бистрица след преминаването им през селата Самораново и Бистрица, след вливането на р. Тополница при град Дупница.
- Умерено състояние за река Тополница от изворите ѝ до вливането ѝ в р. Джерман и за река Джубрена от изворите ѝ до вливането ѝ в р. Джерман.
- Добро състояние за река Отовица от изворите до водохващането за язовир „Дяково“.
- Добро състояние на река Бистрица от изворите до водохващането за град Дупница.
- Лошо състояние на река Разметаница по цялото течение през община Дупница до вливането ѝ в река Джерман.

Оценката лошо или незадоволително състояние се съставя въз основа на физикохимични параметри (превишения по показатели: БПК₅, електропроводимост, нитритен азот, нитратен азот, общ фосфор и др.). Основните причини за лошото и незадоволително състояние на повърхностните води в посочените реки са населените места без изградена канализация или заустващи канализацията си в реките и замърсяване с битови отпадъци. За територията на община Дупница точкови източници на замърсяване на реките са канализационните колектори на селата Самораново, Яхиново, Бистрица, Червен брег, Крайници, както и градският канализационен колектор на гр. Дупница, който няма връзка с градската пречиствателна станция. Почти всички местни предприятия и ферми заустват отпадъчните си води в градската и селищните канализационни системи. Необходимо е изграждане на локални пречиствателни станции за отпадъчни води за Локомотивно депо – Дупница и „Винпром – Дупница“ ООД.

ТЕЦ „Бобов дол“ оказва съществено влияние върху качеството на водите на река Разметаница при преминаването ѝ през землищата на селата Баланово и Грамаде. Централата изплаща ежесечна санкция за нарушенията, но това не променя по същество качеството на водата в речното корито. Река Джерман е възприета като силно модифицирано водно тяло „река“ заради последиците от интензивния добив на инертни материали в коритото ѝ от северната част на град Дупница до влизането ѝ на територията на общината в землището на село Червен брег. Възстановяването на екологичния баланс на речното корито в този участък може да бъде резултат от съвместните усилия на общините Дупница и Сапарева баня. Свързването на

канализационните колектори на населените места, през които преминават реките на територията на общината с градската пречиствателна станция или с локални пречиствателни станции за отпадъчни води е решението на проблема с лошите химически и биологични показатели на техните води. Планирана е реконструкция и модернизация на ПСОВ – Джерман, която да осигури пречистването на водите на града. Необходимо е отреждане на терени и извършване на техническо проектиране и финансова оценка за изграждането на локални пречиствателни станции/осигуряване на връзка с канализационен колектор към ПОСВ на големите села в общината. Предстои изграждане на ПСОВ – Сапарева баня, което също ще повлияе върху качеството на водите на река Джерман за територията на община Дупница. Третирането на отпадъчните води от населените места е един от начините за преодоляване на проблема с лошото им качество в някои от наблюдаваните участъци. Докладите на РИОСВ – Перник акцентират на още един фактор за замърсяване на повърхностните води – навиците на населението и по-малки предприемачи за изхвърляне на битови отпадъци в речните корита и тераси, както и формирането нерегламентирани сметища в сухи дерета, които биват отмивани при обилни и сезонни валежи, или при снеготопенето. Този проблем възниква като последица от недостатъчно ефективен контрол на местните и екологични власти, обвързан по начало с недостатъчния обем хора, техника и финансови ресурси. Системи за видео наблюдение и активизиране на еко-патрули на училищен или неформален принцип от младежи и деца, с активното съдействие на местните власти, са доказано ефективни механизми за контрол върху проблема и „превъзпитаване“ на замърсителите.

Опазване на повърхностните води

Контролната дейност на РИОСВ – Перник обхваща обекти, чиято дейност влияе пряко или косвено върху състоянието на водните ресурси на територията на област Перник и област Кюстендил. Контролира се състоянието на водите и водните обекти по поречия Струма и Ерма в териториалния обхват на 13 общини. Контролът върху състоянието на повърхностните и подземни води е организиран в рамките на Националната система за мониторинг на околната среда /НСМОС/. Мониторингът на водите е регламентиран в Наредба № 1 /11.04.2011 г., която урежда реда и начина за планиране на мониторинга и за създаване на мрежите за мониторинг

на водите във всеки район за басейново управление на територията на страната, както и за изпълнение на дейностите по тяхната експлоатация, поддръжка, комуникационно осигуряване и лабораторно информационно обслужване. Мониторингът на повърхностните и подземните води осигурява информация за протичащите във водните тела процеси, промени и явления, необходима за оптималното управление на водните басейни. Предмет на мониторинг на водите са валежите, повърхностните води (реки, езера и язовири) и подземните води. Негативното въздействие върху качеството на водите е резултат от антропогенното въздействие, което се изразява в изменение на режима на водния им отток, заустване на отпадъчни води от точкови и дифузни източници и др.

Допълнително негативно влияние върху екологичното състояние на водите оказват някои косвени фактори като: замърсяването на атмосферата и свързаните с това валежи и седименти във водосборните области, глобалното изменение на климата и в частност повишаване на температурата, както и влиянието ѝ върху протичащите в тях химични, биохимични и сорбционни процеси и др.

Данните относно състоянието на повърхностните и подземните води в рамките на НСМОС, са предоставени от Басейнова дирекция – Западнобеломорски район, /за поречие Струма/ и Басейнова дирекция – Дунавски район, /за поречие Ерма/. В общината не са установени подземни водни тела в лошо химично състояние по отношение на замърсители, както и интрузионно замърсяване. Може да се заключи, че общината има воден ресурс в добро състояние и с добри качества, въпреки неравномерното им разпределение. Климатът и релефът на Струмската подобласт на преходно-континенталната климатична област, където попада община Дупница, предполагат осигуреност на района с повърхностни и подземни природни води, въпреки прогнозираното засушаване в резултат на климатичните промени и прогнозираното при песимистичен сценарий за намаляване на средните годишни валежи до 15.8%.

Основни положителни констатации, проблеми и предприети мерки за намаляване на замърсяването в отпадъчните води и подобряване на състоянието на водите.

Проверките и предписанията за подобряване на състоянието на водните ресурси на територията, контролирана от РИОСВ – Перник са във връзка с предотвратяване и/ или преустановяване директното заустване на непречистени отпадъчни води, предприемане на необходимите мерки от страна на ръководствата на предприятията и общини за привеждане на съществуващите пречиствателни съоръжения в техническа и експлоатационна изправност, както и за изграждане на нови такива. За установените нарушения за замърсяване на повърхностни води през 2018г. са наложени имуществени санкции на замърсителите.

Едни от важните мероприятия за опазване на водите от замърсяване и подобряване на тяхното качествено състояние, наред с контрола и поддръжката на локалните пречиствателни съоръжения за отпадъчни води, е реализацията на инвестиционните проекти за изграждане на канализационни мрежи и пречиствателни станции.

За следните повърхностни водни тела се предвиждат мерки в ПУРБ 2016-2021г:

- р. Джубрена от изворите до вливане в р. Тополница
- р. Разметаница от изворите до вливане в р. Джерман
- р. Джерман от кота 1052 м. с притока си р. Валявица и части от левите си притоци р. Фудина (от кота 900 м.) и р. Горица (от кота 814 м.) до град Дупница
- р. Джерман от вливането на р. Отовица до вливане в р. Струма
- р. Струма от вливане на р. Треклянска до вливане на р. Соголянска Бистрица
- р. Драговищица от българо–сръбската граница до вливане в р. Струма
- р. Струма от вливане на р. Соголянска Бистрица до вливане на р. Елешница
- р. Струма от вливане на р. Елешница до вливане на р. Джерман
- р. Струма от яз. Студена до вливане на р. Конска
- р. Струма от вливане на р. Конска до яз. Пчелина
- р. Струма от яз. Пчелина до вливането на р. Треклянска

- р. Конска (от кота 840 м.) с десния си приток р. Селска до вливане в р. Струма

Канализация, отвеждане и пречистване на отпадъчни води

Степента на завършеност на канализационната мрежа във „ВиК - Дупница“ ЕООД, гр. Дупница е около 91%, а на оползотворяване около 97%. Общата дължина на канализацията е 218 км към 2010 г. 47% от населените места и приблизително 62% от населението на общината ползват услугата „отвеждане на отпадъчни води“. 49.2% от населението на общината ползва услугата „пречистване на отпадъчни води“. От населените места, обслужвани от дружеството, с почти напълно изградена канализационна мрежа е гр. Дупница. Селата Самораново, Бистрица, Яхиново, Крайници, Червен брег, Джерман и Пиперево имат изградена частична канализация по стопански начин. Системите са проектирани и изградени в периода от 60-те до 80-те години на миналия век, като преобладаващият тип на системата е смесена. За сравнение, 69.7% от населението на Кюстендилска област е с изградена канализация („Стратегия за развитие и управление на ВиК отрасъла в Република България“, МРРБ, София, 2013 г.).

Отпадъчните води на гр. Дупница и на селата Яхиново и Самораново се пречистват в ПСОВ - гр. Дупница. Канализационните системи на Яхиново, Бистрица и Самораново не са включени в активните на дружеството. Канализационните мрежи са проектирани и строени в периода 60-те - 80-те години на миналия век. Възрастта на канализационните системи сама по себе си е индикатор за амортизационната им остарялост и износеност. Това е довело до системното запушване на канализацията, намаляване на хидравлическата проводимост и капацитет. Генералният регионален план за водоснабдяване и канализация предлага технически и пространствени решения на проблема, който има и своите екологични последствия заради инфилтрацията на канални води.

Съществуващата ПСОВ на гр. Дупница е проектирана през 1974 г. и въведена в експлоатация през 1982 г. Пречиствателната станция е била предвидена да третира отпадъчните води от гр. Дупница, с. Самораново и с. Яхиново. Към момента само част от канализационните мрежи на

горепосочените населени места са свързани с пречиствателната станция. Останалата част от отпадъчните води се зауства без пречистване в реките Джерман, Джубрена и Дупнишка Бистрица (поречие Струма).

ПСОВ е в лошо техническо състояние и се нуждае от рехабилитация и реконструкция. Цялото машинно-технологично оборудване е морално остаряло и амортизирано. Необходима е подмяната му с такова, което има възможност за автоматично управление. Станцията се нуждае и от въвеждане на SCADA система, тъй като в момента такава липсва. Състоянието на канализацията в общината може да се определи като технически незадоволително поради ред причини, сред които неотговарящи диаметри на тръбите, амортизационна остарялост на бетоновите тръби и висока инфилтрация на канални води в почвите.

Наличните към 2013 г. проекти за изграждане и реконструкция на канализационна и пречиствателна мрежа са:

- Идеен проект (ИП) от 2009 г. за „Реконструкция, модернизация и разширение на ГПСОВ-гр. Дупница и доизграждане на канализационна мрежа”.
- Прединвестиционно проучване (ПИП) от 2011г. за „Реконструкция, модернизация и разширение на ГПСОВ-гр.Дупница и доизграждане на канализационна мрежа”.

Прединвестиционното проучване обединява няколко налични проекта, свързани с подобряване на канализационната система в агломерация Дупница. Документацията е изработена с техническа помощ за подготовка на инвестиционен проект ”Реконструкция и модернизация на ПСОВ-гр. Дупница, финансирана от ОП „Опазване на околната среда“ с 1 543 400 лв. Осигуряването на финансови средства за осъществяване на инженеринг – работно проектиране, строителство (реконструкция и модернизация на ПСОВ), доставка на оборудване, обучение на персонала и пуск в експлоатация на ГПСОВ – Дупница остава предизвикателство. Осъществяването на тази мярка ще осигури модерно и отговарящо на съвременните екологичните изисквания пречистване на каналните води за 85% от населението на общината (по данни към 01.02.2011 г.). Регионалният генерален план показва, че са необходими значителни инвестиции за осигуряване на качествени ВиК услуги за цялото

население в община Дупница. Това са заключенията в анализа и на Планът за развитие на общината. Поради описаните тенденции в осигуряването на услугите по доставяне и отвеждане на вода в общината, има много висок риск от прекомерни инвестиции в инсталации, които няма да са необходими или които ще разполагат с излишен капацитет в средносрочен и дългосрочен план, особено в малките и обезлюдяващи населени места. Експертната инвестиционна оценка, направена от РГП, изисква същият да бъде възприеман като неделима част от плана за развитие в сектор „Вик“ и мерките му да бъдат възприемани като мерки на плана по отношение целите свързани с осигуряване на благоприятна и сигурна жизнена среда, както и среда подкрепяща бизнеса.

Изключително внимание за следващия програмен период трябва да се отдели на цялостна реконструкция, рехабилитация и изграждане на инфраструктурата на един цялостен воден цикъл в общината – от пречиствателна станция за питейни води до локални пречиствателни станции за малките населени места. Реконструкцията и рехабилитацията на уличната мрежа е друг ключов приоритет, по мнението на експертите в областта на инфраструктурата.

Разходи за опазване на околната среда

Разходите за опазване на околната среда осъществени в община Дупница в периода 2007 – 2013 г. само по проекти, финансирани от оперативните програми „Регионално развитие“ и „Конкурентоспособност на българската икономика“, както и посредством програмите за трансгранично сътрудничество, възлизат на 15 389 692,37 лева. Разходите на публични средства чрез предприсъединителните и структурните инструменти на ЕС в България, направени в община Дупница за опазване и възстановяване на околната среда възлизат на 342.08 лв./човек от населението за периода. Прави впечатление, че 27.4% от екологичните инвестиции с подкрепа от оперативните програми са осъществени от местния бизнес. В рамките на договорените от него средства, разходите за опазване на околната среда достигат 55.6% от общия обем. Това е индикатор за промяна в разбирането на местните предприемачи по отношение устойчивото и ефективно ползване на ресурсите. Почти 100% от инвестираните средства са насочени към подобряване на енергийната ефективност на сгради и производства,

което подсказва, че местните икономически субекти придават особена важност на енергийната си ефективност и независимост – усилие, което местната общност, в контекста на националните и европейски политики за устойчиво развитие, трябва да подкрепи и насърчи.

Данните, които Националният статистически институт предоставя за разходите свързани с подобряване и опазване качеството на околната среда са само за ниво област. В динамичния ред за разходите от 2000 до 2012 г. може да се проследи устойчива тенденция за увеличението на тези разходи. През 2012 г. в областта, включително община Дупница, са похарчени 197.42 лв./ч. за подобряване качествата на околната среда или нейното опазване при изходна позиция през 2000 г. от 36.04 лв./ч. Това е значително по-малко от обема на разходите за Югозападния район, но тук трябва да отчетем влиянието на столицата, големите градове и селските райони, които получават особена подкрепа за инвестиции в подобряване на екологичната инфраструктура през Програмата за развитие на селските райони. Трябва да отбележим наблюдението, че по разходи за опазване и възстановяване на околната среда областта е на последно място в региона и на едно от последните места в страната, въпреки общата тенденция за нарастване на тези разходи.

Парк „Рила“ е нов и модерен парк в град Дупница, построен през 2010 г., финансиран от програма ФАР в партньорство със сръбската Община Враня. Той е на стойност 6 325 459,44 евро, от които грантът, предоставен от ЕС и МРРБ е 29 125,65 евро, а останала сума е собствен финансов принос на община Дупница. Разположен е върху площ от 280 дка, дължината му е 2 km, има 8 km каменни алеи. Паркът се намира на 1,5 km от центъра на града, като до него е изградена специална велоалея с дължина от 2 km. В парка не се допускат коли, заради което пред входа му е изграден автопаркинг. През територията му преминава река Бистрица, над която са изградени 38 моста. В парка са разположени: езеро с водни колела, футболно игрище, волейболно игрище, тенис кортове, баскетболно игрище, басейн с олимпийски размери, детски басейн, зоо-кът, театрални сцени, детски кът, обособен терен за фитнес тренировки. При изграждането му е изготвен проект за устойчиви дренажни системи, който предоставя възможност за изграждане на напоителни съоръжения, захранвани от събирана с колектори дъждовна вода, както и от водите на намиращото се парка езеро. Проектното предложение не

е било одобрено и към момента напояването на тревните площи и площите на спортните съоръжения се извършва изключително с питейна вода, което е в пълно противоречие с недостатъчното водоподаване към гр. Дупница, особено в периода на лятно маловодие. В контекст на усилията за подобряване качеството на водите, както чувствителността от екологична гледна точка на басейна на река Джерман, на територията на община Дупница е важно да посочим, че само „Балканфарма Дупница“ АД има изградено съоръжение за пречистване на отпадъчните води, според данни на РИОСВ – Перник, но то към момента не функционира поради променяна в дейността на фирмата, която не създава отпадъчни води, изискващи пречистване. Останалите предприятия заустват отпадъчните си води в селищната канализация на населените места, в които са разположени. Този факт прави още по-належащо разширяването и реконструкцията на пречиствателната станция за отпадъчни води край с. Джерман, свързването на градските колектори с нея, както и осъществяването на проектите за локални пречиствателни станции в големите села на общината.

Състоянието на българската икономика, задлъжнялостта на бизнеса и недостига на средства в общините все повече ще превръща оперативните програми в основен източник на средства за инвестиции в околна среда. Това изисква внимателна оценка на приоритетните екологични инвестиции на ниво общност. Същевременно, бизнесът трябва да бъде подкрепен в усилията си не само за подобряване енергийната ефективност, но и в подобряване управлението на влиянието върху околната среда на собствените си производства – особено на фона на недостига на свежи пари, за да се възползва от специално ориентирани към него общностни програми за подкрепа. 1 291 224 лева са инвестирани от община Дупница с подкрепата на програма „Добросъседство“ ФАР - Трансгранично сътрудничество България – Македония и ОП „Регионално развитие“ за изграждане и ремонт на подпорни стени, корекция на корита и рехабилитация на задържащи прагове по реките Джерман, Бистрица и Джубрена през изтеклия програмен период. Чрез общинския бюджет за инвестирани 294 400 лева в изграждането на подпорни стени за различни райони на град Дупница. През 2009 г. е изготвен план за управление на водните ресурси на реките Джерман, Бистрица и Отовица при бедствия, аварии и катастрофи, който фиксира критичните участъци и необходимите интервенции. През 2013 г.

приключва изпълнението на проект “Укрепване на свлачища в с. Червен брег, Община Дупница”, финансиран от ОП „Регионално развитие“. Чрез проекта са осъществени система за наблюдение и контрол, като и поредица от геозащитни строителни мероприятия на най-голямото свлачище на Балканите. Осигурена е инфраструктура за защита на 76% от населението на общината. Анализът на местните разходи за инвестиции в мерки за предпазване от природни бедствия показва тенденция към постепенно намаляване на разходите за ограничаване рисковете от вредното въздействие на водата, вятъра, ерозията и свлачищата. Това може да се обясни както с изпълнените през периода 2007 – 2013 мерки, така и с недостига на собствени ресурси. Както е видно, външното финансиране е 4 пъти по-голямо от собствените средства, вложени в такава инфраструктура. Тази зависимост няма да бъде преодоляна в рамките на настоящия програмен период преди всичко заради ограничените възможности на местната икономика. Основните предизвикателства са свързани с ограничаване възможностите за наводнения, пожари, свлачищни и ерозионни процеси, както и с ефектите на засушаването върху селското стопанство в общината. Мерките, свързани с прилагането на съвременни системи за наблюдение и контрол, както и ранно известяване на населението, продължаване на действията за укрепване и управление на речните корита, активно въвличане на местното население в дейностите по превенция, осигуряване на необходимото оборудване, екипировка и обучения за групите за действие, развитие на системи за ефективно напояване на земеделските площи, минимизиране на загубите на питейна вода и вода за напояване, ограничаване на инфилтрациите и подобряване пречистването на отпадъчни води, залесяване и възстановяване на зелени площи са мерки, за които трябва да се предвиди и осигури ресурс в новия програмен период.

Обобщени изводи от наблюдението на екологичното състояние и рисковете в община Дупница

- Висок дял на териториите с антропогенен натиск в община Дупница на фона на показателя за страната, областта и региона.
- Добро качество на компонентите на околната среда в община Дупница по наблюдавани пределно допустими норми на показатели за качеството на въздух, вода и почви.
- Недостатъчно покритие на територията със системи за наблюдение и контрол на замърсяванията, особено по отношение на въздух, почви, радиационен фон, шумово замърсяване. Това е предпоставка за силно ограничени възможности за управление на рисковете за замърсяване на околната среда.
- Сезонни замърсявания на атмосферния въздух с прах, сажди и газове заради употребата на фосилни горива в града и големите села.
- Замърсявани с отпадъчни битови и промишлени води речни течения – Джерман, Джубрена, Отовица, Тополница. Замърсяване на речните тераси с битови отпадъци от нерегламентирани сметища.
- Добри екологични показатели на почвите в общината. Отчетени повишени стойности на показателя киселинност.
- Едва над 7% от територията на община Дупница е включена в защитени територии по директивата за местообитанията и по директивата за птиците, както и в национален парк „Рила“.
- Няма данни за замърсяване на подпочвените води в община Дупница.
- Нарастване на разходите за опазване на околната среда в публичния и частния сектор, особено чрез инвестиции за превенция на природни бедствия и подобряване на енергийната ефективност.

- Необходима е внимателна оценка на приоритетните екологични инвестиции в общината от гледна точка на ограничения местен и национален финансов ресурс и доминирането на инвестициите през оперативните програми.
- Висок риск от наводнения в района гр. Дупница – с. Самораново – с. Яхиново. Необходима е интегрирана местна програма за управление на този риск чрез система от инвестиционни, реорганизационни и информационни мерки.
- Общината попада в критичните зони за атмосферно и почвено засушаване в резултат от промените в климата, което налага спешно приемане и осъществяване на интегрирани местни политики за ефективно управление на водите и развитие на модерно поливно земеделие.
- Свлачищният характер на част от терените в общината повишава риска от бедствия и аварии, което от своя страна поставя необходимостта от въвеждането на съвременни системи за наблюдение и сигнализация, наред с регулярните профилактични и укрепителни работи.
- Над 91% от територията на общината е изложена на ерозионен риск, което означава, че трябва внимателно планиране и провеждане на всички видове дейности, които биха отключили този риск, особено работи свързани с реализиране на големи инфраструктурни проекти и дърводобив.
- Експертите в областта на опазване на околната среда посочват като ключови проблемите: липсата на достатъчно финансов ресурс за дейностите в тази сфера, необходимостта от привличане на млади местни кадри, недостатъчната инфраструктура, свързана с опазване на компонентите на околната среда – пречиствателни станции, съвременни инсталации за съхраняване, третиране и преработка на неопасни отпадъци, както и подчертаната слаба обществена култура в тази сфера.

Наредба за управление на отпадъците и подържане и опазване на чистотата на територията на община Дупница

Основните задължения на община Дупница по отношение на превенцията по формирането на нерегламентирани сметища, произтичат от общинската наредба, в която подробно са определени условията и реда за изхвърлянето, събирането, включително разделното, транспортирането, оползотворяването и обезвреждането на битови и строителни отпадъци, включително биоотпадъци, опасни битови отпадъци и масово разпространени отпадъци на територията на община Дупница. Добрата организация и прилагането на задълженията и правата, описани в нея, налагат сътрудничеството на общината с местния бизнес, жителите от всички населени места, НПО сектора, и разбира се институциите на национално ниво.

Основни фактори, които допринасят за възникване на нерегламентирани сметища, не само в общината, но и традиционно във всички общини у нас, са свързани от една страна със забавеното администриране при сключване на договори за обслужване на системата за разделно събиране на отпадъците, ограничения финансов ресурс за обезпечаване на сметосъбираща техника, ограничения човешки ресурс за анализ на данни от видеонаблюдение и налагане на ефективни санкции за нарушителите на наредбата.

Отчитайки тези затруднения, общината е спазила ангажиментите, регламентирани в приетата на Наредба, а в дългосрочен план в разработвания ПИРО са предвидени допълнителни дейности и приоритети свързани с подобряване на събирането и съхранението на различни видове отпадъци. Последното обществено проучване, проведено он-лайн от общината, отчита, че от участвалите в него, лица, 60% са отчели, че състоянието на въздуха в общината е „незадоволително“, 78 % от участвалите, са отчели, че сметосъбирането и грижата по отношение на отпадъците е „незадоволително“. Тези резултати, отчитат факта, че независимо от положените усилия, жителите на общината не оценяват услугите по сметосъбиране и управление на отпадъците позитивно. Същевременно, същите анкетирани лица, помолени да определят основни приоритети, по които общината следва да работи и да бъдат отчетени в ПИРО. Видно от публичното проучване – с почти равен дял – едва 12 % от анкетираните лица са посочили като приоритет – сметосъбирането, а едва 13 – дейности, свързани с опазване на

околната среда / връзката околна среда – отпадъци, при анкетирания не е обследвана. Източник: интернет страница на община Дупница, секция Информация за предстоящи действия за Разработване на План за интегрирано развитие на община Дупница (ПИРО) за периода 2021-2027 г.

<https://www.dupnitsa.bg/assets/plan%20za%20integrirano%20razvitiye%20na%20obshtinata/%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D0%BE%20%D0%B8%D0%B7%D1%81%D0%BB%D0%B5%D0%B4%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B5%20%D0%94%D1%83%D0%BF%D0%BD%D0%B8%D1%86%D0%B0.pdf>

В изпълнение на приетата Наредба, община Дупница е предприела необходимите дейности по УПРАВЛЕНИЕ НА БИТОВИТЕ ОТПАДЪЦИ, В Т.Ч. ОПАСНИ ОТПАДЪЦИ ОТ БИТА, УПРАВЛЕНИЕ НА БИООТПАДЪЦИТЕ, масово разпространени отпадъци и отпадъчни материали от хартия и картон, метали, пластмаса и стъкло.

- **Управление на масово разпространени отпадъци и отпадъчни материали от хартия и картон, метали, пластмаса и стъкло.**

В общинската наредба е регламентирано, че Кметът на община Дупница, отговаря за разделното събиране на отпадъци от опаковки (ООп) и на отпадъчни материали от хартия и картон, метали, пластмаси и стъкло, като сключва договори при условия и ред, определен с решение на Дупнишки общински съвет. В община Дупница е въведена система за разделно събиране на отпадъците (PCO) от 2011 г. Сключен е договор с „Екопак“ АД за PCO от опаковки. Системата включва 126 точки с общо 378 трицветни контейнери, разположени на територията на гр. Дупница и 7 села, което прави относителен дял на обхванатото население – 78,54% или 41 200 д към 2013 г. По отношение на масово разпространените отпадъци с „Нуба Рециклиране“ АД е сключен договор за PCO от негодни батерии, с „Българска рециклираща компания“ АД за ИУМПС и с „Грийнтех България“ АД, гр. София за ИУЕЕО, с „ВЕЛТРОН“ ЕООД за приемане на разделно събрани отпадъци от домакинства, в т.ч. едрогабаритни отпадъци, опасни отпадъци, отпадъци от черни и цветни метали. Общината има сключен договор с фирма „ВЕЛТРОН“ ЕООД за приемане на разделно събрани отпадъци от домакинства, в т.ч. едрогабаритни отпадъци, опасни отпадъци, отпадъци от черни и цветни метали по чл.39, ал.3 от ЗУО, в т.ч. от хартия, пластмаса, метал и стъкло от домакинствата.

Общината е определила местата за разполагане на елементите от системата за разделно събиране на отпадъци от опаковки и на отпадъчни материали от хартия и картон, метали, пластмаси и стъкло, в т.ч. разполагането на съдове за разделно събиране на територията на общината, и е оповестила на интернет страницата на община Дупница необходимата за граждани и фирми информация. Лицата извършващи дейности по събиране и транспортиране на отпадъци от опаковки и битови отпадъчни материали от хартия и картон, метали, пластмаси и стъкло на територията на община Дупница, съгласно приетата общинска наредба са длъжни да:

1. „използват специализирани транспортни средства, като не замърсяват околната среда и не смесват отпадъци, събрани от различни по цвят съдове (син, жълт и зелен);

2. връщат съдовете за отпадъци на определените за тях места след натоварване на отпадъците в специализираните транспортни средства;
3. представят за съгласуване с кмета на община Дупница или на определени от него длъжностни лица, график и маршрут за събиране и транспортиране на отпадъците до площадки за временно съхраняване и/или съоръжения за подготовка преди оползотворяване или третиране;
4. спазват съгласувания с кмета на община Дупница или определено от него длъжностно лице, график и маршрут по точка 3;
5. почистват местата, на които са разположени съдовете за разделно събиране на отпадъци и около тях, както и уличното платно от разпилени при товаренето и/или препълване на съда с отпадъци, при всяко обслужване;
6. извършват дейностите по събиране и транспортиране на отпадъците, без да възпрепятстват функционирането на съществуващата система за събиране на битови и биоотпадъци;
7. предоставят безвъзмездно индивидуални съдове и/или чували за разделно събиране на отпадъци от хартия, метали, пластмаси и стъкло, на ползватели на административни, социални, обществени сгради, заведения за обществено хранене, търговски обекти и обекти за отдих, забавления и туризъм, в случаите, когато имат сключен договор с организации по оползотворяване на отпадъци от опаковки, притежаващи разрешение, издадено по реда на ЗУО;
8. събират и транспортират по предварителен график, предадените отпадъци от обектите по т. 7, без допълнително заплащане.“

Регламентирани са и задълженията, касаещи домакинствата, а именно:“ Лицата, притежатели на отпадъци от опаковки и отпадъчни материали от хартия и картон, метали, пластмаси и стъкло, образувани от домакинствата, обхванати от организирана система по чл. 17 от Наредбата са длъжни да:

1. изхвърлят и/или предават отпадъци, обозначени с маркировката за разделно събиране в определените за целта съдове и/или на площадки за временно съхраняване;

2. спазват указанията за изхвърляне на различните видове разделно събрани отпадъци, посочени на съдовете за разделно събиране;
3. привеждат отпадъците във възможно най-малък обем;
4. почистват отпадъците от хранителни и/или други остатъци или примеси;
5. не смесват рециклируемите отпадъци със смесени битови, биоотпадъци и опасни отпадъци от бита;
6. използват съдовете за разделно събиране на отпадъци, като не допускат повреждането, разместването им и запалването на отпадъците в тях.“.

По отношение на лицата, извършващи търговска дейност в търговски обекти, производствени и стопански сгради, здравни и социални сгради и заведения, заведения за хранене и развлечения, обекти за комунални и други услуги, хотели и други места за настаняване и съпътстващи производството занаятчийски дейности, освен посочените задължения по чл. 20 от Наредбата, е отразено, че същите са длъжни да:

1. „събират разделно отпадъци от хартия и картон, метал, пластмаси и стъкло.
2. предават разделно събраните отпадъци на:
 - а) организация по оползотворяване на отпадъци от опаковки или на
 - б) лица притежаващи разрешение, комплексно разрешително или регистрационен документ, издаден по реда на ЗУО.
3. създадат вътрешни правила за организиране на разделно събиране на отпадъци от хартия и картон, метал, пластмаси и стъкло на територията на съответния обект.

(2) Лицата по ал. 1 могат да използват:

1. съдовете за разделно събиране на отпадъци на територията на общината за домакинствата, когато количеството на отпадъците, генерирани от дейността им не възпрепятства функционирането на общинската система за разделно събиране на отпадъците;
2. индивидуални съдове и/или чували за разделно събиране, предоставени безвъзмездно от организация по оползотворяване на отпадъци от опаковки, които се обслужват без заплащане по предварителен график;

3. площадките за предаване на отпадъци от хартия и картон, пластмаси и стъкло по Глава седма от Наредбата;
4. площадките за безвъзмездно предаване на разделно събрани отпадъци от домакинствата по чл. 19, ал. 3, т. 11 от ЗУО.“

Освен в наредбата, която е публична, кметствата по населени места, за 2022 година са издали и напомнителни заповеди и организация /чрез ресорните отдели/, за да осигурят превенция на нерегламентираното замърсяване/ респективно сметища.

Община Дупница е спазила задължението си да определи места за разполагане на необходимите елементи на системата за разделно събиране на негодни за употреба батерии и акумулатори. Организираните дейности по събиране и временно съхраняване на портативни и автомобилни НУБА и предаването им за предварително третиране, рециклиране, оползотворяване и/или обезвреждане. За съжаление, в малките населени места, и по-конкретно в района на идентифицираните сметища, от 100% анкетирани лица, всички са заявили, че не ползват системата за разделно събиране и изхвърлят в контейнерите си подобни материали.

Община Дупница е спазила задължението да организира дейностите по разделно събиране на излязло от употреба електрическо и електронно оборудване (ИУЕЕО) от домакинствата и/или оказва съдействие на организациите за оползотворяване на ИУЕЕО; Определила е местата за разполагане на необходимите елементи на системите за разделно събиране и местата за предаване на ИУЕЕО. Има и утвърден график за събиране на ИУЕЕО, образувано в бита, който се оповестява на интернет страницата на община Дупница, дирекция "Управление на отпадъците" и на интернет страниците на районните администрации, като се актуализира при всяка промяна.

Община Дупница е спазила задължението да организира дейностите по разделно събиране на отработени моторни масла на територията на общината и да информира обществеността за местоположението им и условията за приемане на отработените масла.

Община Дупница е спазила задължението си, като е определила местата за разполагане на необходимите елементи на системата за разделно събиране и местата за предаване на излезли от употреба моторни превозни средства ИУМПС, върху общински имоти на територията на общината, в съответствие с програмата за управление на отпадъците и настоящата наредба, в случаите, когато икономическите оператори не са изградили площадки за събиране и съхраняване и на центрове за разкомплектоване на ИУМПС. Организирана е дейността по събирането на ИУМПС по чл. 143, ал. 7 и 8 ЗДП и предаването им в центрове за разкомплектоване, за което контролните органи, определени от кмета на община Дупница уведомяват звеното "Пътна полиция" при дирекция Дупница на вътрешните работи или областната дирекция на Министерството на вътрешните работи по месторегистрация на МПС. Съгласно наредбата, е забранено

- разполагането на ИУМПС в имоти общинска и държавна собственост;
- предаването на ИУМПС на лица, които не притежават разрешение, издадено по реда на Закона за управление на отпадъците, или комплексно разрешително, издадено по реда на глава седма, раздел II от Закона за опазване на околната среда.

Община Дупница е изпълнила задължението си и е определила местата за събиране на ИУГ на територията на общината. Експертите от отдел екология, подпомагат реализацията на общинските задължения, да съдействат за извършване на дейностите по събиране и съхраняване на ИУГ и предаването им за оползотворяване или обезвреждане, когато има сключен договор за извършване на дейностите по събиране и съхраняване на ИУГ и предаването им за оползотворяване или обезвреждане.

Община Дупница е изпълнила задължението си и е определила местата за събиране **УПРАВЛЕНИЕ НА СТРОИТЕЛНИ ОТПАДЪЦИ.**

ИЗВОД И ОБОБЩЕНИЕ ПО ПРИЛАГАНЕ НА МЕСТНАТА НОРМАТИВНА УРЕДБА, по отношение превенция на формиране на нерегламентирани сметища в община Дупница:

Задълженията на кмета на община Дупница, и всички общини в България по отношение управление на отпадъците са разписани в Глава I, Раздел III Задължения на органите на местното самоуправление и местната администрация. Съгласно нея, основните задължения, приложими по отношение на регламентирани и нерегламентирани сметища са следните: „Кметът на община е отговорен за осигуряването на съдове за събиране на битовите отпадъци, събирането на битовите отпадъци и транспортирането им до депата или други инсталации и съоръжения, почистването на уличните платна, площадите, алеите, парковете и другите територии от населените места, предназначени за обществено ползване, избора на площадка, изграждане, експлоатация, закриване и мониторинг на депата за битови отпадъци или на други инсталации или съоръжения, организирането на събирането, оползотворяването и обезвреждането на строителни отпадъци от ремонтна дейност, образувани от домакинствата; разделното събиране на битови отпадъци на територията на общината най-малко за следните отпадъчни материали: хартия и картон, метали, пластмаси и стъкло; организирането на разделно събиране на опасните и биоразградими битови отпадъци (чл.19)“.

В този смисъл, основното право и задължение на общината на местно ниво е на база на идентифицираното сметище и характера на отпадъците в него да предприеме необходимите мерки.

Превантивните мерки, които всяка община, в това число и Дупница предприема срещу формирането на нерегламентирани сметища, са система за разделно събиране на територията на общината на най-малко следните типове:

- битови отпадъци на територията на общината най-малко за следните отпадъчни материали: хартия и картон, метали, пластмаси и стъкло (чл.19, ал.3, т.6) – системата за разделно събиране на тези 4 потока отпадъци. Община Дупница, прилага системата за системата за разделно събиране на отпадъците от опаковки. Тя е задължителна да бъде включена във всички населени места с население по-голямо от 5000 жители и курортните населени места.
- опасни битови отпадъци, които не попадат в обхвата на наредбите по отношение управление на масоворазпространените отпадъци (чл.19, ал.3, т.9)- тези отпадъци включват бои и покрития, градински химикали, вкл. пестициди, продукти от грижи за домашни любимци, продукти от автомобили (антифриз, масла), химичните вещества и препарати, използвани в домакинствата, вкл. дезинфектанти и електрически и електронни уреди.
- биоразградими отпадъци – организацията на системата следва да стартира от 1.01.2013 г. Биоотпадъците от поддържане на обществени площи, паркове и градини задължително се събират разделно и се компостират.
- Биоотпадъците от поддържане на обществени площи, паркове и градини, както и отпадъците от зелените площи към търговски обекти, производствени, стопански и административни сгради се третират чрез компостиране или анаеробно разграждане, по начин, който осигурява висока степен на защита на околната среда.
- масово разпространени отпадъци – системата за разделно събиране се организира в съответствие с принципа „разширена отговорност на производителя“ – чрез сключване на договори с организации по оползотворяване на опаковки, излязло от употреба електрическо и електронно оборудване (ИУЕЕО), негодни за употреба батерии и акумулатори (НУБА), излезли от употреба моторни превозни средства (ИУМПС), отработени масла, излезли от употреба гуми.

Към настоящия момент, община Дупница е осигурила и площадки за безвъзмездно предаване на разделно събрани отпадъци от домакинствата, в т.ч. едрогабаритни отпадъци, опасни отпадъци и други във всички населени места с население, по-голямо от 10 000 жители на територията на общината. Провежда и активна информационна кампания с график, който да информира обществеността за събирането на описаните видове отпадъци. Общинският отдел по екология работи в добро сътрудничество и с местните превозвачи, които извозват строителни отпадъци. Монтирано е видеонаблюдение, с цел проследяване на трасета, до нерегламентираните сметища.

В допълнение в приетата от Дупница, общинската наредба, се определят условията и реда за изхвърлянето, събирането, включително разделното, транспортирането, претоварването, оползотворяването и обезвреждането на битови и строителни отпадъци, включително биоотпадъци, опасни битови отпадъци, масово разпространени отпадъци, на територията на общината могат да бъдат включени и допълнителни мерки по отношение управлението на останалите биоотпадъци, генерирани от домакинствата (напр. домашно компостиране, разделно събиране), търговски обекти и заведения за обществено хранене.

Добрата организация на разделното събиране е основна мярка, която община Дупница, може да прилага във връзка с превенцията на нерегламентираните сметища.

Анализът на сформираниите в община Дупница, площадки за разделно събиране към настоящия момент отчете, че същите:

- Могат да приемат широк диапазон отпадъци, като напр. обемисти домакински отпадъци (шкафове, гардероби, легла, дивани, фотьойли, матраци и други) строителни отпадъци от ремонтна дейност, образувани от домакинствата в малки количества, биоразградими, вкл. зелени отпадъци, батерии, електрически уреди и т.н.
- Площадките като цяло са по-подходящи за събиране на биоразградими битови отпадъци от по-слабо населените места, където е икономически неизгодно да се съберат тези фракции директно от домакинствата. Също така е възможно и приемането на използвани растителни мазнини. Могат да се приемат и опасни отпадъци от домакинствата, които са в малки количества.

Независимо от обезпечените площадки, обаче в общината са локализирані незаконни сметища. Освен превенция, чрез по-активни мерки /информационни, по разделно събиране и тн. /, един по-обстоен преглед и видеонаблюдение биха могли да установят характера, интензитета на замърсяване в нерегламентираното сметище. Ключова дейност, която развива общината – чрез отдел Екология е да проучва и прилага добри практики за повишаване нивото на информираност у гражданите и у общинските служители за общата и споделена отговорност към решаването на проблема с нерегламентираните сметища. Съвместно с местни и регионални сдружения общината работи по дейности за разпространяване образователни ресурси и информация свързана с отношението ни към отпадъците и природата и нашите задължения, права, роля и действия.

В хода на анализа, беше проведено и кратко проучване сред служители на администрацията и случайни граждани, което отчете, като основни предпоставки за необходимостта от обучения и активна информационна кампания следните:

- Съществува неяснота на всички страни по отношение на права, задължения и отговорности / ресорните отдели, основно Екология/ е необходимо да се включват в обучения за обмяна на опит, и да работят паралелно с отделите по европейски проекти и правен в превенцията и информираността на обществеността по проблема с нерегламентираните сметища.
- Ниска информираност как работи системата за управление на отпадъците. Това между другото е проблем, констатиран както на национално, така и на регионално ниво в редица местни проучвания, доклади.
- Липса на ефективно наблюдение и контрол, а оттам и санкции / поради ограничения човешки ресурс/ на всяка община да отделя средства за видеонаблюдение и анализ в регламентираните, а какво остава и в нерегламентираните сметища.

Като форма за превенция и предвид поставените изисквания, биха могли да се обмислят и мерки за откриване на нови площадки.

Други мерки, предприемани до момента, по отношение на нерегламентираните микросметища, са обход на картираните замърсени участъци. Такъв обход се провежда периодично, въз основа на сигнали на граждани или служителите от администрацията. Периодично след провеждан обход, тези сметища са почиствани, но процесът на мониторинг и контрол на нерегламентираните замърсявания, следва да се задълбочи и да бъде регулярен / в това число следва да се обезпечат човешки ресурси, средства за видеонаблюдение, допълнителни информационни кампании и разбира се конкретни административни мерки – санкции за превозвачи или жители, замърсяващи нерегламентирано. Към момента за почистване на микросметищата са били включвани работещите по временната заетост и извозваща техника. В рамките на общинските отдели са определени групи, които ще бъдат ангажирани с контрола на нарушителите и ще налагат съответните глоби по Закона на управление на отпадъците и по Наредбата за поддържане и опазване на обществения ред, чистотата и имуществото в община Дупница. Под егидата на община Дупница са провеждани срещи с представители на Областното пътно управление, Районното полицейско управление, горските и ловни стопанства на територията на общината, за да се обсъдят мерките за почистване на отпадъците в горските територии и край пътищата.

Община Дупница, прилага Програмата за достигане на целите за рециклиране и оползотворяване на МРО, което произтича от следните основни причини:

1. Нормативно изискване - съгласно чл. 49, ал. 4, т. 13 от ЗУО, Националният план за управление на отпадъците трябва да съдържа отделна глава за управлението на опаковките и отпадъците от опаковки, включваща и мерки за предотвратяване и повторна употреба.
2. За разлика от останалите МРО, в управлението на отпадъците от опаковки общините имат значително по-активно участие и задължения като една от основните заинтересовани страни, което изисква много по-добра координация между всички участници в процеса на управление на отпадъците от опаковки. В случай че нямат сключен договор с организация за оползотворяване на отпадъци от опаковки, общините са длъжни да разработват и изпълняват сами програми за

разделно събиране на отпадъци от опаковки и да предоставят ежегодно информация на МОСВ в тази връзка.

3. Всички МРО, с изключение на отпадъците от опаковки, се образуват в резултат на употребата на самия продукт, пуснат на пазара, който след употребата се превръща в отпадък. Отпадъците от опаковки са резултатът от употребата на продукти, които са опаковани и именно опаковките, а не самите продукти са предмет на изискванията за рециклиране и оползотворяване. В допълнение при опаковките става въпрос за изключително широк диапазон от опаковани продукти – десетки хиляди вида, от които се генерират отпадъците от опаковки, което допълнително усложнява организирането на системите за разделното им събиране.

Настоящата подпрограма си поставя задачата да идентифицира ключовите тенденции по отношение на количествата на опаковките, на генерираните отпадъци от опаковки, от потреблението на опакованите стоки и нивото на рециклиране, и да набележи основни мерки и действия, които да подпомогнат предотвратяването на образуването на тези отпадъци, повторната употреба и постигането на заложените количествени цели пред страната за разделно събиране, рециклиране и оползотворяване на отпадъците от опаковки и за влагане на рециклирани материали в някои видове опаковки.

Количествените цели, които страната ни си поставя по отношение на рециклирането и оползотворяването на отпадъците от опаковки през следващите години, са посочени в Програмата за достигане на целите за рециклиране и оползотворяване на МРО. В допълнение към тези цели наскоро приетото европейско законодателство от пакета „Кръгова икономика“ поставя по-специални изисквания към едни от най-широко разпространените пластмасови опаковки, а именно пластмасовите бутилки за напитки за еднократна употреба. По-конкретно се поставя изискването всяка държава членка да гарантира, че:

- от 2025 г. някои бутилки за напитки трябва да съдържат най-малко 25% рециклирана пластмаса, а от 2030 г. - най-малко 30%.

- държавите членки да осигурят разделното събиране с цел рециклиране на пластмасови бутилки за еднократна употреба до 3 литра на ниво най-малко 77% до 2025 г. и до 2029 г. - 90%.

На европейско ниво се приеха и нови разпоредби за докладване на данни за отпадъците от опаковки, които страната ни трябва да прилага.

В хода на анализа се проведе проучване в 12 населени места на територията на община Дупница. Проучването се проведе, чрез анкети с открити и закрити въпроси. Анкетирани са 1500 участника, като в част коментари и препоръки, 250 лица /16% от анкетираните/ са посочили поне едно от идентифицираните в настоящия анализ незаконни сметища. В тази връзка подходящо е да бъде проведена кампания за повишаване на участието на местната общественост както в процеса на превенция, така и в хода на контрола и почистването на нерегламентираните сметища.

Незаконни сметища на територията на Община Дупница²

Замърсена зона по пътя към закритото сметище от жк Бистрица посока планината: само на около 400-500 метра от пътя Дупница – Бистрица. Стоварени са камари боклуци в приблизително три обособени локации, съставляващи основните концентрации в рамките на компрометираният терен.

На мястото в хода на анализа е направен оглед, с цел установяване на основните видове отпадъци. В огледа на екипа извършвал анализа се установиха следните изходни данни, за сметището:

В сметището се установиха разнородни по вид отпадъци.

- Преобладаващ дял от отпадъка в сметището заемат битовите отпадъци и по-конкретно следните отпадъчни материали: хартия и картон, метали, пластмаси и стъкло.
- Констатирано е наличието и на опасни битови отпадъци, които включват бои и покрития, градински химикали, вкл. пестициди, продукти от грижи за домашни любимци, продукти от автомобили (антифриз, масла), химичните вещества и препарати, използвани в домакинствата, вкл. дезинфектанти и електрически и електронни уреди.
- Не е констатирано наличие на биоразградими отпадъци.

² Виж приложение - Карти на локализираните сметища – със снимки;

- Други масово разпространени отпадъци - струпани са износени автомобилни гуми, остатъци от мебели, акумулатори.
- От строителните най-разпространени на мястото са - късове бетон, пръст, полиуретанова пяна.
- Площта на нерегламентираното сметище по данни от замерването към момента на огледа е 630 кв. м.

По данни от видеонаблюдение, разговори с общинска администрация и населението в съседните населени места – отпадъците в сметището са транспортирани поетапно, неорганизирано, и то в продължение на повече от 6 месеца.

Проведена беше анкета сред жителите на село Бистрица / от участвалите 65 лица/ - 95% от анкетираните посочиха, че отпадъците в сметището се транспортират преобладаващо от общинския център. В близост няма строителни обекти. Същевременно, 45 от анкетираните лица, споменаха, че не са запознати със системата за разделно събиране, прилагана от общината, но независимо от това, запитани „Къде извозват отпадъците от почистване на дворове и градини“ заявиха, че се обръщат към наместника и респективно общината. 100% от анкетираните, заявиха, че е удачна система от видеонаблюдение, а 5 от анкетираните лица изразиха готовност да се включат в почистването и наблюдението на терена.

*Замърсена зона в местността "Вълча поляна" на изхода на кв. „Гиздова махала“.
Състава на струпаните отпадъци е до-голяма степен сходен на този от сметището,
разположено между двете населени места, но предвид сравнителната близост до
границите на населеното място струпаните отпадъци са с преобладаващо битов
характер.*

- Площта на нерегламентираното сметище по данни от замерването към момента на огледа е: 480 кв. м.
- Преобладаващ дял от отпадъка в сметището заемат битовите отпадъци и по-конкретно следните отпадъчни материали: хартия и картон, метали, пластмаси и стъкло.
- Констатирано е наличието и на опасни битови отпадъци, които включват бои и покрития, градински химикали, вкл. пестициди, продукти от грижи за домашни любимци, продукти от автомобили (антифриз, масла), химичните вещества и препарати, използвани в домакинствата, вкл. дезинфектанти и електрически и електронни уреди.

За нуждите на жителите на Община Дупница, Общината е осигурила през пролетния и есенния сезон на 2020 г. 4-кубикови контейнери за растителни и строителни отпадъци от дребни жилищни ремонти и ги е поставила на територията на град Дупница и околните населени места. Осигуряването на контейнера от сметосъбиращата фирма, е с цел да се намали ежегодното замърсяване. По данни на отдел екология, най-интензивен период на замърсяването е от април до май, като най-сериозен проблем, са незаконно изхвърлени строителни отпадъци във всички села и около града.

ОСНОВНИ ИЗВОДИ, които се наложиха в хода на анализа са следните:

- На територията на двете сметища и в съседство – до 2 км. Няма разположено видеонаблюдение. Удачно е да бъде поставено с цел идентифициране и санкциониране.
- Необходимо е да се проведе допълнителна информационна кампания, която да отрази характера на сметището и потенциалните опасности за населението и природата. Тази кампания следва да бъде системна.
- Необходими са допълнителни проучвания по отношение на фирмите, които превозват строителни отпадъци с цел превенция на продължаващото замърсяване.
- Необходимо е да се почистят идентифицираните сметища. Необходимо е да се организират допълващи мерки, насъчаващи жителите в съседните населени места да се възползват от организираното разделно събиране.

Класификация на замърсяването и рискът/въздействието върху околната среда

Рискът за околната среда е потенциалната опасност, която заплашва една екосистема. Тогава може да се каже, че рискът за околната среда е несигурността на увреждането на околната среда, която се проявява от някакво събитие – в конкретния случай нерегламентирано изхвърляне на отпадъци, някои от които опасни и/или трудно разградими. Потенциалът да се случи катастрофално явление зависи от възможността за неговото възникване. И последствията могат да бъдат анализирани в зависимост от тежестта на възможното въздействие.

Използваната класификация е следната

Степен на щети върху природата: без щети, допустими и преодолими щети, умерено опасни и преодолими щети, опасни и трудно преодолими щети, извънредно опасни щети с минимална възможност за възстановяване;

Ниво на възможност за опасности: без опасност, ниска опасност, умерена опасност, опасност, високо опасно;

Ред.	Име	Координати на дивото сметище		Прогнозна площ сметища – m ²	Очаквано количество отпадъци(m ³)	Степен на щети върху природата	Ниво на възможност за опасност
№	М 2	N	E				
	1	2	3	7	8	9	10
1	Замърсена зона по пътя към закритото сметище от жк Бистрица посока планината. Основни зони на концентрация:			630	30	допустими и преодолими щети	умерена
	По пътя Между Света Марена и Вангелова Чешма	042°13'59.9"	023°07'53.6"				
	Пътя за Вангелова чешма преди тополите	042°14'15.0"	023°08'22.8"				
	Пътя под Света Марена	042°14'04.4"	023°08'05.2"				

Ред.	Име	Координати на дивото сметище		Прогнозна площ сметища – m ²	Очаквано количество отпадъци(m ³)	Степен на щети върху природата	Ниво на възможност за опасност
		N	E				
	1	2	3	7	8	9	10
2	Замърсена зона в местността "Вълча поляна" на изхода на кв. „Гиздова махала“	042°14'27.8"	023°07'30.0"	480	30	допустими и преодолими щети	умерена
	Общо			1110	60		

Община Бела Паланка

Географско положение, граници и големина на община Бела Паланка

Бела Паланка се намира в югоизточната част на Република Сърбия по пътя от Европа към Близък Далечен Изток. Градът е разположен в средната част на югоизточната област на страната ни с от едната страна достигат разклоненията на планината Сува. Града е разположен от лявата страна на река Нишава, която протича през централната част на територията на общината. Територията на общината граничи с източната страна с община Пирот, с южната община Бабушница, със западната територия община Ниш. На север от община Свърлиг и Княжевац и на югозапад от общината Ганиш Хан. Бела Паланка е на 280км. От Белград.

Население и домакинства

По официални статистически данни и информация, получена чрез анкетна карта, подадена от ПУК "Комнис", на територията на община Бела Паланка има общо 46 населени места, с малко над 12 000 жители, от които почти 67%, т.е. 8150 живеят в Бела Паланка като централно селище. Общият брой на домакинствата в общината е 4 722 със средно 2,58 членове на домакинство. От наблюдавания брой над 96% от домакинствата са от индивидуален тип (4 552), а единствените домакинства в колективно жилище, 170 от тях, се намират в селището Бела Паланка.

Климат, валежи, хидроложки характеристики

Климата на централната част на Понишавля, където се намира Бела Паланка, има свои собствени характеристики. Умерено – континентален климат, който преобладава и в други подпланински котловини в Нишавската долина. В белоградчишкия басейн не са регистрирани значителни температурни промени скокове, характерни за климата на съседните басейни. В този район максималната температура лятото е 42°C, докато минималната температура пада до 23°C. Мъглите в този район се появяват най – често през зимните месеци, особено до поречията на реките Нишава, Коричничка и Цървена река. Пролетните и есенните мъгли са

ограничени до сутрешните часове и са с кратка продължителност. Средната годишна сума на валежите в района на Бела Паланка е 526 мм. Най – голяма вълежност е през Май и Юни, а най – малка през Март.

Закон за управление на отпадъците

В Сърбия Законът за управление на отпадъците определя, че местните власти са длъжни да организират подбора и да въведат разделно събиране на отпадъци за рециклиране най-късно до 2019 г. Предложеният модел за първично разделяне на отпадъците в община Бела Паланка се отнася до съвместно събиране на рециклируеми фракции отделно от останалия поток битови отпадъци. В тази, т.нар "система за разделно събиране в 2 коша", в първия кош/контейнер всичко "на сухо", т.е. рециклируеми отпадъци, които включват различни видове материали, подходящи за рециклиране като пластмаса, хартия и картон, метал, гума и др., докато вторият, т. нар. „мокър“ контейнер/контейнер, ще събира всички останали битови отпадъци, които тази мярка се състои предимно от категории биоразградими отпадъци (останки от храна и кухненски отпадъци), както и други фракции, като текстил, кожа, почва и др.

Данни за степента на събиране на отпадъци

По данни на ПУК „Комнис” от съществуващите 46 населени места само в четири се извършва организирано събиране на битови отпадъци. Въпреки това, като се има предвид, че наблюдаваните населени места са с най-голям брой жители, погледнато на ниво цялата община, обхватът на населението с организирано сметосъбиране възлиза на относително високите 77%. В нито едно от наблюдаваните населени места в общината все още не е изградена система за първично разделяне на отпадъците.

На територията на гр. Бела паланка освен битови отпадъци се събират и отпадъци от търговския сектор (187 юридически лица), в това число:

- 152 – малки предприятия
- 25 – средни и големи предприятия

- 4 – Образователни институции (училища и детски градини)
- 6 – други (амбулатория, поща, община, полицейски участък и др.)

Описание на настоящата система за сметосъбиране в община Бела Паланка

Община Бела Паланка принадлежи към Пиротския регион за управление на отпадъците, заедно с общините Пирот, Бабушница и Димитровград. Все още не е изградена адекватна система за първично разделяне на отпадъците на регионално ниво, главно поради недостатъчната инфраструктура, липсата на институционална рамка, но и значителното присъствие на неофициални събирачи на вторични суровини. Оборудване за изграждането на линия за сепариране на отпадъци в рамките на регионалния център за управление на отпадъците в Пирот е придобита през 2015 г., но все още не е инсталирана и е в експлоатация.

Общото количество събрани битови отпадъци в района е 24 411 т/год., като процентът на първично сепарираните отпадъци е незначителен (0,3%). От наблюдаваните общини в региона само Димитровград бележи определени резултати по отношение на първичното сепариране на отпадъците с около 2,4% от отделеното количество рециклируеми и над 3% от биоразградимата фракция, която не попада в депото. Обхватът на жителите с организирано сметосъбиране е задоволителен и възлиза на около 83%.

Таблица 2.1 Количество събрани битови отпадъци и дял на първичното сепариране в района на Пирот

Община	Събрано количество (t)	% покритие	% първично сепариране (спрямо събраната сума)
Pirot	16.751,85	92 %	<< 1 %
Babušnica	1.495,87	38 %	<< 1 %
Bela Palanka	3.277,98	77 %	<< 1 %
Dimitrovgrad	2.885,88	94 %	2.4 %
Общо	24.411,58	83 %	0,28 %

По отношение на поставянето на кофи и контейнери за първично сепариране на отпадъците е предвиден подход „от врата до врата“ с използване на 120 л и 240 л кофи за всички домакинства от индивидуален тип, а моделът „място за събиране“ и използването от 1,1 м³ контейнери е предвидено за градски зони, т.е. за домакинства в колективни жилищни сгради (блокове от жилищни сгради). Въвеждането на концепцията за първично сепариране на отпадъците в община Бела Паланка изисква и значителни инвестиции в смето транспортна техника, т.е. придобиване на допълнителни превозни средства за тяхното събиране и транспортиране. За да се намалят оперативните разходи и да се оптимизира ефективността на събирането и транспортирането на отпадъците, се препоръчва използването на превозни средства с по-голям капацитет за съхранение от най-малко 16 м³, а за предпочитане 20 м³ или 22 м³, за събиране на основно отделен поток от рециклируеми отпадъци. Видът на превозното средство за събиране и транспортиране да е с механизъм за пресоване на отпадъци (с хидравлична преса), товарене на отпадъци отзад и възможност за приемане на кошове 120л/240л и контейнери 1,1м³.

Текущото количество събирани битови отпадъци в Бела Паланка е около 3278 т годишно, а процентът на жителите, обхванати от организирано сметосъбиране е около 77%. Все още не е изградена система за първично разделяне на отпадъците. Оборудването за сметоизвозване на битовите отпадъци е недостатъчно, само 226 контейнера по 1,1 м³. За извозване на отпадъците, ЕКП „Комнис“ гр. Бела Паланка използва два сметосъбиращи камиона с вместимост 8м³ и 5м³ на възраст 8 и 16 години.

Приоритет при въвеждането на първично разделно събиране на отпадъците е да имат населените места в общината, където вече има изградена и добре организирана система за битово сметосъбиране. В съответствие с гореизложеното и с помощта на изчислителния метод, описан в Методиката, бяха получени необходимия брой кофи/ контейнери и превозни средства за събиране на потока от първично сепарирани рециклируеми отпадъци за централно населено място Бела Паланка, по-конкретно:

- 2650 пластмасови (HDPE) кошчета от 240 l с колелца (син цвят) за събиране на потока от рециклируеми отпадъци
- 7 броя пластмасови (HDPE) контейнери по 1,1 m³ с колела (син цвят) за събиране на рециклируемия отпадъчен поток
- 35 броя пластмасови (HDPE) контейнери по 1,1 m³ с колела (жълт цвят) за събиране на стъкло
- 1 бр. триосен автомобил за събиране и извозване на рециклируеми отпадъци с вместимост 20m³ с механизъм за пресоване на отпадъците и възможност за приемане на кошове 120л/240л и контейнери 1.1m³, съгласно стандарти EN840-1 и EN840-3 .

Посоченото оборудване трябва да даде възможност на местното ЕКП „Комнис“ да създаде разделно събиране и извозване на рециклируемите отпадъци от всички домакинства в с. Бела Паланка (като централно населено място в общината) до бъдещата инсталация за сепариране на вторични суровини в рамките на ж. регионален център за управление на отпадъците в Пирот. Поръчката на посоченото оборудване ще бъде финансирана чрез програма ИПА 2017 с национално участие от 15%, като общата инвестиция се оценява на 217 136,70 евро. Община Бела Паланка трябва да участва в съфинансиране с дял от 15% спрямо предоставените средства по ИПП 2017, т.е. с допълнителни 27 684,93 евро.

Освен допълнителните инвестиции в оборудване, една от основните предпоставки за успешното изграждане на система за първично сепариране на отпадъците в община Бела Паланка, но и за по-нататъшното развитие на инфраструктурата за сепариране на отпадъците на регионално ниво (която трябва да бъде дефинирана) с междуобщинско споразумение) е, че всички битови отпадъци в района на Пирота са собственост на регионалното ПУЦ и че съответно всички отпадъци (включително основно избрания поток от рециклируеми отпадъци) трябва да бъдат предадени на регионалния център за управление на отпадъците в Пирот. От друга страна, за всички рециклируеми отпадъци, които се събират в общината чрез системата за първично разделяне и се предават на регионалния център за управление на отпадъците в Пирот, ЖКР "Komnis" трябва да бъде освободен от плащане на такса за депозиране на отпадъци в съответствие с количество предадени рециклируеми отпадъци. В

този контекст междуобщинското споразумение трябва ясно да дефинира този и всички други институционални аспекти и задължения на всеки участник в регионалната система за управление на отпадъците.

Комбинацията от адекватна техническа инфраструктура за разделно събиране на отпадъци, финансово устойчив модел, добре дефинирана институционална структура и подходяща комуникация между вземащите решения и обществеността се считат за основните предпоставки за успешното въвеждане на първичното разделно събиране на отпадъците в община Бела Паланка.

Количество и морфологичен състав на битовите отпадъци

Определянето на количеството събрани битови отпадъци от община Бела Паланка се извършва чрез измерване на масата на камионите, които извозват отпадъците до регионалното депо в Пирот. На база представените протоколи от кантарите за периода от 07.2016 г. до 06.2017 г. количеството събрани битови отпадъци в общината на годишна база е 3278 тона. Отчитайки текущата степен на покритие на общината със сметосъбиране, прогнозната обща маса на генерираните отпадъци е около 4257 t/годишно.

Като се има предвид, че ПУК „Комнис” не извършва анализ на морфологичния състав на битовите отпадъци, за целите на изчисляване на необходимия брой кошчета/ контейнери и транспортни средства за сметосъбиране като част от въвеждането на модела за първично разделяне на отпадъците в община Бела Паланка, данни за средния състав на отпадъците на национално ниво. Въз основа на предоставените данни се приема, че делът на рециклируемите фракции в битовите отпадъци е около 27,9%, стъклото около 4,7%, а останалите 67,4% се съставят от други компоненти в отпадъците.

Местоположение и прогнозно количество отпадъци от нерегламентирани сметища в Община Бела Паланка³

Ред.	Име	Координати		Прогнозна площ сметища – m ²	Степен на щети върху природата	Ниво на възможност за опасност	Очаквано количество отпадъци(m ³)	Място за изхвърляне отпадъци (km)
№	M 2	N	E					
	1	2	3	4	5	6	7	8
1	BUKOROVAC	43,2392	22,34,18	1125	без щети	ниска	420	RR. Op. Pirot 29.70
2	DIVLJANA	43,1723	22,3053	1493	умерено опасни и преодолими щети	умерена	95	RR. Op. Pirot 31.62
3	ŠLJIOVNIK	43,1430	22,3609	360	без щети	ниска	70	RR. Dp. Pirot 41.52
4	CRVENA REKA	43,2713	22,4155	3097	без щети	ниска	260	RR. Op. Pirot 34.49
5	KRUPAC	43,2984	22,2191	390	допустими и преодолими щети	умерена	110	RR. Dp. Pirot 38.93

³ Виж приложение - Карти на локализираните сметища – със снимки;

Ред.	Име	Координати		Прогнозна площ сметища – m ²	Степен на щети върху природата	Ниво на възможност за опасност	Очаквано количество отпадъци(m ³)	Място за изхвърляне отпадъци (km)
№	М 2	N	E					
	1	2	3	4	5	6	7	8
6	KLISURA	43,2212	22,3767	790	умерено опасни и преодолими щети	умерена	170	RR. Dp. Pirot 22.68
7	ČIFIK	43,2239	22,4105	420	без щети	ниска	100	RR. Op. Pirot 20.89
8	МОКРА	43,2075	22,291	130	без щети	ниска	27	RR. Dp. Pirot 28.02
	Общо:			7805			1 252	

Класификация на замърсяването и рискът/въздействието върху околната среда

Рискът за околната среда е потенциалната опасност, която заплашва една екосистема. Тогава може да се каже, че рискът за околната среда е несигурността на увреждането на околната среда, която се проявява от някакво събитие – в конкретния случай нерегламентирано изхвърляне на отпадъци, някои от които опасни и/или трудно разградими. Потенциалът да се случи катастрофално явление зависи от възможността за неговото възникване. И последствията могат да бъдат анализирани в зависимост от тежестта на възможното въздействие.

Използваната класификация е следната

Степен на щети върху природата: без щети, допустими и преодолими щети, умерено опасни и преодолими щети, опасни и трудно преодолими щети, извънредно опасни щети с минимална възможност за възстановяване;

Ниво на възможност за опасности: без опасност, ниска опасност, умерена опасност, опасност, високо опасно;

Характер и описание на преобладаващите отпадъци

В разположените незаконни сметища се срещат следните видове отпадъци: хартия, картон, сухи листа, клони, селскостопански отпадъци, бутилки, кутии, битови отпадъци. Някои сметища съдържат останки от домакински уреди, печки и други метални отпадъци.

В осемте идентифицирани сметища с цел установяване на основните видове отпадъци се установиха следните изходни данни за сметището:

В осемте сметища се установиха разнородни по вид отпадъци.

Преобладаващ дял от отпадъка в осемте сметища заемат битовите отпадъци и по-конкретно следните отпадъчни материали: хартия и картон, метали, пластмаси и стъкло.

Констатирано е наличието и на опасни битови отпадъци, които включват бои и покрития, градински химикали, вкл. пестициди, продукти от грижи за домашни любимци, продукти от автомобили (антифриз, масла), химичните вещества и препарати, използвани в домакинствата, вкл. дезинфектанти и електрически и електронни уреди.

Не е констатирано наличие на биоразградими отпадъци. Други масово разпространени отпадъци - струпани са износени автомобилни гуми, остатъци от мебели, акумулатори. От строителните най-разпространени на мястото са - късове бетон, пръст, полиуретанова пяна.